Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

הײַנט 16 זײַטען

נײַער פאָלקסבלאַט

אונפאַרטייאישע פּאָליטיש - געזעלשאַפטליכע טאָג - צייטונג

Nr. 235 (927 | Łódź, Piątek 15 Października 1926 | פירטער יאָהרגאַנג | לאָדז, פרײַטאָג ד' מרחשון תרפ"ז. | Nr. 235 (927

אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 24-71 || Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel. 24-71

KONJAKI
V. S. O. P.
Jubileuszowy — Rés. Spéciale
Winiak Médicinal — Winiaki mieszane

Winkelhausen

WÓDKI - LIKIERY
Stołowa — Starka — Żytniówka
Banan — Morelówka
Gránd Cardinał — Cordiał Médoc

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE WINKELHAUSEN, TOW. AKC. STAROGARD-POMORZE. ZAŁ. 1846.
Generalne Przedstawicielstwo: F-a H. PODKOMORSKI i S-ka, Warszawa, Nowy Świat 2.

פּראַצעסוואַידיסלאַווסקי-לעווינזאָן
זעה 14-טע זייט.

זונטאָג-נומער פון „נײַעם פאָלקסבלאַט" וועט ערשײַנען אין 10 זייטען
און וועט אויך ברענגען דעם רעזולטאַט פון אונזער פּרעמיען-קאָנקורס.

הערינג בילינגער געוואָרן!
איך האָב דערהאַלטען אַ גרויסען טראַנספּאָרט פון די בעסטע קוואַליטעטען, ווי:
שאָטישע, אוליקעס און פּאַטשטשאָווע הערינג.
פּרייזען: שאָטישע 135 זל. א פאַס / אוליקעס — פון 90 ביז 120 זל. אַ פאַס / די פיינסטע פּאַטשטשאָווע - ביז 120 זל. אַ פאַס.
מיט אַכטונג: די בעוואוסטע פירמע
א. י. בערגער, הויפּט-סקלאַד: זגיערזשער 18, קאַנטאָר: פּיעטריקאָווער 64, טעל. 32-78.
1547

אויפרוף צו די מאַגאַזינערען
פון האַרט און צײַג הויזען, אויך פון קינדער אַנציגער.
מיר האָבען בעשלאָסען זיך אָנצושליסען אַלס סעקציע אין קאָנפעקציאָנערען-פערבאַנד, קאָנסטאַנטינער 10. מיר פאָדערן אויף אַלע מאַגאַזינערען פון די בראַנזשעס צו קומען זונטאָג ד. 17. אָקטאָבער פּינקטליך 6 אַ זייגער אין אייגענע אינ-טערעסען אויף די גרינדונגס-פערזאַמלונג, וואָס וועט פאָרקומען אין אייגענעם לאָקאַל קאָנסטאַנטינער 10.
1546
צייטווייליגע קאָמיסיע: ה. הויזער, כאַרישער.

אויפפאָדערונג.
אַזוי ווי מיר מיטאינהאַבער פון הויז ציגעל-גאַס 53 האָבען אויפגע-פאָדערט דעם ה' אברהם באַש צו אַ דין תורה להרב ר' מרדכי ניסן קרול און אַזוי ווי ה' באַש זאָגט זיך דערפון אָפּ, דעריבער גיבען מיר איהם צייט ביז זונטאָג דעם 17. אָקטאָבער ד. י. 12 א זייגער מיטאָג און פאָדערן איהם צום לעצטען מאָל אויף צו קומען צו דער בעשטימטער דין תורה און בעגענפאַל וועט ער ציהען די געהעריגע קאָנסעקווענצען.
מיט אַכטונג 1522
ליכטענשטיין, רויזין, באַש, פאָזנאַנסקי און חיים.

קומט און איבערצייגט אייך!
אַלער אַרט בּיטעס, פאַראַניעס, רעקורסען, אַפּעלאַציעס אין אַלע געריכטס פינאַנץ אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטאַנ-ציעס ווערען אמבעסטען, אמביליגסטען און אמשנעלסטען
ערלעדיגט אין ביוראָ
האכבערג פּאָנסקאַ 1, טעל. 36-77
בעמ.: טעגליך פון 3-5 ווערען ערטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער אַנגעלעגענהייטען דורך ה' האכבערג עלבסט.
פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפצומאָהנען. 1542

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז נעכטען אָוועגעגאַנגען געשטאָרבען מיין ליבער מאַן, אונזער טייערער פאָטער און אָנקעל
1554
נ. ע. לייב ראַפּאַפּאָרט
(אין עלטער פון 55 יאָהר).
די לויה קומט פאָר הײַנט, פרײַטאָג, 12 אַ זייגער מיטאָג פון טרויער הויז פּאָמאָרסקאַ 87, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער.
די טיעפטרויערנדע פאַמיליע.

רעסטאָראַן
„מעטראָפּאָל"
מאָניושקי 1, טעל. 11-04.
ערעפנונג פון ווינטער-סעזאָן
טעגליכע פאָרשטעלונגען! טעגליכע פאָרשטעלונגען!
ערשטקלאַסיגער פּראָגראַם, אין אויס-פיהרונג פון די בעסטע וועלט-קרעפטען
פּאָלאַ יאַנקעוויטש — די בערימטע יודישע סובּרעטין
פּראָפ. קוסטאַזש — קלאַסישע טענצערין.
וואַליסקאַ — אָפּערן-זינגערין.
קאָראָנקעוויטש — כאַראַקטעריסטישע טענצערין.
אָלשעווסקאַ זאַשאַ — עקסצענטרישע טענצערין.
קורט און לאַרים — אויסלענדישער טאַנץ-דועט.
וואַצעק ווידליטש — הומאָריסט-סאַטיריקער.
ערשטקלאַסיגער דזשאַז-באַנד-אָרקעסטער.
Five o clock — Five o clock
שבת און זונטאָג פון 5—7.
אונזערע בעקאַנטע מיטאָגען פון 3 שפּייזען 2,25.
דינסטאָג און דאָנערשטאָג Flaki-
טעגליך געזעלשאַפטליכער דאַנסינג.
אָנהויב פון פּראָגראַם טעגליך 10 אַ זייגער אין אָווענד.
אַריינגאַנג פרײַ! אַריינגאַנג פרײַ!

פעראיין פון יור. הויזירער אין לאָדז.
די קאַנצעלאַריע פון פעראיין געפינט זיך צייט-ווייליג אין לאָקאַל פון שנײַדער-מײַסטער-פער-אײַן, פּעטריקאָווער 20, און איז טעטיג פרײַ טאָג און זונטאָג פון 10-2 און פון 4-7
מיטגלידער און נישט מיטגלידער ווערען געבעטען צוקומען אין די ביוראָ-שעה'ן ערלעדיגען אַלערליי ענינים ווי פּויזנער פּאַטענטען, הכנסה-שטײַער א. אַ. וו.
יודישע הויזירער, פערשרייבט זיך אין אייער פעראיין.
1493 די גרינדער.

וויכטיג פאַר דאַמען!
נוצט אויס די געלעגענהייט!
נור פאַר 3 זלאָטעס!
מיר מאַכען די עלעגאַנטעסטע דאַמען-היטען
נאָך די לעצטע פאַריזער מאָדע אויך די עלטעסטע היטען איבעראַרבײַטען מיר אויף געגנצליך נײַ
Charman Zachodnia 34
בעמ.: אין הויף, רעכטס, פּאַרטער. 1286

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען קוזין
שמואל לעווענזאָהן
מיט פרוילין העלא לעווקאָוויטש
ווינשט פיל גליק זייער צוקונפט זאָל בליהען ווי די בלומען אין גאָרטען
1539
לייבוש גרינבאַרדט עם פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון פרל.
מאַניאַ כאַרמיאַל מיט ה' לעאָן שאַרפער
ווינשט הערצליכעס גליק און אַ גליקליכע צוקונפט
1524 יוסף חיינבלום.

אַ הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען מייסטער ר' משה רזשעזשאָה מיט זיין פרוי צו דער חתונה פון זייער זוהן שלמה
מיט פרל. חוה סקאָפּ
וואָס איז פאָרגעקומען ד. 12/X ד. י. אין ארץ ישראל (תל-אביב) און מיר ווינשען אויך דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
די אַרבייטער פון דער פּאַרמערייע פירמע
שלעזינגער, פּאָנסקאַ 31. 1490

אשרכן
וועלכער פערקעהרט אין בעסערע קרייזען ווערט געזוכט. אָפּערטען אונטער "126" אין אַדמיניסטראַציע. 1506

8-טונג, דראָזשקאַרזשעס
דער יודישער דראָשקאַרזש. וועלכער איז געפאָהרען דאָ-נערשטאָג, ד. 7 אָקטאָבער פון 12—2 אַ זייגער מיטאָג פון לאָדז קיין ווידזעוו מיט אַ יודישען יונגערמאַן, וואָס האָט געטראָגען אַ ברוינעם פּאַלטען מיט אַ וועליסאָפּעט-היטעל. ווערט געבעטען אַרויסצוגעהמען פּוג'ם געזעס פון דער דראָשקע, אין וועלכען דער יונגערמאַן האָט אַרייגעלייגט פערשידענע דאָקומענטען. און זיי אָבצוכרענגען געגען בעלאָהנונג אויף קאַמיענאַ 14 צו מ. פּרייס.

בילינגער ווי איבעראַל בעקומט מען טרײַב-רעדער, פערשידענע שפּילען און שפּיל-פייפען אויף מילער זייד-לערס מאַשינען ביים דרעק-סלער זגערזשער 84,
(פראָנט)

Podatek do lokali
רעקורסען
שרייבט לויט'ן אוסטאַוו
Biuro „B I P"
צעגעלניאַנאַ 40,
tel. 20-62. 1477

קינא ביים קאָאָפּעראַטיוו
פון מלוכה-, קאָמונאַלע און גע-
זעלשאַפטליכע בעאַמטע
40 שיענקעוויטשאַ 40

אַנהויב אין געוועהנליכע טעג 5.30, 7 30
און 9.30 אַ זייגער אָוונט.
שבת און יום-טוב — פון 4 אַ זייגער נאָכמ.

פון דינסטאג, דעם 12. ביז 18. ווערט דעמאָנסטרירט דאָס בילד א. נ.

„פרויען צו פערקויפען"

גרויסע איבערנעמענדע דראַמע. פון די געהיימנישען פון אינטערנאַצ-
יאָנאַלען האַנדעל מיט לעבעדיגע סחורה אין 10 גרויסע אַקטען.
אין די הויפּט-ראָלען:
Konstancja Bennett, Edna Murphy i Jack Mulhall.

כ'קויף בריליאַנטען, גאָלד, בּיזשוטעריע און לאָמבאַרד-קוויטען

און כ'צאָהל די העכסטע פרייזען פאַר

Jan Chmiel, Piotrkowska 100

סאָלידע און געווּיסענהאַפטע בעדינונג דער נ. קונדשאַפט

אוועגד-קורסען פאַר יוד. אַרב. ביי דער י.ס.א.פ.
פועלי-ציון (פֿאַראייניגט מיט צ.ס.פ.) פּיעטריקאַ 83.
שבת, דעם 6. ה. ח. 8 אָוונט, קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל

א טעאַטער-פאָרשטעלונג

אויפגעפיהרט דורך דעם ליטער. דראַמ. קרייז א. נ. י. ל. פּרץ

די שוועסטער — פון י. ל. פּרץ, דראַמע אין 1 אַקט

אליהו הנביא — פון פּ. הירשביין, פאָלקס-שפּ. 1 אַקט

השידוך — פון א. משטשאַוו, קאָמעדיע אין 1 אַקט

בילעטען ביים אַריינגאַנג. 6091

שטרייכט

פוסבאָדען, פענסטער, טירען, מעבעל
נאָר מיט דער
שנעל-און האַרט-טרוקענדע גלאַנץ-פאַרבען

„ALBALIN"

אויסערגעוועהנליך דויערהאַפט!
פאַרבען- און לאַק-פאַבריק

KOSEL i S-ka, Łódź,

הויפּט-לאַגער: Przejazd 8
פיליע: Piotrkowska 98

1421

בעפאָר

דו אָרדענסט — דיך איין, —
בעזוך די פירמע

MARKOWICZ i NASIELSKI

6 PIOTRKOWSKA 6
:—: telefon 94-71 :—:

מעבעל

וואָס נאָר דאַרף ווערן — אין אייגענע
אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען ביי לענגערע אויסצאָהלונגען.
גאַראַנטירטע אַרבייט. אַנקורענץ-פרייזען.
אייגענע אויסאַרבייטונג.

די פֿאַבּריק געפינט זיך פּאָלודניאָוואַ 10

8631

פּעלצען!

איז א גרויסע אויסוואַהל, אויף גינ-
סטיגע בעדינגונגען — עמפּפעהלט

SZWARCMAN i GRYNSZPAN

קירזשנער- און שניידער אַרבּעט
אונטער אונזערע פערזענליכע לייטונג
Piotrkowska 17, Tel. 19-42

אכטונג! אויסגעברענטע לעמפּלעך

מיר מוישען אויס אויף נייע
ביי א מינימאַלען אָפּצאָהל

1426

Karol Küster Synowie, Sienkiewicza 23, róg Moniuszki

קוממט און איבערציינגט אייך!

אַלער אַרט ביטעס, פאַראַניעס, רעקורסען, אַפּעלאַציעס אין אַלע גערעכטס-, פינאַנס-, אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטאַנציעס ווערען אָנגעשטעלט, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ

„פּאַלאַניאַ" אַלעיאַ 1 מאַי 7.

ווילכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען צוגעטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער-אַנגעלעגענהייטען דורך ה' לעאָן שוויצער איבערזעצונגען: האַנדעלס און פּריוואַט קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען פּראָ-טעסטירטע וועקסלען ווערען אַנגענומען אויפצומאַנען מיט אייגענע קאָסטען. מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען צאָהלען 25% ביליגער.

עלעגאַנטע בלומען-וואַסער 'EROS'

גראַד ווי אין א גן-עדן פריש, וואַקסט זיך פיהלען ווען נאָר מיט „עראָס" וואַשער וואַשט זיך שפּריצען, וואַשט זיך קיהלען.

צו בעקומען איבעראַל!

עלעקטרישע בעלייכטונג אין 5 טאָג!

ווער עס וויל האָבען עלעקטרישע בעלייכטונג שנעל און גוטע בעדינגונגען, אויף וועקסלען אויף קליינע ראַטעס, זאָל זיך ווענדען אין

ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY
Piotrkowska 44 (אין הויף)

בעמערקונג: עס ווערען אויסגעפיהרט רעפּאַראַ-טורען צו יעדער צייט.
912

בעקאַנטמאַכונג.

5L14

די אַלע, וועלכע האָבען געהאַנדעלט מיט אונזער פאָטער ר' משה יוד ז"ל, ווערען געבעטען אַלע געלדער אָדער זאַכען, וואָס קוממט איהם, אָדער האָט חען געגעבען צו בעהאַלטען, דאָס אָפּצוגעבען צום רב ר' יהושע יוסטמאַן (דזעלנאַ 12) ביז זונטאָג, דעם 17. אָ.מ. א אָוונד. די קינדער.

Firma S. Billauer, Łódź

33 Cegielniana 33

מאַכט בעקאַנט דער ג' קונדשאַפט, אַז זי בעזיצט אויף לאַגער א רייכען אויס-וואַהל פון פערשידענע טעפּיכער, לויפער, גאַרדינען און אויך אַלעראַרט מאַפּעציר-צודאַטען און מעבעל שטאָפען.
ספּעציעל-פערקויף פון ראָס-האָר פאַר טאַפּעצירער.

הורט — פאַבריקס-פרייזען! — רעטייל

א קוואַליפיצירטער

קירזשנער-געזעלען

זוכט אַרבעט, וועהנטעל ביי א שניידער.
צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג
אונטער „קירוש.-ער-געזעלען".
1512

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקע
9 קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9
טעלעפאָן 27-81
ספּעציעלער הורס פאַר שטאַמלער.
פאַרבעהאַנדלונגען פון 2 ביז 2 און פון 5-7. (17
נעהמט אויך אָן לעטשוטעס זונטאָג 17 ביז פון 11 ביז 1 און פון 3 ביז 3 נאַכם.

ד"ר י. שעפּס

בעבורטהעלפער און פרויען-אַרצט
אַיבערגעצויגען אויף וואָלטשאַנסקאַ 36
שפּרעכשטונדען פון 4½ ביז 7 אָוונד.
1282

אונזער אויפריכטיגסטען און וואַרעמסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער וויצע-פּרעזעס פון אונזער וועלכערין-קליניק פראַו זאָפיאַ גינזבערג צוליב'ן טויט פון איהר אונפערגעסליכען מאַן

נ"ע אברהם יעקב

זיין געטרייעסט מיט די פעראייניגטע וועזענער: המקום ינחם אותה בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די פערוואַלטונג פון „לינת החולים".

HEMOROJDY!

Czopki Hemorojdalne Gąseckiego

(מיט'ן העהענדעל) בעזייטיגען וועהטאָג, ברענונג, בייסענונג, פערקלענערן געשוואָלען.
עס פערקויפען די אַפּטייקען.
1459

Dr. med. Zygmund DATYNER
ספּעציאַליסט פאַר נערוועז, בלאָזען און אורין-קראַנקהייטען
Piramowicza 11 dawniej Olgińska
Tel. 48-95.
1335

א צושניידעריו
ספּעציאַליזירט אין דאַמען-קליידער און אַכריסטשע זוכט בעשעפטיגונג צו שניידערין
פאַהרען אין אַדמינ.

Lek. Dentysta

Jakób Botwinik

געאַרבייט אין דער לאָדזער קראַנקען-קאַסע איבער 4 יאָהר, נעהמט אָן פון 9 ביז 1, אָוונט פון 3 ביז 7 צו שבת אויך דער פון פנעכליך, אויסער
נאַוואָמיעסקאַ 26, פּראַנט 2, שטאָק
היילען, פּלאָמבירען, צאַהן-ציהען אָהנע שמערצען, קינסטליכע ציינער, קראָנען און גאָלד-בריקען.
צונעמליכע פרייזען. 186
אַלע מיטגליד. פון קראַנקען-קאַסע און זייערע פאַמיליעס ווערען בעדינט.

NAJLEPSZE CZEKOLADY
S-A
Goplana
POZNAŃ
WSZĘDZIE DO NABYCIA

פערשארפטער קויהלען-שטרייק אין ענגלאנד

לאנדאן, 14 (א.ט.ע) היינט זענען פערעפענטליכט געוואָרען די רעזול-טאטען פון דער אפשטימונג וועגען ארויסציהען פון די קויהלען-גרובען די זי-כערהייטס-וואך, וואס היטען אָפּ די גרובען פון א פערפלייצונג. פאר האָבען גע-שטימט 460 טויזענד ארבייטער, געגען האָבען געשטימט 284,000. פונדעסטוועגען טראָגט דער גרויסער מעהרהייט וועט דאָס ארויסציהען די זיכערהייטס-וואך זיין שווער צו רעאַליזירען, ווייל די ארבייטער ביי די פאמפעס זענען מייסטענס נישט קיין מיטגלידער פון די פראָפעסיאָנעלע פעראיינען, און זענען דעריבער נישט אונטערוואָרפען דעם אויספיהרונגס-קאָמיטעט.

פרייטאג דאַרף דער אויספיהרונגס-קאָמיטעט בעטראַכטען ווי אַזוי אַדורכ-צופיהרען דאָס ארויסציהען פון דער זיכערהייטס-וואך פון די קויהלען גרובען.

די קויהלען גרובען-אייגענטימער האָבען אָנגעהויבען איינצונעהמען נישט קוואַליפיצירטע אַרבייטער, ביי די פאמפעס אין פאַל, ווען די זיכערהייטס-וואַך ביישטער זאָלען וואַרפען די אַרבייט.

לאנדאן, 14. (ספ. טעל.) אין פעמברעקאן איז געקומען צו אַ צו-זאַמענשטויס צווישען די שטרייקענדע קויהלען-גרובען-אַרבייטער מיט די שטרייק-ברעכער. 2000 שטרייקענדע זענען מיט דראָהונגען ארויסגעטראָטען געגען 400 שטרייק-ברעכער.

די פאָליציי האָט אינטערוועניר. ס'זענען דאָ פערוואונדעטע.

קאנפערענץ וועגען אַן אויסלענדי-שער הלואה.

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). דער פינאַנץ-מיניסטער טשעכאָוויטש האָט היינט אָנגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט'ן אַמעריקאַנישען געזאַנדטען. די קאָנפערענץ האָט געדויערט איבער אַ שעה צייט. ס'זע-נען בעהאַנדעלט געוואָרען אַ רייהע פראַגען אין צוזאַמענהאַנג מיט אַ הלואה פאַר פוילען.

זשימאווסקי בעפרייט.

וואַרשאַ. 14 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). דער אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי האָט ביים איטאַליענישען געזאַנדטען אין וואַרשאַ אינטערווענירט וועגען דעם אַרעסט פונ'ם פוילישען פובליציסט זשימאָווסקי. היינט איז דערהאַלטען געוואָרען די ידיעה, אַז זשימאָווסקי איז בעפרייט געוואָרען.

זיצונג פון קאמיטעט פאר נאציא-נאלע-מינדערהייטען.

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש) מאָרגען וועט אונטערן פאָרזיץ פון דירעק-טאָר פון פאָליטישען דעפּאַרטאמענט קירש פאָרקומען די זיצונג פון די זאַך-קענער פאַר די ענינים פון נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. אַ טייל מיטגלידער פונ'ם דאָזיגען קאָמיטעט האַלטען, אַז ער דאַרף אינגאַנצען ליקווידירט ווערען און אַז דאָס אינערן-מיניסטעריום קען לייכט אַליין ערלעדיגען די אַלע ענינים.

אינוואלידען מאהנען די רעוויזיע פון די פינאנצעס.

פינאַנץ-מיניסטער זאָגט זיי צו און דאנקט פאר זייער געדולד.

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) היינט האָט אַ דעלעגאַציע פונ'ם אינוואַלידען-פערבאַנד מיט די דעפּוטאַטען פּאָלאַקעוויטש און שימאַנסקי, זיך געווענדעט צום פינאַנץ מיניסטער טשעכאָוויטש. די דעלעגאַציע האָט פערלאַנגט אַז ס'זאָל אַדורכגעפיהרט ווערען אַ רעוויזיע פון די קאָנצעסיעס ווייל די פעראָרדנונג פונ'ם מלוכה פּרעזידענט איז נאָך נישט אַדורכגעפיהרט אין לעבען.

דער פינאַנץ מיניסטער האָט ערקלעה'ט דער דעלעגאַציע, אַז ער קען נישט בעהמען אויף זיך די אחריות פאַר דעם וואָס אין די לעצטע 2 יאָהר איז געשעהן געוואָרען. אָבער אויפ'ן יסוד פון לעגאַליטעט, נעהמענדיג אין אַכט די איינשטי-מיגע שטעלונג פונ'ם סיים אין דער פראַגע. וועט ער זיך בעמיהען אויספיה-רען דעם בעשלוס און וועט זיך דערווייל בענוצען מיט די מאַטעריאַלען פונ'ם געוועזענעם פינאַנץ-מיניסטער קלאַרנער.

דעפ. פּאָלאַקעוויטש האָט פאַרגעשטעלט אַ ליסטע פון די קאַנדידאַטען צום סוף האָט מיניסטער טשעכאָוויטש געדאַנקט די אינוואַלידען פאַר זייער געדולדיגקייט.

דעלעגאציע פון יוד. „סאלא" ביים אינערן-מיניסטער.

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) היינט האָבען די דעפּוטאַטען האַרטגלאַס און גרינבוים בעזוכט דעם אינערן-מיניסטער סלאַוואָי-סקלאַדקאָווסקי און מיט איהם אָפּגע-האַלטען אַ קאָנפערענץ וועגען לויפענדע ענינים. ווי ס'שטעלט זיך ארויס איז דער אינערן-מיניסטער גאַנץ אומבעקאַנט מיט אַ רייהע ענינים, ווייל דער געוועזע-נער אינערן-מיניסטער האָט איהם ווע-גען זיי גאָרנישט איבערגעגעבען.

וויצע-מיניסטער בארטעל נעהמט אורלויב.

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש פון אונ-זער קאָרעספאָנדענט). אין די נאָהנטסטע טעג פאָהרט ארויס וויצע-פּרעמיער באַר-טעל אויף אורלויב.

לאדזער נייעס.

די 3 „זאַלישטשע" פון אומ-זאַק-שטייער.

איצט איז שוין צאָהלבאַר די דריטע זאַלישטשקע פון אומזאַק-שטייער פאַר'ן יאָהר 1926.

די דריטע זאַלישטשקע קאָן מען איינ-צאָהלען אין 2 ראַטעס, איין ראַטע מוז מען צאָהלען אַמשפעטסטענס ביז'ן 20-אָקטאָבער, די צווייטע העלפט דאַרף מען צאָה'ען אין קומענדיגען מאָנאַט ביז'ן 20 טען נאָוועמבער.

האַנדווערקער, וואָס האַלטען איין אַר-בייטער אוי האָבען אַכטע קאַטעגאָריע, דאַרפען שוין די זאַלישטשקע נישט צאָה-לען.

יוד. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי „פּועלי ציון" פעראייניגט מיט צ. ס. פּ.

פּעטריקאָווער 83.

היינט פרייטאָג, דעם 15 ד. ח. פּינקט-ליך 8 אָוועַנד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ רעפעראַט פון ה קרוי א. ד. ט. „די פּאָליטישע לאַגע אין פּוילען און דער אַרבייטער-קלאַס".

נאָכ'ן רעפעראַט דיסקוסיעס.

זונטאָג, דעם 16 ד. ח. פּינקטליך 8 אָוועַנד וועט דער ח' ד"ר קרויש רע-פערירען א. ד. ט. „דאָס אַמעריקאַנער יודענטום און זייער הילף פאַר מזרח-אייראָפּאַ.

העברעאישע שיחה.

מאָרגען, שבת, 5 אַ זייגער נאָכמ. קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניס-טישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) אַ שיחה געווידמעט דעם העברעאישען שריפטשטעלער ג. שאָפמאַן. רעפערירען וועט ה' ש. ד. בונין קריינגאַנג – פריי.

דאלאר-קורס נעכטען אין לאדז.

נעכטען אין דער פריה האָט זיך דער דאָלאַר אָנגעהויבען ביי 9 10 און איז צוריקגעגאַנגען ביז 9,06 אין צאָהלונג און 9,07 אין פאָדערונג די סבה איז געווען די אינטערווענץ פון באַנק פּאָל-סקי. אין אָוועַנד איז דער קורס ווידער געשטיגען ביז 9,07 אין פאָדערונג און 9,08 אין צאָהלונג.

14-טע מלוכה-לאטעריע 1-טע קל. 1-טער טאָג.

40,000 זל. נומער 57480.
5,000 זל. נומער 6960.
1,000 זל. נומערן 41442 49457.
500 זל. נומערן 11755 67446 71289.
300 זל. נומערן 13294 44552 55431.
200 זל. נומערן 494 48097 54162 56101 70599 71582.

מעלדונגען.

אָוועַנד-קורסען פאַר יודישע אַר-בייטער ביי דער י. ס. א פּ. „פּועלי-ציון" (פעראייניגט מיט צ. ס. פּ.) פּיעטריקאָווער 83.

שבת דעם 16. ד. ח. פּינקליך 8 אָוועַנד וועט דער ליטער. דראַמ. קרייז א. נ. י. ל. פּרץ אויפפיהרען אין אייגענעם זאַל:

די „שוועסטער" פון י. ל. פּרץ דראַמע אין 1 אַקט, „אליהו הנביא" פון פּ. הירשביין פאָלקס-שטיק אין 1 אַקט דער „שידוך" פון א. טשעכאָוו קאָמעדיע אין 1 אַקט רעזשיסער י. בעכער.

די הכנסה איז בעשטימט לטובת די קור-סען. בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַנצע-לאַריע פון דער פּאַרטיי פון 11—1 פאַרמיטאָג און פון 8—10 אין אָוועַנד.

אָרג. קאָמיסיע פון די אָוועַנד-קורסען. 1482

„אָרט".

ווי בעוואוסט האָט דער אַמעריקאַ-נער „אָרט" אינטערגענומען אַן אַקציע ביי די לאַנדסמאַנשאַפטען אין אַמעריקאַ, זיי זאָלען איינקויפען מאַשינען און מכשירים פאַר זייערע קרובים אין איי-ראָפּע.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט קאָנען זיך אַלע האַנטווערקער, אַרבייטער און אַנ-דערע פערזאָנען, וואָס האָבען קרובים אין אַמעריקאַ ווענדען אין ביוראָ פון „אָרט" פּלאַץ קאָשטשעלנע 4. 1474

אכטונג, שנײַדער-מײַסטער און שנײַדער-אַרבײַטער!

היינטיגען חודש ווערען געעפענט די קאָנצעסיאָנירטע צושנײַדער-קורסען פון דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען מלאכה און ערד-אַרבייט צווישען יודען.

אויף די קורסען ווערען אָנגענומען נאָר שנײַדער-מייסטער און שנײַדער-אַרבייטער.

די לעקציעס וועלען פאָרקומען אין די אָוועַנד-שעה'ן, אונטער דער אָנפיה-רונג פון די בעסטע פאַכמענישע קרעפטען.

דער אָפּצאָל איז אַ צוגענגליכער. דער קורס דויערט 3 חדשים. די גע-ענדיגטע בעקומען דיפּלאָמען, וואָס האָ-בען די זעלבע בעדייטונג, וואָס די דיפּלאָמען פון אַ שנײַדער-אַקאַדעמיע.

פערשרייבען קאָן מען זיך אין ביוראָ פון „אָרט" פּלאַץ קאָשטשעלנע 4. 1489

CZARY

היינט פּרעמיערע!!!

„קאָוובאָי" — אָדער — „פּרשטז"

אין דער הויפּטראָלע דער בעריהמ-טער אַמעריקאַנער קאָוובאָי

BUCK JONES

שיחה עברית.

מחר, בשבת, ח' חשון, בשעה 5 אחה"צ תערך באולם ההסתדרות הציונית (צגלגינה 4). שיחה עברית מקדשה לג. שיפמן. המרצה: מר ש. ד. בונין.

הכניסה חנם. 1519

פון „התאחדות".

זונטאָג, דעם 17 אָקטאָבער קומען פאָר 2 מיטינגען האַלב 4 אַ זייגער נ. מ. אין זאַל פון „התאחדות" שענקעוויטשאַ 3/5 אַ מיטינג פאַר די אינטעליגענטועלע אַרבייטער א. ד. ט. דער סיים און די אַרבייטענדע מאַסען. האַלב 9 אין אָוועַנד קומט פאָר אין זאַל פון „הזמיר" אַ בעריכט מיטינג פון דער „התאחדות"-פראַקציע אין סיים א. ד. ט. „די איצ-טיגע לאַגע אין פּוילען" אין ביידע מי-טינגען וועלען זיך בעטייליגען די סיים-דעפּוטאַטען צבי העלער און א לעווינ-זאָהן. 1545

י. ס. א. פּ. „פּועלי ציון".

(פעראייניגט מיט צ. ס. פּ.) פּעטריק. 83.

פרייטאָג, דעם 15 ד. ח. פּינקטליך 8 אָוועַנד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ח' קרוי א. ד. ט.

„די פּאָליטישע לאַגע אין פּוילען און דער אַרבייטער-קלאַס".

נאָכ'ן רעפעראַט – דיסקוסיעס.

זונטאָג, דעם 16. ד. ח. פּינקטליך 8 אָוועַנד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ח' ד"ר קרויש א. ד. ט.

„דאָס אַמעריקאַנער יודענטום און זייער הילף פאַר מזרח אייראָפּאַ".

צו דער חתונה פון אונזער חבר
יעקב מאראכא
מיט פרל. פראניא שיפער
ווינשען מיר גליק און צופרידענהייט.
זאָל אייער לעבענסוועג מיט רויזען בעשטרייט זיין.
הענדעל, ברומער.

Grzegorz RUBINSTEIN
absolw. praw.
עצות און אדמיניסטראַציאָנס-אַנגעלעגענהייטען
Piotrkowska 13 2,
telefon 25-88
בעראַטונגס - שטעלע פאַר שטייער-ענינים.

1483 א קוואַליפיצירטע
קעטלערין
ווערט פון זאָפאָרט געזוכט אין דער זאַקען-פאַבריק
44. זאוואדזקא 44.

ווירכטיג פאר דאמען!!
מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פאַריזער מאָדע און די עלטסטע היטע איבער-אַרבייטע איך אויף גענצליך ניי.
נאָר פאַר 2 50 זל.
23 זאוואדזקא 23
אין הויף, 2 איינגאַנג, לינקס, פּאַרטער.
בעמערק.: פאַר 7 זל. ווערען געמאַכט סאַמעטענע און זיידענע דאַמען היטען אין פערשיעדע-נע פאַרבען און פיינסטער אויספיהרונג. 1543
געדענקט די אדרעס!

Dr. med. I. PIK
וואָלטשאַנסקא 57
נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען
שפּראַכשטערונגען (שטאַמלען), גייסטיגע הייל-מעטאָדען פון נער-ווענע צושטאַנדען (שרעק, שלאָפלאָזיגקייט).
נעהמט אָן פון 12 ביז 1 און פון 4 ביז 7. 310

ד"ר
מ. וואָלפסאָן
17 חסכאַרניאַ 17
טעל 83 28
נעהמט אָן פון 5 ביז 7 אין אָוועַנד 1310

1833 אַ מעכאַנישע
לוין-וועבערי
נעהמט אָן אויף לוין פערשידענע סחורות אויף ענגלי-שע שטיהל פון 44 ביז 72 צאָל. אויך ווערט אָנגענומען צו שערען, טרייבען און שפּולען. צו ערפאַהרען
44 חסכאַרניאַ 44 וו. 4.

עלעקטראטעכנישע סקלאדען
„ELEKTROPOL"
A. Szczekacz, ul. Zawadzka Nr. 16a,
– עמפּפעהלט : –
עלעקטרישע פּאָרצעלאַן ווי: איזאָלאַטאָרען, פּייקעס, טע-לייקעס פּעשל און איזאָלאַציע ראָלקעס און בלאָקען אז"וו 1531

Dr. med. W. EYCHNER
פרויען-קראַנקהייטען און אקושעריע
זגערזשער 38, טעל. 34-72
נעהמט אָן אין דער לעטשניצע פּעטריקאָווער 294 פון 12 ביז 2 מיטאָג, אין דריים פון 6–8 אָוועַנד. זונטאָג–פון 11 ביז 12 מיטאָג.

3 צימערן
און קוך
מיט עלעקטריע און גאַז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען צו ערפאַהרען זגערזשער גאַס 1, י. גאָלדשטיין. 1504

פאַסאָניר איך אום און איבער-אַרבייטע הערען-היטע אויף גענצליך ניי. ערשטקלאַסיגע אַרבייט נייע מענער - היטע פון 6 זל. און.
נאָר פאַר 2 50 זל.
געדענקט די אדרעס:
B. LEJSLAU, Nowomiejska 3.
w podwórzu, sklep № 10.

פאבריק פון נעטערעם
לאָדז, זגיערזשער 30 A
מ. ווייספעלד. 1548

דאס שטריקעל קאן זיך אפרייסען

דער בודזשעט פאר'ן קומענדיגען יאהר.

פון ב. זינגער.

דער פוילישער בודזשעט פאר'ן יאהר 1927 דארף בעטרעפען לויט דעם חשבון פון פינאנץ-מיניסטער טשעכאָוויטש 1899 מיליאָן זלאָטיס. די גענוי־איקייט פון בודזשעט דערמאָנט די מאָמענטען לינגע צאַרישע רוסישע בודזשעטען פון הונדערטער מיליאָנען רובל מיט 72 און א האלבע קאָפיקע. ווען מען זאָל גלויבען דעם פינאַנץ-מיניסטער אין זיינע ציפערן, ווערען מיר א גליקליכע מלוכה: מיר וועלען אויסגעבען מיט 96 מיליאָן מעהר, ווי אין יאָהר 1926. מיר וועלען נישט האָבען קיין דעפיציט, נאָר פערקעהרט — איין מיליאָן ריינע הכנסה.

דער פינאַנץ-מיניסטער זאָגט צו ווייטער, אַז ער וועט איינאַנצען נישט אויסגרעסען קיין נייע שטייערן. ער וועט מאָהנען אַלטע מיט קלאַרנער'ס הוספה. ער רעכענט אָבער מעהר אַלץ אין ירע־טע שטייערן, ער גלויבט, אַז די בירגער פון פוילען, וואָס קאָגען נאָר אַריינפאַלען אין יאוש, קוקענדיג אויף דער איצטיגער רעגירונג פון מאָ ראַלישע פּאָנאַציע — וועלען פון פערצווייפלונג מעהר טרינקען און בעת-צרה וועלען זיי אויך מעהר רויכערן. אָן דערפאַר האָט דער פינאַנץ-מיניסטער אויסגערעכענט, אַז פון בראַנפען און פאַפּיראָסען וועט די רעגירונג אַרויס־בעקומען 30 פראָצ. פון אַלע הכנסות און דעם רעשט וועלען דעקען גראַבסקי'ס שטייערען מיט קלאַרנערס הוספה. דער חשבון איז א גאַנץ פשוט'ער, בפרט נאָך, ווען מען דיסקאָנטירט דעם ענגלישען קויהלען-שטרייק.

אויפ'ן גאַנצען בודזשעט ליגט אָבער ווייטער גראַבסקי'ס לאָגיק: איז געלונגען, האָט מען נישט קיין דעפיציט, כּ־ען מען שלאָפען ווייטער, פערגרעסערן ווייטער דעם בודזשעט, דערפיהרען איהם צו גראַבסקי'ס מאָס און דערנאָך וועט שוין אַליין געהן גוט. אַ נאָך דער ירידה פון זלאָטע, נאָך דעם ערשטען קלאָפּ איבער די הענד איז געקומען די אויסניכטערונג, וואָס האָט געצוואונגען דעם סיים אַ טראַכט טון, צו קענען מיר אויפהאַלטען אַ בודזשעט פון אַ מיל אַרך 600 מיליאָן זלאָטעס, — זענען אָבער געקומען עטליכע חדשים פון ענגלישען קויהלען-שטרייק און מען פערגעסט דאָס ביטערע יאָהר פון דעוואַלואַציע, פון עקאָנאָמישען חורבן. עס וועט זיין גוט. מען וועט מעהר טרינקען און רויכערן — אָט איז דאָס שלאַגוואָרט פון איצטיגען פינאַנץ-מיניסטער.

נישט ווייניגער ברייט האָט מען אויסגערעכענט די הוצאות. זעלבסטפערשטענדליך, אַז מען האָט אָנגעהויבען פון מיליטער-בודזשעט. אין די אַפּענע פּאָזיציעס פון בודזשעט בעטרעפען די מיליטער-הוצאות 33%, חוץ הוצאות פאַר דער אַרמעע געפינען זיך אויך אין אינערן-מיניסטעריום, אין מיניסטעריום פאַר עפענטליכע אַרבייט (וועגען, שאָסעען), אין מיניסטעריום פאַר קאָמוניקאַציע-ענינים — ד. ה., אַז אַנ'ערך 40 פּראָצענט פון בודזשעט ווערט אויסגעגעבען דו־ך מיליטער.

אינטערעסאַנט איז אויך, אַז דעם גרעסטען טייל פון בודזשעט בעטרעפען שכירות פאַר בעאַמטע און פאַר עמעריטען. ווען מיר וועלען נעמען אין אכט, אַז די איצטיגע רעגירונג האָט צוריקגעצויגען דאָס ביסעל רעדוקציעס, וואָס זענען דורכגעפיהרט געוואָרען פריהער, אַז מען האָט צוריקגעשטעלט די בעאַמטע זייערע פריהערדיגע „סטאַנדקעס", אַז אָפּיצירען האָבען בעקומען אַ ספּעציעלען לוין, אַז פאַר אונטעראָפּיצירען גרייט זיך אויך אַ מתנה-האָט איהר אַ פול בילד. וואָהין געהען די שטייערן, וועמען עס האַלט אויס אויף זיינע פלייצעס דער בירגער אין לאַנד.

פאַר דעם איצטיגען פינאַנץ מיניסטער איז אָבער דער צישוואָלענער בודזשעט נאָך צו קליין. נישט דערפאַר האָט מען איהם געמאַכט פאַר פינאַנץ-מיניסטער, אַז ער זאָל נישט מיטזאָגען דעם יהי רצון פון פּילסודסקי און איינוויגען די געזעלשאַפט, אַז זי וועט קענען נאָך צאָהלען און מ־ילא וועט מען קענען נאָך 160 מיליאָן אויסגעבען אויף „מיליטערישע אינוועסטיציע".

און טאָמער איז עס נאָך ווייניג זענען פאַראַן נאָך מעגליכע שטייערן—אַ מתנה פון 50 מיליאָן זלאָטיס פאַר ציוויל-בעאַמטע. און עס ווערט אָ־י אַ־ום אַ בודזשעט פון 2 מיליאַרד הונדערט און צעהן מיליאָן.

פאַרוואָס-זשע שפּילט מען זיך דאָ אין בעהעלטעניש און מען צוטיילט דעם בודזשעט ווי יעקב זיין האָב און גוטס? פאַרוואָס-זשע שעהמט זיך די איצטיגע רעגירונג צו זאָגען, אַז עס שמעקט מיט נייע שטייערן, וועלכע מען מיינט נאָך אויסצופרעסען? ווייל מען פיהלט, אַז ס'איז אונבעקוועם אַרויסצוטרעטען אָפען מיט אַזאַ בודזשעט, מאַסקירט מען איהם צוטיילט מען איהם אויף דריי טיילען און מען מיינט, אַז די פּאָרציע צוטיילט אויף דריי חלקים וועט די געזעלשאַפט פערדייען.

צי ו־יסט מען נישט איבער דאָס שטריק־ל, צי שטעלט מען נישט צופיל אויף לי־קען? די רייסערייען אין פינאַנץ-מיניסטעריום, די ערקלערונג פון סטשעשקאָווסקי איז שוין די ערשטע תשובה אויף דעם איצטיגען בודזשעט.

יודישע פיינשמעקער!
עסט נור אָריגינעלע חיענער
פישינגער'ס שאָקאָלאַדעס
אייגענעס דעטייל-געשעפט נאַרומאָוויטשאַ (דזיעלנאַ) 2. 1501

ארום שווארצבארד'ס פראצעס.

ווייטערע אינפארמאציעס פון זארוואקאט טארעס.

פּאַריז, (י. ט. א.) שוואַרצבאַרד'ס פערטיידיגער אדוואָקאַט טאָרעס האָט געגעבען די פאַרשטעהער פון דער פרעסע ווייטערע פאָלגענדע ערקלערונגען. נאָך שוואַרצבאַרד'ס פערהער דעם 16-טען סעפּטעמבער זענען אויסגעהערט געוואָרען, ווי בעקאַנט, די עדות, וואָס זענען אָנגעוויזען געוואָרען דורך די ציווילע מאָהנער, זייערע ערקלערונגען זענען גראָד זעהר גינסטיג פאַר דער פערטיידיגונג.

1) דער עדות בעזפּאַלקאָ, געוו. אַרבייטס-מיניסטער אין אוקראַינע, האָט נישט געלייקענט, אַז עס זענען פאָרגעקומען פּאָגראָמען אין אוקראַינע. צווישען אַנדערען האָט ער געזאָגט: „די יודישע בעפעלקערונג איז געווען איבערצייגט, אַז אויב אפילו פּעטלוראַ האָט נישט אָרגאַניזירט די פּאָגראָמען, האָט ער דאָך געהאַט די מעגליכקייט זיי נישט צו דערלאָזען. 2) דער עדות ק. האָט דערצעהלט וועגען זיינע אונטערהאַנדלונגען מיט בעקאַנטע יודישע פערזענליכקייטען אין פּאַריז וועגען שאַפען אַ יודישע זעלבסט-שוץ-אָרגאַניזאַציע געגען די פּאָגראָמען, די געשפּרעכען זאָלען זיין פאָרגעקומען אונטערן פּאָרזיץ פון דעם געוועזענעם מיניסטער פון אויסערן אין פּעטלורעס רעגירונג שולגין, ווען מען האָט אָבער וועגען דעם בעפרעגט שולגינען האָט ער גאָרנישט בעקענט זאָגען וועגען דעם ענין. 3) דער אַדוואָקאַט ה' שלאָסבערג, וועלכער איז אויך געווען דורך די ציווילע מאָהנער אָנגעוויזען האָט דייטליך ערקלערט, אַז פּעטלוראַ האָט נישט אָנגענומען קיין מיטלען אויף נישט דערלאָזען צו פּאָגראָמען און בעשטראָפען די שול־יגע. אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ערקלערונג פון עדות בידרי, געוועזענער פּאָרזיצער פון דער פראַנצויזישער קאָלאָניע אין קיעוו, אַז פּעטלוראַ איז געווען אַ פיינד פון פראַנקרייך, האָבען איינינע העכערע פראַנצויזישע מיליטער-לייט, וואָס זענען געווען בשעת דער אָקופּאַציע אין אָדעס, ערקלעה־ט זייער גרייטקייט עדות צו זאָגען פּונקט דעם היפוך. אַז פּעטלוראַ איז גאָר געווען פריינדליך געשטימט צו דייטשלאַנד.

די פּסיכיאַטרישע אונטערזוכונג, וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען איבער שוואַרצבאַרד'ן, האָט צווישען אַנדער'ן פעסטגעשטעלט: שוואַרצבאַרד האָט זיך שוין לאַנג איינגאַנצען מקריב געווען דעם קאַמף מיט דער אונטערדריקונג פון יודען אין רוסלאַנד. ער מאַכט אַנ'איינדרוק פון אַ ווירקליך אויפריכטיגען מענש, וואָס איז איבערצייגט, אַז ער האָט דער'הרג'עט דעם אמת שולדיגען אין די אומגליקען. מען בעמערקט נישט ביי שוואַרצבאַרד'ן קיין שום נערוועזע ערשטערונגען. זיין טאַט האָט ער נישט אויסגעפיהרט אין אַ צושטאַנד פון אונבעוואוסטזיניגקייט, נאָר דורכגעפיהרט אין צוגעגרייט. דער אויספיהר איז, אַז שוואַרצבאַרד איז פעראַנטוואָרטליך פאַר זיין טאַט.

טויט פון א בעריהמטען רעפארם-ראבינער.

דעטראָיט. (י.ט.א.) דאָ איז געשטאָרבען דער ראַבינער ד"ר לואי גראָסמאַן פון סינסינעטי, אַ בעקאַנטער רעפאָרם-ראַבינער, וועלכער איז געווען בעריהמט אַלס ערציהער און שרייבער. ראַבינער גראָסמאַן איז געבוירען געוואָרען אין וויען און איז אַנגעקומען קיין אַמעריקאַ אַלס יונגעל. דער פערשטאָרבענער איז געווען פּרעזידענט פון דער צענטראַלער קאָנפערענץ פון אַמעריקאַנער ראַבינער, פון דער יודישער רעליגיעזער ערציהונגס געזעלשאַפט. ראַבינער גראָסמאַן האָט אָנגעשריבען איינינע ווערק איבער דער יודישער רעליגיע.

פעלקער-בונד און נומערוס קלאוזוס

א בעריכט פון לוסיען וואלף.

לאָנדאָן (יט"אַ) לוסיען וואָלף, וועלכער איז אַנוועזענד געווען אין זשענעווע, בשעת דער לעצטער זיצונג פון פעלקער-בונד אַלס פערטרעטער פון „דזשאָינט פאָריען קאָמיטע" האָט ערקלערט דעם פאַרשטעהער פון דער יט"אַ, אַז ער האָט געהאַט צוגעגרייט אַ מעמאָראַנדום וועגען דעם „נומערוס קלאַוזוס אין אונגאַרן" וועלכען ער האָט געוואָלט איבערגעבען דעם פעלקערבונד. אַזוי אָבער ווי אינצווישען האָט די אונגאַרישע רעגירונג טיילוויז בעגרעניצט די אָנווענדונג פון „נומערוס קלאַוזוס" איז נישט געווען מעגליך אין דעם זעלבען מאָמענט אָנהויבען אַנ' אַקציע און דעריבער איז דער מעמאָראַנדום נישט איבערגעגעבען געוואָרען.

די לויה פון מ. מ. ווינאווער.

פּאַריז, 13 (טעל.). היינט האַלב 3 אַ זייגער ביי־טאָג איז אויפ'ן בית עולם פער לאַשען פאָרגעקומען די לויה פון פערשטאָרבענעם מ. מ. ווינאַווער. עס איז געקומען אַ גרויסער עולם מלו ם. דער כאָ פון דער ראָטשילד-סינאַגאָגע האָט געזונגען טרויער-תפלות; ביים אָפענעם קבר האָבען געהאַלטען רעדעס ראַבינער וויל, דער פיהרער פון די רוסישע קאַדעטען מיליוקאָוו, סאָלאָמאָן ריינאַק, דער פּעטערבורגער ראַבינער אייזענשטאַדט, מאָצקין, שליאָזבערג, עפּראיקין, אַדוו. גאָלדשטיין, אַקסענטיעוו, און פּראָפ. גורעוויטש. אויפ'ן קבר זענען אַוועקגעלעגט-געוואָרען פיל קרענץ.

די העברעאישע שפראך אין ווינער אריענטאלישע אינסטיטוט.

וויען. (י.ט.א.) אין וויען איז איצט געעפענט געוואָרען אַנ'אינסטיטוט פאַר אָריענטאַלישע שפּראַכען. די לעקציעס פון דער נייע-העברעאישער שפּראַך וועט לייענען דער בעקאַנטער העברעאישער פילאָלאָג וויזען.

סעקט און סעווערינג

צו זייער אוועקגעהן פון דער מאכט.

(א בריף פון בערלין).

פון דער פּאָליטישער אַרענע אין דייטשלאַנד זענען איינציי־טיג אַראָפּ צוויי זעהר אינטערעסאַנטע פיגורען: גענעראַל סעקט און מיניסטער סעווערינג. דאָס זענען צוויי געגענזאַצען אין זייער אָפּשטאַמונג, פּאָליטישער אַנשויאונג, און ביידע זענען זיי זעהר כאַראַקטעריסטיש פאַר דייטשלאַנד פון נאָכ'ן קריג.

גענעראַל פאָן-סעקט—אַ קינד פון אַן אַלטער אָפיצירען-פאַמיליע—האָט דורכגעמאַכט אַ גלענצענדע מיליטערישע קאַריערע, אין יאָהר 1913 איז ער לייטער פון אַ קאָרפּוס-שטאַב. אינקריג פערנעהמט ער די פעראַנטוואָרטליכסטע פּאָסטענס ביי גענעראַל קלוק אין בעלגיען, ביי מאַקענזען אין גאַליציען; ער קעמפט אין רוסלאַנד, אויפ'ן באַלקאַן; ווען ס'הויבט זיך אָן די צעפאַלונג פון דער דייטשער אַרמעע, איז ער דער פיהרער פון דעם מיליטער וואָס בעשיצט די מזרח-גרעניץ פון דייטשלאַנד, און שפּעטער בעקומט ער דעם פעראַנטוואָרטליכסטען און שווערען אויפטראַג צו שאַפען די נייע דייטשע מיליטער-קראַפט—דעם רייכסווער.

שוין איצט איז פאַר אַלעמען קלאָר די גרויסע ראָל, וואָס גענעראַל סעקט האָט געשפּילט אינ'ם איגערליכען סטאַביליזירען פון דער דייטשער מלוכה. דער שטענדיגער „פּרייסישער אָפיציר" מיט'ן אייביגען מאָנאָקל, קאַלטער, ריגיער אַדורכגעזאַפּט מיט מאָנאַרכיסטישע טראַדיציעס און אַנשויאונגען, האָט ער זיך אָבער בעוויזען צוצופּאַסען צו דער נייער דייטשער דעמאָקראַטיע, אַז דער רעפּובליק און מיט דער זיכע־ רער האַנד צו שיצען זי, די רעפּובליק פון רעכטס און פון לינקס.

בעת'ן קאַפּ-פּוטש, בעת דער היטלער-אויפשטאַנד איז ער ענטשידען אַרויסגעטרעטען געגען די מאָנאַרכיסטען און האָט אויף זיך געצויגען די שנאה פון לודענדאָרף און פון די עקסט-רעכטע. אָבער נישט ווייניגער ענטשידען איז ער אַרויסגעטרעטען געגען די קאָמוניסטישע פּרובען אין זאַקסען טיורינגען א. אַנד.

נישט איין מאָל איז דער גורל פון דער מלוכה געלעגען אין די הענד פון גענעראַל סעקט, ער האָט עס אָבער קיינעם נישט געלאָזט צו פיהלען.

די איצטיגע דימיסיע פון גענעראַל סעקט, איז פאָרגעקומען צוליב דעם, וואָס ער, דער אַלטער מאָנאַרכיסט, וועלכער האָט ערקלערט, אַז ער וועט שיצען רעכטס און לינקס, האָט נישט געקענט ביי זיך פועל'ן אָבצוזאָגען דער פערזענליכער ביטע פונ'ם קרוינפּרינצ'ס פרוי און האָט דערלאָזט איהר זוהן אָנטייל צו נעהמען אין די מאַנעווערן פונ'ם רייכסווער. סעקט איז געפאַלען צוליב דער אינפעראַנטוואָרטליכקייט פון די „געוועזענע" און האָט געמוזט זיך שיידען מיט זיין נאָהנטסטען מיטאַרבייטער מיט'ן דעמאָקראַטישען מיניסטער געסלער, וואָס האָט נאַטירליך נישט געקענט, נישט רעאַגירען אויף דעם ווי די האָהענצאָלערנס רייסען זיך אַריין הינטען אַרום אין דער אַרמעע..

אַ גאַנץ אַנדער טיפּ פערטרעטער פון די „קומענדע" פון דער ציקונפט-קראַפט איז דער פּרייסישער אינערן-מיניסטער סעווערינג, וואָס האָט איצט דימיסיאָנירט צוליב זיין קראַנקהייט. ער איז אַרויס פון פאָלק, בעקומען עלעמענטאַרע בילדונג (הגם ער איז איצט איינער פון די געבילדעטסטע מענשען) אַ שלאָסער, שפּעטער אַ רעדאַקטאָר פון אַ ציייטונג, אַ פּראָפּעסיאָנעלער טוהער, אַ דעפּוטאַט—איז ער איינער פון די, וואָס האָט צוזאַמען מיט עבערטען, שיידעמאַנען א. אַנד. פערהיט דייטשלאַנד פון אַ בירגער-קריג. זיי האָבען נישט מורא געהאַט צו ריזיקירען מיט זייער פּאָפּולאַריטעט.

ער איז געווען 6 יאָהר פּרייסישער אינערן-מיניסטער און די אַלטע פּרייסישע רעפּוטאַציע פון אָרדנונג איז צוריקגעשטעלט געוואָרען. סעווערינג האָט פאָלשטענדיג בעהערשט די פּוטשען פון רעכטס און פון לינקס.

אין דער צייט פון אינפלאַציע, ווען דאָס גאַנצע דייטשע פאָלק איז פּסיכאָלאָגיש געווען צעשיטערט, ווען די אַנאַרכיע האָט געהאַט אָנ'אומגעהויערע דאַנקבאַרען באָדען, האָט ער מיט זיינע מיטלען פאָרגעברייט די סטאַביליזאַציע, די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע.

דער סאָציאַל דעמאָקראַטישער מיניסטער האָט שטענדיג געפונען די מלוכה-ליניע און ריכטיג אָפּגעשאַצט די רעאַלע כוחות פערהעלטנישען. סעווערינגען האָבען פיינט געהאַט די קאָמוניסטען, איהם האָבען געזידעלט און געשאָלטען די פעלקישע און נאַציאָנאַליסטען, אָבער דער דורכשניטליכער פּרייסישער בירגער האָט געוואוסט, אַז פיל צייט ביים מאַכט-רודער שטעהט סעווערינג, וועט זיין אָרדנונג אין לאַנד.

סעווערינג און סעקט — פערטרעטער פונ'ם אַלטען און נייעם פון אויסגעהענדטען און אונטערגעהענדען, זענען אָבער ענליך מיט דעם, וואָס ביי ביידען האָט די מלוכה'שע אידעע פערנומען דעם אויבען אָן און האָט איבערגעשטיגען די גרופּען-און קאַסטע-שטימונגען — און אין דעם אייגענטליך איז דער מקור פון דייטשלאַנדס כח, דאָס איז די קראַפט, וואָס האָט אָפּגעהיטען פון אונטערגאַנג דאָס לאַנד אין די שווערסטע מאָמענטען פון איהרע היסטאָרישען גורל.

מ. האַנסמאַן.

ערנסטע פאַרסען / פון ל. בראַנט

דער ביינאכטיגער איבערפאַל פון אַ צעהנדליג ביז איצט נישט אַנטדעקטע פערזאָנען אין אָפיצירען-מונדירען אויפ'ן בעוואוסטען פינאַנץ-מיניסטער זדזשעכאָווסקי, פאַר זיין ארויסטריט געגען בודזשעט פון קריגס-מיניסטעריום — איז געוועזען אַ פאַקט פון אונערהערטען פּאָליטישען כוליגאַניזם, וואָס האָט וועניג עהנליכע ביישפּילען אין דער געשיכטע פון פּאָליטישע קאַמפּף-מעטאָדען.

אָבער אין אונזער טרויעריגער צייט ווערען די ערנסטע ערשיינונגען לייכט און גיך פערוואַנדעלט אין פרעהליכע וואָדעווילען אָדער פאַרסען, און ביי דעם בעט פון דעם פערוואונדעטען פינאַנץ-קריטיקער האָט זיך אָנגעהויבען אַ האַפּערדיג שפּיל, וואָס ס'פעהלט נישט קיין ספק, אַז דאָס פערוויילטע פובליקום זאָל נעהמען אַפּלאָדירען און ארויסרופען די אַקטיאָרען אויף ביס. די 150-יעהריגע „נאַזשטאַ וואַרשאַווסקאַ", וועלכע האָט מיט אַ צייט צוריק געמאַכט איבער זיך אַ פעריונגערונגס-אָפּעראַציע, ארייננגיסענדיג אין זיך בלוט פון דער „דוואַ גראָשע", האָט אָנגעהויבען צו רייסען אויף זיך די האָר פונ'ם פּליכעוואַטען קאָפּ און שרייען מיט אַזאַ מורא'דיגען קול „קאַראַול", אַז אַ ווייסגער מענש האָט געמוזט אַ טראַכט טון: דאָס געשריי איז נישט בלויז פאַר וועהטאָג. „וואַרשאַוויאַנקאַ" און „זשעטשפּאָספּאָליטאַ" האָבען טאָג-טעגליך געבראַכט ביולעטינען וועגען געזונדצושטאַנד פונ'ם איבערפאַלענעם און אויפרעכענען אויף גאַנצע שפּאַלטען די ביילייד-וויזיט-קאַרטלעך, וועלכע זענען קאָישענווייז איבערגעלאָזט געוואָרען אין וואַרטע-צימער פונ'ם פערוואונדעטען. „עפּאָקאַ" (אַמאָל „נאָווי קוריער פּאָלסקי") האָט זיך גענומען שלאָגען מיט דער פויסט אין ברוסט און רייסען, ווי אַ רעזאָניאָר אויף דער יודישער ביהנע: „אָט דאָס זענען די פרוכטען פון די שלעכטע זוימען, וועלכע איהר אַליין האָט פערפלאַנצט". דערווייל איז פון אויסלאַנד געקומען צופאָהרען דער שעף-רעדאַקטאָר פון דער מאָראַלישער סענסאַציע, פון „גלאָס פּראַוודי", ארומגעקוקט זיך, וואָס עס טוט זיך אין דערהיים און זיך צובייזערט: „צי דען האָבען מיר טאַקע קיין אַנדער זאָרג נישט אויפ'ן קאָפּ, ווי דער צושטאַנד פון זדזשעכאָווסקי'ס אונטערלייב?"

אַזוי ציהט זיך די ליטאַניי שוין אַ וואָך צוויי און פון אַ טיף ערנסטען פאַקט, וועלכער האָט געדאַרפט צווינגען זיך צו פערטראַכטען, ווי ווייט קען מען אַוועקגעהן אין פּאָליטישער העצע איז געוואָרען אַ פאַרס, כאָטש האַלט זיך די זייטען פאַר געלעכטער.

און דאָס לעבען וואַרט נישט קיין רגע און טראָגט אונטער פריש מאַטעריאַל, אַזוי, אַז דעם בירגער וואַרפט עס פון היץ אין פון קעלט און ער פערלירט די מאָס און גרעניץ, וואו ס'ענדיגט זיך דאָס טרויעריגע און וואו מען מעג שוין אַ הויבען צו לאַכען.

קיין וואַרשאַ איז געקומען דער בעריהמטער פראַנצויזישער שריפטשטעלער זשאָרזש דיהאַמעל. דאָס איז איינער פון די פיהרענדע גייסטער אינ'ם היינטיגען פראַנקרייך. זיין בוך „דאָס לעבען פון מערטירער" האָט געמאַכט אַ רושם אין דער אייראָפּעאישער ליטעראַטור. געקומען איז ער, ווי מ'האָט געשמועסט, אין די אנגעלעגענהייטען פון די פּאָליטישע אַרעסטירטע אין די פּוילישע טורמעס, אויסטאָרשען זייער לאַגע און זאָנדירען דעם באָדען פון אַ מעגליכער אמנעסטיע פאַר פּאָליטישע פערברעכער. ער איז פון קיינעם אָפיציעל נישט אויפגענומען געוואָרען, אויפ'ן צווייטען טאָג האָט ער זיך געווענדעט מיט אַ בריף צו דער פּוילישער געזעלשאַפטליכער מיינונג. דער בריף איז פול מיט קאָמפּלימענטען אויפ'ן אַדרעס פון פּוילען און פון פּוילישען פאָלק. דיהאַמעל רעקאָמענדירט זיך אַלס פּולקאָם אונפּאַרטייאישער מענש, ער פערשטעהט ווי שווער ס'איז אויפצובויען דאָס לאַנד נאָך דער וועלט-קאַטאַסטראָפע, בעסער געזאָגט, צו גרופּירען ארום דער פּוילישער פאָהן מענשען-מאַסען, וואָס געהערען צו פערשידענע ראַסען און גלויבענס.

„אגב גראַד דערפאַר, — וויקעלט איין זיין געדאַנק אין דעם פיינסטען זיידענעם דער שאַרמאַנטער פראַנצויז, וועלכער פיהלט, אַז ער איז געקומען אין זעהר אַ דעליקאַטער מיסיע, — גראַד דערפאַר, ווייל די שווערע אויפגאַבע ענטשפּרעכט די כוחות פון אַ פאָלק, וואָס איז בעריהמט פון תמיד אָן מיט זיין הויכער מאָראַלישער קולטור און איידעלער טאָלעראַנץ, האָבען מיר ביז איצט געשאַנקען פוילען דעם פריינדליכסטען צוטרוי, האָפענדיג, אַז זי וועט קאָנען האַרמאָניש לעזען די דאָזיגע שוועריגקייטען, נישט אָנווענדענדיג קיין כוח נישט צונעהמענדיג ביי אַ טייל פון איהרע בירגער דאָס העכסטע וואויל — די אינדיווידועלע פרייהייט".

דער גוט ערצויגענער פראַנצויז האָט געמאַכט צוואַנציג רעווערענסען, איידער ער האָט ארויסגעזאָגט דאָס אייגענטליכע, וואָס איהם אינטערעסירט אין צוליב וואָס ער איז געקומען קיין פוילען, און דאָ הויבט זיך אָן דער פאַרס. די ראַדיקאַלע פּוילישע פרעסע האָט אָנגעצויגען אַ פול פנים מיט ערשטוינונג און גענומען אַזוי קונציג דרעהען מיט דער צונג, אַז ס'איז באמת שווער צו דערגעהן: צי פרעהט זי זיך פון דיהאַמעל'ס וויזיט, אָדער זי איז שטאַרבליך בעליידיגט? צי איז פאַרהאַן אַ גרונד פאַר אַזעלכע בעזוכען, אָדער ס'איז נישט פאַרהאַן? און אויב ס'איז יאָ פאַרהאַן, צי איז עס דיהאַמעל'ס עסק אין דעם זיך צו מישען און אויב זיך יאָ מישען איז ביי וועמען דאַרף זיך דיהאַמעל אינפאָרמירען? יעדענפאַלס מאַכט די ראַדיקאַלע פרעסע פונ'ם בעזוך אַ גרויסע מיספערשטענדניש. אין וואָס די מיספערשטענדניש בעשטעהט — איז שווער צו דערגעהן. אָבער פון אונגעפעהר אַ טוץ אונטערוויאוען, וואָס ער האָט געגעבען פאַרשטעהער פון דער פּוילישער פרעסע, איז קיין איינער נישט געוואָרען אָפּגעדרוקט!

איינפאַכער האָט געהאַנדעלט די רעכטע פרעסע. „דוואַ גראָשע" איז דירעקט צוגעגאַנגען צום גרויסען פראַנצויזישען שריפטשטעלער און פיהרענדיג פאַר זיין נאָז מיט'ן פינגער, איהם וואוילווינעריש געפרעגט: וואָסער ביז יאָהר האָט דיך דאָ אַהערגעבראַכט און צי ווייסטו נישט דעם סאָהר-פלעץ פון וואַרשאַ קיין פּאַריז? „טאָוואַזשיש דיהאַמעל, שרייבט דאָס בלאַט, האָט ברעה ארויסצוטרעטען עפענטליך מיט עפּעס אַ פאָרטראַג. צו וואָס אַזוי פיל טרחה?"

אַזאַ קבלת פנים האָט נאַטירליך אַ געגאָסען דעם פראַנצויזישען דיכטער און מענשען-פריינד, ווי מיט קאַלט וואַסער. ער איז אַוועקגעפאָהרען אָהן אַ זייט-געזונד, נאָך איידער ער האָט זיך גענומען צו וועלכער עס איז אַרבייט.

אַזוי אַרום איז ווידעראַמאָל אַן ערנסטע פראַגע פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ לעכערליכען פאַרס. די פראַגע איז דאָך אויסערגעוועהנליך ערנסט. עס האַנדעלט זיך קודם כל וועגען דער בעציהונג צו עטליכע טויזענד פּאָליטישע אַרעסטירטע, וועגען וועלכע אין זעלבען „גלאָס פּראַוודי" איז די טעג אַרויסגעטראָטען מיט אַן אַרטיקעל יאַן דאָמבראָווסקי, פאָדערנדיג, אַז עס זאָל דרינגענד רעוויזירט ווערען דאָס סיסטעם פון פּאָליטישער רעפּרעסיע. עס האַנדעלט זיך וועגען פּאָליטישער אַמנעסטיע, וועלכע איז ערוואַרט געוואָרען אַלס איינע פון די ערשטע שריט נאָך דער מאַי-איבערקעהרעניש און וועגען וועלכער מ'הערט ביז איצט גאָרנישט. עס געהט דאָ נישט בלויז וועגען קאָמוניסטען (דאָמבראָווסקי האָט געשריבען אויסשליסליך וועגען זיי), נאָר אויך וועגען אַנדערע פערברעכענס — אויפ'ן געביט פון נאַציאָנאַלען, רעליגיעזען קאַמפּף, אויפ'ן געביט פון פרעסע-פערגעהענס, פאַר וועלכע דעם רעדאַקטאָר פון „גלאָס פּראַוודי" אַליין דראָהט אַ סומאַרע שטראָף ביז 5 יאָהר תפיסה.

עס געהט ווייטער אין דעם, וואָס דער געדאַנק וועגען אינטערנאַציאָנאַלער גייסטיגער מיטאַרבייטערשאַפט, וועגען אינטעלעקטועלער צוזאַמענאַרבייט און פערשטאַנדשאַפט פון פעלקער, וואָס ווערט אַזוי פיל געפּרעדיגט אין די לעצטע יאָהרען — האָט דאָ, אויפ'ן פּוילישען באָדען. אין פאַל פון דיהאַמעל'ן, געליטען אַ שווערען קלאַפּ, אויסגע'חוזק'ט און אויסגעשפּאָט געוואָרען.

און נאָך מעהר געהט עס אין גוטען נאָמען פון פוילען, וואָס קאָן פון דעם פאַל — דיהאַמעל זעהר פיל פערשפּילען. נישט איינמאָל איז דער פּוילישער עפענטליכער מיינונג אויסגעקומען זיך צו פערטיידיגען געגען בעשולדיגונגען, וואָס זענען פערשפּרייט געוואָרען אין אויסלאַנד בנוגע דעם אינערליכען פּאָליטישען און נאַציאָנאַלען קאַמפּף אין פוילען. וואָסער איינדרוק דיהאַמעל וועט מיט זיך מיטברענגען קיין פראַנקרייך. פון דעם קבלת פנים, וואָס האָט איהם דאָ געטראָפען, איז זיך לייכט פאָרצושטעלען.

פאַר ז"ן אָפּפאָהר האָט ער ערקלערט, אַז דער איינדרוק איז געוועזען אַ פּאָטאָלער. וואָס ער וועט דערצעהלען אין פראַנקרייך וועלען מיר מסתם אייניכען הערען. די גאַנצע רייזע וועט איהם דערמאָהנען אָן דער געשיכטע מיט לאָיד דזשאָרדזש'ן, וועלכער האָט אַמאָל צופעליג פערבלאָנדזשעט אין אַ משוגעים-הויז. ווען לאָיד דזשאָרדזש האָט, נישט [illegible] ווייסענדיג, וואו ער געפינט זיך [illegible] געשטעלט זיך אַלס פּרעמיער פון ענגלאַנד, האָט מען איהם גע[illegible] געהט אייך געזונדערהייט, מיר האָבען שוין דאָ פינף אַזעלכע, ווי איהר [illegible]

רעיער! — ביליג!

די נייעסטע פּערפומען, קרעמען, סאָלעט-זייפען, קעלנישע [illegible] און בלומען-וואַסערן, פּודער הוביגאַן, קאָטי און אַנדערע [illegible]

צו רעדוצירטע פּרייזען עמפּפעהלט

פּערפומעריע דרוגעריע

„זאַכאַדזקאַ"

פאַר אַגראָסיסטען — ראַבאַט!

יודישע אינטערעסען אין פראַנקרייך

ביאַליק'ס ארויסטרעטונג. — דער פאַרשטעהענדיגער שוואַרצבאַרד-פּראָצעס.

ח. נ. ביאַליק'ס אויפטרעטען אין פּאַריז און די התראה, מיט וועלכער ער האָט געגעבען דעם פראַנצויזישען יודענטום האָט דאָ געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק. דער דיכטער האָט גערעדט וועגען דער אַסימילאַציע צווישען פראַנצויזישע יודען און האָט געוואָרענט די איינגעוואַנדערטע יודען צו זיין פאָרזיכטיג, נישט לאָזען זיך פערפיהרען...

ח. נ. ביאַליק האָט דערמאָנט אין דעם „סנהדרין" פון די פראַנצויזישע יודען אין נאַפּאָלעאָנס צייטען און האָט אָנגערופען די בירגערליכע עמאַנציפּאַציע פון יענער צייט פאַר אַ טאַפּ לינזען, וואָס מען האָט גענומען כדי צו פערקויפען די יודישע נאַציאָנאַלע רעכט.

אויף וויפיל דער דיכטער האָט רעכט מיט זיין היסטאָרישער פּערספּעקטיווע בנוגע צו דער פערגאַנגענהייט איז אַן אַנדער זאַך, אָבער בנוגע צו דער היינטיגער צייט זענען זיינע ווערטער פערשטעהט זיך, אַן אָנזאָג פאַר דעם פראַנצויזישען יודענטום. מען מוז באמת ערשטוינט ווערען ווי טויט דאָ איז אַלץ ארום דער יודישער קאָנסיסטאָריע און דער „אַליאַנס איזראַעליט אוניווערסעל". אַזוי ווי קיין פּאַריז וואָלטען נישט אָפּגעפאָהרען קיין צעהנדליגער טויזענדער יודען און אַזוי ווי די איינגעוואַנדערטע וואָלטען זיך נישט גענומען אַריינדרינגען אין אַלע קרייזען פון דער פראַנצויזישער געזעלשאַפט, אין אַלע צווייגען פון פראַנצויזישען עקאָנאָמישען לעבען.

שוין דער פערגאַנגענער פּאַריזער סעזאָן איז געוועזען זעהר אַ יודישער. פראַנצויזישע מיניסטאָרען זענען אויפגעטרעטען אויף עטליכע גרויסע יודישע פערזאַמלונגען, אין פראַנצויזישע קלובען האָט מען אַ סך דעבאַטירט יודישע פּראָבלעמען. עס זענען ערשינען צעהנדליגער פראַנצויזישע ביכער וועגען יודען און יודענטום.

אין דעם קומענדען סעזאָן וועלען יודישע פראַגען אין יודען פערנעהמען נישט קיין קלענערען פּלאַץ. און יודען אַליין — נישט פראַנצויזישע יודען, נאָר יודישע יודען — גרייטען זיך צו מאַכען — אויסטרעטונגען. דער איינגעוואַנדערטער יוד נעהט איצט בויען אַ נייע גרויסע געמיינדע אין פּאַריז. יודישע צייטונגען, יודישער טעאַטער — דאָס וואַקסט אַלץ און עס וועט מוזען קומען אַזוי ווייט, אַז „פרעמדע" ווידער וועלען זיך פיהלען אין פראַנקרייך אַזוי פעסט און זיכער, אַז זיי וועלען קומען צו די טויערען פון. דער קאָנסיסטאָריע, אַנקלאַפען און בעטען מען זאָל אַריינלאָזען און געבען אַ פּלאַץ. עס וועט זיין אַ שווערער קאַמף, אָבער דער קאַמף וועט זיין און וועט זיך ענדיגען אַזוי ווי ער האָט זיך ביז איצט [illegible] געענדיגט.

דאָרט אָבער [illegible] אין טויטען ים. [illegible] נישט. ווי קיין [illegible] זיך נישט געענדערט.

דער וויכ[illegible] פון [illegible] סעזאָן וועט [illegible] זיין [illegible] צעס פון שלום שוואַרצבאַרד און [illegible] פעטליוראַ. אַ פּראָצעס [illegible] קראַינישער פרייהייט און [illegible] קרבנות [illegible] מען האָט פערניכטעט אויף דעם [illegible] פרייהייט.

דער פּראָצעס וועט מסתמא זיין אין [illegible]

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעצ. און דענטיסטען האַבינעט

פיעטריקאַווער 62, טעל. 31-53.

קינדער קראַנקהייטען	ד"ר ס. גוטענטאַג " ל. פּאַמיליס[illegible]	פון 11–10 און 6–[illegible] " 1–12 " 5–4
אינערליכע קראַנקהייטען:	ד"ר ב. ראַבינזאָהן " מ. וואָלפסאָן " א. טענענבוים	פון 11–10 און [illegible] " 3–1 " 6–4
כירורגישע קראַנקהייטען:	ד"ר י. שרייבער " פּאַכאַשאַנסקי	פון 4–2³⁰ און [illegible] " 2½ – 1½
פרויען קראַנקהייטען און געבורטס הילפע	ד"ר ד. אַלטערמאַן " מ. פעלדמאַן פ־ין ד"ר זעלכאָוויטש-קראַטשקאַ " " גוסטאַווא זאַנד טענענבוים	פון 1–11 [illegible] 7½–5½ " שבת, זונ. דינ. דאָנ. [illegible] זונ. מאָנ. [illegible] פר. 5-3
נערווען קראַנקהייטען.	ד"ר מ. מאַשלאַנקאַ	פון 1–[illegible] 7–6
הויט, ווענערישע און האַרן (אורין).	ד"ר פּ. ברוין " י. פּאַלאָוויטש	פון 2–3 [illegible] " [illegible] 5
אויגען קראַנקהייטען:	ד"ר י. סטופּאַי " ס. האַלענדערסקאַ	פון [illegible] 2–[illegible] " [illegible] 8–6
נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען.	ד"ר מ. קלאַטשקאַ " באַלקאַן	פון [illegible] 11 [illegible] " [illegible] 3.30
ערצטליכע צאָהן-קאַבינעטען, קינסטליכע צייהן, קראָנקעס, גאָלדענע און פּלאָמבען.	צאָהן-אַרצט ס. שפּיעס " מ. רעזניקאָווא " ב. משורנאָווסקאַ " נ. קאַצענבאָגען	[illegible]

די לעטשניצע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָבענד, אויך זונטאָג א[illegible] [illegible] געמאַכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען, קוואַרץ-לאַמפּען, עלעקטריזאַציע און [illegible] ליכע צייהן, קראָנען, ברוקען, גאָלד, און פּלאַטין-אַרבייט. — [illegible] נאַכט-דזשורען, עקושערען הילף.

ZWIEDZ WYSTAWĘ GOSPODARSKO-HYGIENICZNĄ w ŁODZI
Al. Kościuszki 73, 75, 77
„Targ Rzemieślniczy".
Koncerty—Radjo—Kino. 1485 Wejście 1 złoty.

דזשאָנסאָן וויל „אויסטריקענען" ארץ־ישראל.

ירושלים, (י. ט. א.) אין אַן אינטערוויו מיט דער פּאַלעסטינער טעלעגראַפען־אַגענטור האָט דער באַקאַנטער „פּראָהיבישאניסט" דזשאָנסאָן ערקלערט, אַז ער וויל אָרגאַניזירען אין ארץ־ישראל אַ געזעלשאַפט, וועלכע זאָל זיך שטעלען אַלס ציל צו בעקעמפען אַלקאָהאָליזם.

דזשאָנסאָן איז געקומען קיין ארץ־ישראל, כדי צו שטודירען די אַלקאָהאָל־פראַגע אין לאַנד און ער איז זעהר אָפּטימיסטיש געשטימט, מחמת ער האָט אויסגעפינען, אַז עס איז פאַרהאַן אַ גרויסע צאָהל מענשען, וועלכע איז גרייט צו נעמען אַן אַקטיווען אַנטייל אין דער ראַזיגער אָרגאַניזאציע.

פון ארץ־ישראל, האָט ה' דזשאָנסאָן געזאָגט, וועט ער פאָהרען קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל וואו עס איז שוין פאַרהאַן אַזאַ מין אָרגאַניזאציע מיט מעהר ווי 1 200 מיטגלידער.

גרויסע פארבערייטונגען אין צוזאַמענהאַנג מיט ד"ר ווייצמאַנ'ס אנקומען קיין אמעריקא.

נ י ו - י אָ ר ק. (י. ט. אַ.) מיטוואָך, דעם 20. אָקטאָבער וועט דער פּרעזידענט פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע ד"ר ווייצמאַן אָנקומען קיין ניו־יאָרק. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט ווערען געמאַכט גרויסע פאָרבערייטונגען. ד"ר ווייצמאַן וועט בעגריסט ווערען, נאָך זיין אויסשטייגען פון שיף דורך אַ ספּעציעלען אויפנאַהם־קאָמיטעט. נאָך ווייצמאַנ'ס אָנקימען קיין אַמעריקאַ וועט זיך אָנהויבען די גרויסע פעראייניגטע נייע ארץ־ישראל קאָמפּאַניע צו שאַפען אַן אויפבוי־פאָנד פון 7 און האַלבען מיליאָן דאָלאַר. די אָרטיגע קאָמיטעטען האָבען שוין געמאַכט אַלע נויטיגע פאָרבערייטונגען צו דער נייער קאָמפּאַניע. ד"ר ווייצמאַן וועט אַרויסטרעטען אויף מאַסענמיטינגען וועגען דער יודישער אויפבוי־אַרבייט אין ארץ־ישראל און כמעט אַלע גרעסערע שטעדט אין אַמעריקאַ.

ד"ר ווייצמאַן וועט אויך ווייטער פיהרען די אונטערהאַנדלונגען מיט נישט־ציוניסטישע קרייזען אין אַמעריקאַ, וועגען צוציהען זיי צו דער אויפבוי־אַרבייט אין ארץ־ישראל און אויף אַזאַ אופן צו פערווירקליכען דעם פּלאַן פון דער „פּאַלעסטיין אינוועסטמענט־קאָרפּאָריישאָן" מיט וועלכע עס פיהרען אָן די ה"ה לואי מאַרשאַל, פעליקס וואַרבורג, בערנאַרד פלעקסנער און הערבערט לעהמאַן.

אַ בעריכט וועגען די אויסגראַבונגען אין ארץ־ישראל אויפ'ן צוזאַמענפאַהר פון אָריענטאַליסטען.

ה אַ מ ב ו ר ג. (י.ט.אַ.) דער 4־טער אָריענטאַליסטישער קאָנגרעס אין האַמבורג איז געשלאָסען געוואָרען מיט אויסהערען אַן אינטערעסאַנטען רעפעראַט פון פּראָפ. ד"ר סעלין. דער צוזאַמענפאָהר פון דער דייטשער געזעלשאַפט פאַר ארץ־ישראל־פאָרשונג, וואָס איז פאָרגעקומען אין דער זעלבער צייט, האָט געהאַט די געלעגענהייט זיך צו בעקענען מיט די רעזולטאַטען פון די אויסגראַבונגען אין דער אַלטער יודישער שטאָדט שכם. פּראָפ. סעלין האָט זיך ספּעציעל אָפּגעשטעלט אויף די אויסגראַבונגען אין שכם. די אַרכעאָלאָגישע אַרבייטען ווערען געשטיצט דורך פּריוואַטע פּערזאָנען פון האַמבורג.

דאָס מעקסיקאנישע יודענטום אָרגאַניזירט זיך.

נ י ו - י אָ ר ק. (י. ט. א.) דר. מאַרגאָשעס, איינער פון די רעדאַקטאָרען פון „טאָג" וועלכער איז נישט לאַנג צוריק געקומען פון זיין רייזע אין מעקסיקאַ, האָט איבערגעגעבען דער י. ט. א., אַז אין די לעצטע יאָהרען האָבען איינגעוואַנדערט קיין מעקסיקאָ לערך 8000 יודען. די איינגעוואַנדערטע פאַסען זיך צו ביסלעכוויין צו די נייע בעדינגונגען. לעצטענס בעמערקט זיך ביי זיי אַ שטרעבונג צו אָרגאַניזירען דאָס יודישע לעבען אין מעקסיקאָ און האָבען אָרגאַניזירטע קהלות. דר. מאַרגאָשעס האָט צוגעגעבען, אַז די יודישע געזעלשאַפט אין מעקסיקאָ איז דורכגעדרונגען מיט אַ פרישען און געזונדען גייסט. די הילפס־אַקציע, וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען דורך די „בני־ברית" און איז דורכגעגאַנגען מיט אַ גוטען ערפאָלג, וועט אינגיכען שוין נישט נויטיג זיין. די מעקסיקאַנער יודען וועלען איצט אַליין אויסהאַלטען זייערע אינסטיטוציעס. אין דער שטאָט מעקסיקאָ זענען פאַרהאַן צוויי בתי־תפילות און אַ גוט אָוועקגעשטעלטע יודישע שול.

יודען ווערען אויסגעשלאָסען פון „דייטש־עסטרייכישען אלפען־פעראיין".

בערלין (י. ט. א.) נישט לאַנג איז ...אָרגעקומען די אַלגעמיינע פער... פון דער בערלינער סעקציע ...יש־עסטרייכישען אַלפען־פער... דער טאָג־אָרדנונג איז גע... ...ראַגע פון די 12 אַנגעזע... ...ער פון דער סעקציע, ...געשלאָסען געוואָרען ...צוזאַמענהאַנג מיט'ן ...עמען יודען אין ...אָסענע זענען ...ישע בירגער ...יי געפינען ...האָבען נישט ...אוימ'ן בעשלוס ...והמען יודישע מיטגלי... ...גען אויסגעשלאָסען געוואָ... ...עלכע אויסגעצייכענטע אַלפיניס... ...ען ווי פּראָפ. ד"ר באַרכאַרד, איינער פון די גרינדער פון דער אַקאַדעמישער אַלפיניסטען־סעקציע, פּראָפ. ד"ר פינקעלשטיין, ד"ר הענסלער, באַנקיר שלעזינגער, ד"ר קויפמאַן, ה' לאַנדסבערגער, ד"ר אונגער און אַנדערע. די אויסגעשלאָסענע האָבען זיך געווענדעט צו דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג.

די פערזאַמלונג האָט געפאָדערט אָפּצוואַרפען זייער ווענדונג. דער עלטסטער פון די אויסגעשלאָסענע שלעזינגער האָט אין זיין רעדע אונטערגעשטראָכען, אַז די מעהרהייט פון די אויסגעשלאָסענע האָט שוין געפייערט דעם 25־יעהריגען יובילעאום פון זייער אָנגעהעריגקייט צו דער סעקציע, ער אַליין איז שוין 45 יאָהר מיטגליד פון דער סעקציע. די ווענדונג פון די אויסגעשלאָסענע איז דורך דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג אָפּגעוואָרפען געוואָרען און זייער אויסשליסונג איז ענטגילטיג בעשטעטיגט געוואָרען.

ווינאַווער — דער ייד.

...ין מיין זכרון האָבען זיך בעזונדערס ...זקריצט 2 בעגעגענישען מיט ווי... ...ן צו ענטגעגענגעזעצטע צייטען: ...פינסטערער יאוש'דיגער צייט ...מלחמה־גירוש און די ליכטיגע ...רער פעווראַל־רעוואָלוציע מיט ...ויסע פערספּעקטיווען פאַר ...ן מעוט אין רוסלאַנד. ...וען די נאַכט פון פרייטאָג ...ם 15 מאַי 1915. אין דער ...יי אַקימאָוויטש גינזבורג ...יקי אַסטראָוו און פע... ...ונויפגעקומען כלומרשט ...דער גאַנצער צוזאַ... ...פּס־קאָמיטעטען פאַר ...וואָס איז דענסט... ...יעטערבורג. פאַק... ...טיי געוועזען אַ ...יראַטונג וועג... ...כזריות'דיגע ...ייגענטליך ...ניקאָלאַ... ...יאַני... ...רען. ...ר.

ערינערונגען פון מרדכי נוראָק.

האָט אין דער ערשטער מלחמה צייט נישט געהאַט גענוג מוט אָפען אַרויסצוטרעטען געגען די בלבולים און דעם גירוש אויף יודען, עס זאָל חלילה נישט שאַדען דעם פעראייניגטען פראָנט.

מיר איז בעקאַנט אַן עפּיזאָד פון אַ געהיימער קאַדעטען בעראַטונג פון יענער צייט, בעת מאַקלאַקאָוו האָט דאַן כלומרשט געפונען אַ בערעכטיגונג פאַר דעם „פּראַט" פון יודען און די פריערדיגע רדיפות.

ווינאַווער איז דאַן אויפגעשפּרונגען אַ פערציטערטער און האָט מיט פעראַכטונג אויסגערופען: „דאָס איז דאָס איינציגע רעכט, וואָס די רוסישע אינטעליגענץ, ט'אָנט אַנטקעגען דעם יודישען פאָלק, דאָס רעכט אויף ניעדערטרעכטיגקייט!"

אַ צווייטען מאָל בין איך מיט ווינאַ... ווערן צוזאַמען געוועזען אויף דער קאָנפערענץ, וואָס האָט געדאַרפט צוזאַמענרופען דעם יודישען קאָנגרעס אין רוס... ...ענד. די פאָרקאָנפערענץ איז פאָרגע... ...ען אין פּעטערבורג אין יולי 1917. ...לט איז שוין געוועזען דערגרייכט ...שע גלייכבערעכטיגונג. מען איז ...יען אויסאַרבייטען דעם סדר ...יעם גראַנדיעזען קאָנגרעס, ...יקראַטיש־געקליבענע שלו... ...יאָרפען פאָרמולירען פאַר ...ירינדונגס - פערזאַמלונג ...יע פאָדערונגען. אַ ...יודישער לעבען ...או־זערע אויגען. ...יען מיר איבער ...פונקט האָט ...עמיינ־אַמען ...ז ליגקס ...אַרץ ...ירונ־ ...ען

אום שפּעטער צו האָבען אַ שטאַרקען מאָראַלישען כוח פאַר דעם שלום־קאָנגרעס (דאָס איז אגב געווען פאַר דער באַלפור־דעקלאַציע). דער „בונד" בראש מיט ראַפעס און ליטוואַק האָט מסכים געווען נאָר „בנשימה אחת" מיט פוילען רומעניען און אַנדערע לענדער.

דעם שרייבער פון די שורות האָט זיך דאַמאָלסט צוזאַמען מיט דעם יעקאַטערינאָסלאַווער רב, הצלמאַן ז"ל, און ה' יעפראַיקין, איינגעגעבען צו געפינען אַ פּשרה.

בעת דער שלוס־זיצונג האָט ווינאַווער געהאַלטען אַ גלענצענדע רעדע, און די ציונים מכל המנים האָבען איהם בלב שלום מוחל געווען מאַנכע חלוקי דעות.

שפּעטער האָט זיך פון קאָנגרעס גאָרנישט אויסגעלאָזען. עס איז געקומען די אָקטיאַבר־רעוואָלוציע און האָט מיט איהרע כוואַליעס אַלץ פערטרונקען. די אַמאָליגער פיהרער פון פרייען פּאָליטישען לעבען זענען אין גלות אַוועק, אויך ווינאַווער איז צוזאַמען מיט מיליוקאָוו'ן און די אַנדערע קאַדעטען־פיהרער אַנטלאָפען פון די באָלשעוויקעס.

ער האָט אָפּגעריכט זיין גלות אין פּאַריז. אויך דאָרטען האָט ער גאָך די לעצטע צייט אַנטייל גענומען אין זייער וויכטיגע אַלוועלטליכע יודישע פראַגע, ווי איך האָב מיר איבערגעצייגט בעת מיין אויפענטהאַלט אין פּאַריז פאַר קנאַפע 2 חדשים צוריק.

איצט איז ווינאַווער געשטאָרבען אין דער פרעמד, ווייט פון זיין הייסגעליבטער רוסישער היים, פאַר וועמענס גליק ער האָט זיין גאַנצען לעבען מיט די ריינסטע כלי־זיין געקעמפט און אויך פערוואָגעלט פון דער סביבה, פון זיינע ברידער, וועמענס גוף עס איז איהם אַזוי וואָהענט געווען.

דאָס יודענטום האָט פערלוירען איינעם פון די וויכטיגסטע מענשען פון אונזער דור. דער קינפטיגער היסטאָריקער וועט לויט'ן פעדדינסט אָפּשאַצען דאָס לעבען און די טעטיגקייט פון מ. מ. ווינאַווער.

קעמפער

...ה. איך האָב דעם פּ־אָצעס ...ער איז געווען פאַר די ...זריומף פון צדק ויושר, ...עד פאַר, ווי דער ...רריקען, פאַר דער

...יר, אַ רוהיגער, ...ימער בלום ...קאָלררע ...ט דעם

...יר, ...י

לאדז, 15. אָקט. 1926

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 15. אָקט. 1926

דער מענש אַ געזעלשאַפֿטליכע חיה

פֿון ש. י. סטופּניצקי

צו וואָס דאַרפֿן מיר אַזוי פֿיל פֿעראיינען, געזעלשאַפֿטן און אינסטיטוציעס? די פֿראַגע ווערט געשטעלט אומעטום, וואו עס געפֿינט זיך אַ גרעסערער יודישער קיבוץ. די פֿראַגע האָט מען געפֿרעגט אין וואַרשאַ און אין ווילנע, אין ריגע און לובלין. עס האָבען זיך אפילו געפֿונען קלוגע מענשען, וואָס האָבען אויסגעאַרבייט אַ פּלאַן, ווי אַזוי פֿון די אַלע חברות זאָל ווערען איין חברה, ווי אַזוי פֿון די אַלע שטיינער וואָס קאָנקורירען צווישען זיך און יעדער שרייט, ווי ביי יעקב אבינו „עלי יניח צדיק את ראשו". אויף מיר זאָל דער צדיק לייגען דעם קאָפּ. איך זאָל זיין דאָס אויבערשטע פֿון שטיינער זאָלען זיך פֿעראייניגען און פֿון אַלע זאָל ווערען איין שטיין, עס זאָל ווערען איין חברה, וואָס זאָל אויספֿילען די אַלע פֿונקציעס, וועלכע יעדע חברה בעזונדער פֿילט היינט אויס.

די כונה איז געוויס גוט. צי די גוטע מענשען האָבען זייער ציל דערגרייכט ווייס איך ניט. אָבער איך האַלט, אַז די אַרבייט איז אַן אומזיסטע. אויב עס זאָל זיך זיי אפילו איינגעבען אויף אַ ווייל צו פֿעראייניגען דאָס וואָס לאָזט זיך בטבע ניט פֿעראייניגען, אויב די היינטיגע גבאים און מנהיגים פֿון די פֿעראיינען און חברות זאָלען אפילו מסכים זיין צוזאַמענצוגיסען די אַלע אינסטיטוציעס און מאַכען דערפֿון איין גרויסען טרעסט, וועט עס גאָר ניט העלפֿען. אין אַ קורצער צייט אַרום, העכסטענס אין אַ יאָהר אָדער צוויי יאָהר, וועלען מיר ווידער האָבען די זעלבע צאָהל חברות און פֿעראיינען, נאָר מיט נייע נעמען. די דיפֿערענצירונג אין געזעלשאַפֿטליכען לעבען איז אומפֿערמיידליך, זי ליגט אין דער נאַטור פֿון היינטיגען מענשען און עס איז נאָך אַ פֿראַגע, צי זי איז ניט איינע פֿון די בעסטע און נוצליכסטע ערשיינונגען אין אונזער היינטיגען לעבען.

„דער מענש איז פֿון נאַטור אַ געזעלשאַפֿטליכע חיה" — האָט געזאָגט דער אַלטער פֿילאָזאָף. אין די פֿריהערע צייטען, ווען דאָס לעבען איז ניט געווען אַזוי קאָמפּליצירט, ווען די פּרנסה איז ניט אָנגעקומען אַזוי שווער, ווען די אַרבייט האָט געגעבען דעם מענשען ניט בלויז אַ שטיקעל ברויט צו עסען נאָר אויך אַ גייסטיגע בעפֿרידיגונג, האָט דער מענש אין דער אַרבייט, אין זיין בערוף, געפֿונען זיינע בעפֿרידיגונגען. די אַרבייט איז געווען פֿאַר איהם אַ גייסטיגער גענוס. ער האָט געפֿיהלט, אַז ער טוט אַ גאַנצע זאַך, אַז ער שאַפֿט עפּעס שלמות. דערצו איז דער טעמפּ פֿון די אַרבייט ווי דער טעמפּ פֿון לעבען בכלל געווען אַ לאַנגזאַמער. ביי דער אַרבייט, אין געשעפֿט, אין געוועלב האָט מען זיך געטראָפֿען מיט מענשען, מען האָט זיך דורכגערעדט, דורכגעשמועסט. מען האָט געוואוסט, וואָס עס קומט פֿאָר אויף דער וועלט און ווען מען איז אין אָווענט צוזאַמענגעקומען אין בית-המדרש אָדער להבדיל אין שענק, האָט מען בעהאַט פֿון וואָס צו רעדען, מען האָט געמיינזאַם דורכגעשמועסט און בעהאַנדעלט די פּראָבלעמען, מיט וועלכע מען איז בעקאַנט געוואָרען אין משך פֿון טאָג. דאַמאָלט האָט מען קיין פֿעראיינען קיין חברות ניט געדאַרפֿט. די גאַנצע שטאָט, דער גאַנצער קבוץ האָט זיך געפֿונען אין דעם אָרט, ס'איז געווען איין חברה, איין גרויסער פֿעראיין. אַלע האָבען געלעבט מיט אַ געמיינזאַמען אינטערעס און אַלעמען האָט אינטערעסירט דאָס געמיינזאַמע.

היינט איז די לאַגע גאַנץ אַנדערש. מיר לעבען מיט אַזאַ האַסטיגען טעמפּ, דאָס קיינער האָט קיין צייט ניט ביי דער אַרבייט עפּעס צו טראַכטען, מיט אימיצען אַ וואָרט צו ריידען. דערצו איז די אַרבייט היינט אַ מעכאַנישע, וועלכע גיט דעם גייסט גאָרניט. דער מענש איז געוואָרען אַ משרת ביי דער מאַשין. ער האָט אפילו ניט די סאַטיספֿאַקציע צו שאַפֿען עפּעס גאַנצעס אַ דבר שלום. געוועהנליך שאַפֿט יעדער היינט נאָר אַ טייל פֿון אַ כלי, פֿון אַ בגד. די אַרבייט האָט ניט קיין זין און קיין אידעאישען אינהאַלט. און וואָס מעהר די אַרבייט איז ענטוויקעלט אַלץ גרעסער איז די דיפֿערענצירונג און אַלץ שנעלער איז איהר טעמפּ. אין אַמעריקאַ האָט מען אויסגעטראַכט די „טיילאָר-סיסטעם", וועלכער מעסט און ציילט יעדע בעוועגונג מיט דער האַנט, וואָס דער מענש מאַכט און קאָנטראָלירט איהם עס זאָל חלילה ניט געהן לאיבוד איין סעקונדע. אַזאַ מין לעבען וואָלט דעם מענשען מיט דער צייט דערנידעריגט, וואָלט פֿון איהם אַרויסגעטריבען דעם לעצטען ביסעל גייסט, וואָס איז איהם נאָך געבליבען. ער ראַטעוועט זיך אָבער פֿון דעם מדבר, דורך דעם פֿעראיין, דורך דעם קלוב, דורך דער חברה, וואו ער לעבט זיך גייסטיג אויס.

אַז איהר קומט אַריין אין אַ ביוראָ, זעהט איהר אַ יונגענמאַן וואָס זיצט איינגעבויגען אויף די ביכער, האַלט אין איין שרייבען ציפֿערן, חשבון'ען פֿרעמדע פֿערמעגענס. ער זיצט אַזוי גאַנצע טעג, חדשים און יאָהרען, דאַכט זיך אַ גאַנץ געוועהנליכער יונגערמאַן וואָס איז אינגאַנצען פֿערזונקען און טרינקט זיך אין ציפֿערן, וועלכע פֿערפֿלייצען איהם איבערן קאָפּ און לאָזען ניט צו קיין שום געדאַנק, קיין שום געפֿיהל, קיין שום אינטערעס. אָבער ווי פֿערוואונדערט וועט איהר זיין, ווען איהר וועט אין אָווענט אַריינקומען אין ספּאָרט-קלוב און איהר וועט דערזעהען דעם זעלבען יונגענמאַן גאָר אין אַן אַנדער ראָל. דאָרט איז ער דער ערשטער מייסטער פֿון פֿוטבאָל. דער בעסטער קלעטערער, דער ערשטער באָקסער. דער פֿלינקסטער לויפֿער א. א. וו.

אָדער איהר געהט אַריין אין אַ געשעפֿט און איהר זעהט אַ מענשען, וואָס האַנדעלט מיט מאַנופֿאַקטור, מיט מעהל, מיט צוקער אָדער טאַבאַק. דעם גאַנצען טאָג איז ער אַריינגעטאָן אין געשעפֿט, טראַכט נאָר וועגען וועקסלען, קאָמבינירט, וואו צו בעקומען אַ ביליגערען קרעדיט. סחורה אויף אַ לענגערען טערמין, ווי אַריינצוציהען וואָס מעהר קונים אין געשעפֿט און ווי אַזוי צו בעקעמפֿען דעם קאָנקורענט. די זאָרג פֿערשלינגט איהם אינגאַנצען און לאָזט איהם גאָרניט קיין פֿרייע מינוט צייט עפּעס צו טראַכטען. אָבער ווען איהר געהט אַריין אין אָווענט, נאָכדעם ווי דאָס געשעפֿט איז געשלאָסען, אין שאַךמאַט-קלוב דערזעהט איהר דעם זעלבען מענשען גאָר אין אַן אַנדער ראָל.

דאָרט האָט ער ניט אין זינען, ניט קיין קונים ניט קיין סחורה. דאָרט איז ער דער ערשטער שאַכמאַטיסט, דאָרט רעדט ער און קאָנטראָלירט די פּאַרטיעס פֿון לאַסקער, רובינשטיין, קאַפּאַבלאַנקאַ. דאָרט איז ער גאָר אין אַן אַנדער וועלט, אין זיין וועלט, אין וועלכער ער לעבט זיך גייסטיג אויס.

דער היינטיגער מענש לעבט אַ דאָפּעלט לעבען. ער שוועבט צווישען צוויי וועלטען. אין איין וועלט, אין עולם התהו, אין וועלכער ער אַרבייט, קעמפֿט, ווערט פֿערשוואַרצט, אין וועלכער ער ציילט, מעסט און רעכענט זאַכען און צאָהלען, וואָס האָבען צו איהם, צו זיין אינערען גייסטיגען לעבען, אַ גאַנץ קנאַפּע שייכות. די צווייטע וועלט איז זיין פֿעראיין, זיין קלוב, וואו ער וואַרפֿט פֿון זיך אַראָפּ די וואָכעדיגקייט און ענטפּלעקט זיין „איך", זיין פּערזענליכקייט. דאָרט אין פֿעראיין איז ער ניט מעהר דער אונטערטעניגער, פֿערקויפֿטע אַרבייטס-קראַפֿט, דאָרט איז ער אַ מענש, אַמאָל אַ העלד, אַ פֿיהרער.

אָט אין דעם ליגט דער סוד, פֿאַר-וואָס די היינטיגע געזעלשאַפֿט פֿערמאָגט אַזוי פֿיל פֿעראיינען, אַזוי פֿיל קלובען די אינסטיטוציעס זענען דער אָרט, וואו דער מענש ראַטעוועט זיך פֿון טומעל, פֿון ליאַרם, פֿון דער אַלטעגליכקייט און דערהויבט זיך צו אַ העכערער מדרגה. נאָר אין פֿעראיין שטעלט ער עפּעס פֿאָר, נאָר דאָרט קען מען איהם זעהן אין זיין אמת'ער געשטאַלט.

דערפֿאַר איז דער קאַמף געגען די פֿעראיינען, געגען די חברות, אומזיסט, אפשר אַ שעדליכער.

די פֿעראיינען זענען נויטווענדיגע ערשיינונגען פֿון דעם היינטיגען געזעלשאַפֿטליכען לעבען, זיי זענען די דערגענצונג, אפשר גאָר דער מדור העליון, אַ העכערע מדרגה, וואו עס ענטפּלעקט זיך אונזער נשמה יתרה. שלעכט איז נאָר, וואָס די דיפֿערענצירונג אין פֿעראיינען פֿערשפּרייט זיך אויף געביטען, וואו עס איז ניט נויטיג, אָדער עס איז גאָר שעדליך, די דיפֿערענצירונג האָט געבראַכט דערצו, דאָס דער גרעסטער טייל פֿון דער געזעלשאַפֿט געפֿינט זיך אויסערהאַלב די פֿעראיינען. דאָס רוב מענשען בלאָנקען זיך אַרום און געפֿינען קיין אָנשלוס צו קיינע פֿון די פֿעראיינען.

אונז פֿעהלט אַ פֿעראיין מיט אַ ברייטען קולטורעלען באַזיס, אין וועלכען עס זאָלען געפֿינען פּלאַץ די אַלע וואָס שטעהען היינט אויסער דער גרעניץ. מיט איין וואָרט, מיר מוזען האָבען אַ יודישען קולטור-פֿעראיין אָן שום פּאָליטישע בעפֿאַרבונג, וועלכער זאָל דינען נאָר דעם איינציגען צוועק צו געבען דעם ברייטען עולם די מעגליכקייט צו בענוצען און זיך אויסצולעבען קולטורעל אין יודיש.

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32
ספּעציאַליסט פֿאַר הויט, ווענערישע און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען.
היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספֿאַל)
נעמט אָן פֿון 8—10 און פֿון 5—8 אָווענד

פּערואַנער, גוואַטעמאַלער, קאָרעאַנער...

פּאַריז ווערט פֿערפֿליצט פֿון זאַטע אויסלענדער

(קאָרעספּאָנדענץ פֿון פּאַריז)

„פֿליי" — אַזוי, ניט גאַנץ איידעל, נאָר טרעפֿליך רופֿען איצט די פּאַריזער די אַלע אויסלענדער, וועלכע פֿערפֿלייצען די וועלט הויפּט-שטאָט, פֿערנעמען די בעסטע פּלעצער אין די טעאַטערן, די בעסטע צימערן אין די גרעסטע האָטעלען, פֿערפֿילען אַלע קאַפֿעען און רעסטאָראַנען, אַזוי — אַז ווען עס קומט אַריין אַן אמת'ער ריכטיגער פֿראַנצויז ווי עס האָט זיך טאַקע אויסגעדריקט אַ פּאַריזער זשורנאַליסט — מאַכט ער דעם איינדרוק פֿון אַ סקאַנדאַל". אָט די אַלע אויסלענדער רופֿען די פּאַריזער אָן מיט'ן וואָרט „פֿליי".

עס איז, פֿערשטייט זיך, אַ סך איבערגעטריבען. די פּאַריזער פֿיהלען זיך נאָך אין פּאַריז ווי ביי זיך אין דער היים, און עס שאָקירט נאָך אַ ן פּאַריז קיינעם ניט די פֿראַנצויזישע שפּראַך, נאָר דעם ווידערגעפֿיהל פֿון די פֿראַנצויזען צו דער כוואַליע פֿון אויסלענדער קען מען לייכט בעמערקען, ווען מען זיצט אָט אַ צוויי-דריי אויפֿדערנאַכטען אין אַ גרויסען קאַפֿע אויפ'ן מאָנפּאַרנאַס.

ווי שטאַרק עס האָט זיך פֿערענדערט דאָס פּובליקום אין די פּאַריזער קאַפֿעען אין די לעצטע צעהן יאָהר! ניט די שפּראַך, ניט דאָס געלעכטער, ניט די אַרט פֿריילעכקייט... אין די שטימען אין דעם פֿריילעכקייט, אין דער לעבעדיגקייט, פֿיהלט זיך עפּעס אַן אָנגעצויגענקייט, נערוועזיטעט און מאָמענטען-ווייז, ווען עס דערגרייכט די העכסטע שטופֿע די אויפֿרעגונג פֿון די נאַכט-געסט - כאַפּט אַרום אַ אומעט פּרויען, ביי וועלכע עס איז ניט צו דערקענען וויפֿיל יאָהר זיי זענען אַלט און צו וואָס פֿאַר אַ געשלעכט זיי געהערען און מענערישע אָדער האַלב מענערישע קליידער, גרין-פּנים'דיגע, ברוין-פּנים'דיגע, עקזאָטישע מענשעלען מיט אַ אומרוהיגען מילדען אויסדרוק אין די אויגען, יונגעלייט מיט אויסגעבליאַקירטע פֿון קאָקאַין, פֿער'סמ'טע אויגען און אַלטע לייט, וועלכע איממיטירען העסליך יונגעלייט — וואָס פֿאַר מוסטער נאָכ'מלחמה'דיגער שוים! דאָס זענען מענשען, וועלכע טוישען ביי טאָג אַ קליינע צאָהל דאָלאַרען, פּיאַסטע'ן, פֿונטען אויף אַ גרויסע צאָהל פֿראַנקען און אויפֿדערנאַכט..

וואָס טוען זיי דאָ? מיט וואָס בעשעפֿטיגען זיי זיך? וואָס אינטערעסירט זיי? פֿאַרוואָס קיקען זיך איינציגע אַזוי אומרוהיג אַרום, שפּירען אַזוי מאָדנע עמעצען נאָך, מיט די אויגען, ציטערען מורא'דיג אויף, ווערען בלאַס און רויט ביי אַ פּלוצים'דיגען קלאַנג פֿון אַ פֿרעמדער שטימע?

נאָהענט פֿון די שטענדיג איבערגעפֿילטע, רעשיגע קאַפֿעען אויף דעם מאָנפּאַרנאַס געפֿינט זיך איינע פֿון די רייכסטע און עלטסטע בית-עולם'ס. מען דערצעהלט, אַז אויף דער טעראַסע פֿון איין קאַפֿע האָט מען אַרעסטירט איינעם פֿון די שטענדיגע בעזוכער פֿונ'ם קאַפֿע פֿאַר סיסטעמאַטיש בע'גנב'ענען די קברים אויף דעם בית-עולם. אין אַ צווייטען קאַפֿע מיט אַ פּאָר טריט ווייטער, פֿלעגט שטענדיג אַריינקומען די בעוואוסטע אירמע שטאַוב די פֿעהיגסטע און אונפֿערשעהמטסטע פֿון אַלע שפּיאָנען וועלכע די וועלט האָט געקענט. אינטערנאַציאָנאַלע שווינדלער, שאַנטאַזשיסטען, אוואַנטוריסטען שפּירען אויס אין די קאַפֿעען זייערע קרבנות.

קרענקליכע נייגעריגקייט ברענגט אַהער צום געקינצעלטען ליכט די ניי-אויפֿגעקומענע גבירים, אוואַנטוריסטישע פֿרויען פֿון דער גאַנצער וועלט; דער ביליגער פֿראַנק, די עקספּרעסען און עראָפּלאַנען פֿערלייכטערן די אַלע מענשען דעם צוטריט צו פֿערבאָטענע און דערפֿאַר פֿאַר זיי אַזוי אָנציהענדע פֿרוכטען פֿון דער פֿראַנצויזישער קולטור.

דאָס מאַגישע וואָרט — פּאַריז! וואו אַהין האָט עס זיך ניט צוגעקייקעלט דער פֿראַנצויזישער וויץ, דער שאַרפֿזיניגער, אָפּגעטאַקטער פּאַראַדאָקס, די געשליפֿענער עפּיגראַמע —, די פּונקט פֿון פֿראַנצויזישען שכל; דאָס אַלץ, וואָס פֿלעגט אַזוי בעשיינען דאָס ווייל'ן אין די קאַפֿעען, דאָס אַלץ קומט ערגיץ אַהין, עס געהט אונטער, ווייל עס געפֿינט ניט קיין אָפּקלאַנג ביי די אַלע אַמעריקאַנער, פּערואַנער, אורוגוואַיער, פּאַראַגוואַיער, ווענעציאַנער, סאַן-פֿראַנציסקאַנער, עגיפּטיאַנער, קאָרעאַנער א. א וו. א... א. וו. או די אַלע נאַציעס זענען פֿאָרגעשטעלט אין אַלע גרויסע קאַפֿעען אין פּאַריז און זיי זענען פֿערשטעהט זיך, זעהר געוואונשענע געסט ביי די בעלי-בתים פֿון די קאַפֿעען, פֿאַר די גאַרסאָנען, פֿאַר די פֿערזאָגנען פֿון פֿרויען-געשלעכט, וועלכע בויגען זיך און פּאַסען זיך אַזוי גיך צו צו די פֿאָדערונגען פֿון דער פֿרידליכער מלחמה צייט.

די בעוואונשענע געסט בעצאָהלען זייערע רעכענונגען שווייגענד. אַזעלכע סצענעס קען מען זעהן אין יעדער קאַפֿע און יעדען רעסטאָראַן — דער גאַסט לעגט אַוועק — פֿאַר דעם גאַרסאָן אַ גאַנץ פּעקעל קרעדיט-פּאַפּירלעך, דער גאַרסאָן זאָל זיך אַרויסנעהמען וויפֿיל עס קומט איהם פֿאַר דעם אויפֿגעגעסענעם און אויסגעטרונקענעם, די געסט ציילען אויפ'ן טיש פֿון קאַפֿע אָדער רעסטאָראַן גאַנצע בערג אָנגעקויפֿטע זאַכען, קליינינקייטען, צירונג א. ד. ג. און ענטציקען זיך, אויפ'ן קול, מיט דער ביליגקייט פֿון די זאַכען... פֿאַר זיי איז אַלץ ביליג. און עס אַרט זיי ניט, עס געהט זיי ניט אָן די אונצופֿרידענע פּראָטעסטירענדע בליקען פֿון די אַרומיגע טישלעך, ביי וועלכע עס זיצען די היימישע פֿראַנצויזען.

„אונזערע רעכט זענען מיט אונז און קיין בעזונדערע דאַרפֿען מיר ניט, — אַזוי האָט זיך אַמאָל זעהר וויציג אויסגעדריקט אַ געשיקטער שווינדלער, וועלכער האָט אָנגעפּאַקט די טאַש מיט געלד און וועלכער איז פֿער'משפּט געוואָרען צו פֿערלירען אַלע רעכט.

די שפּרינגענדע איבער אַלע פּאַריזער מאַגאַזינען, קאַפֿעען און רעסטאָראַנען „פֿליי", האָבען אויך אַלע רעכט ביי זיך און אין בעזונדערע נויטיגען זיי זיך ניט. זייער אונבעריהרבאַרקייט ווערט אָפּגעהיט פֿעסט. אונטער יעדען אַראַבער, גוואַטעמאַלער, קאָרעאַנער אָדער כינעזישער „פֿליי" שטעקט אַ געזאַנדטער. אַ קאָנסול און אונטער זיי די פֿעלקער-ליגע אַליין.

שוין צו פֿיל פֿערשיידענע נאַציעס זענען איינגעפֿלאָסען קיין פּאַריז און עס בעהאַלטען שוין ניט די פֿראַנצויזען זייער אויפֿרעגונג געגען די „פֿליי", וועלכע פֿערטרעטען, פֿערקריפּלען און פּראָפֿאַנירען דאָס פּאַריזער לעבען.

אַרם. מע-טש.

אויף די קרעסטען / בילדער און טיפען

(ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט")

פון: ז. הופער

הייסע טעג שטעה'ען אויף דער וועלט. די זון בריהט. די באַהן, וואָס פיהרט אונז פון ווילנא, טונקט זיך איינגאַנצען אין זון. די שעהנע פרעכטיגע מאַלערישע געגענד, די בערגלעך און טאָהלען, וואָס שפּרייטען זיך אויס אַרום ווילנע און רופען זיך „ליטווישע שווייץ" בלענדען אין די אויגען מיט זייער שעהנקייט, גרינקייט און העלקייט.

מיר פאָהרען פאַרביי זומער-וואוינונגען. יודישע יונגעלייט און מיידלעך שפּאַצירען אַרום. די יונגעלייט טראָגען נאָך רוסישע העמדלעך, ווייסע לייווענטענע רוסישע העמדלעך. עס דערמאָהנט אָן רוסלאַנד, רוסישע אוניווערזיטעטען, אָן אידעאַליסטישע צייטען, אָן רעוואָלוציעס. אָבער אָט וואַרפען זיך דורך עטליכע פוילישע סטודענטישע היטעלעך, היטעלעך מיט שפּיצען, וואָס דערמאָנען אָן המן-טאַש, און מען רעדט יודיש. און פון אַ גרין-אָפּגעפאַרבטע ווילע הערען זיך גאָר פויליש-פּאַטריאָטישע לידער, וואָס אַ גראַמאָפאָן שפּילט אויס.

וואָס פאַר אַ מיש-מאַש פון יודישקייט רוסישקייט און פוילישקייט צוזאַמען! דאָס זעלבע איז אין די וואַגאָנען. יודען ליטוואַקעס פיהרען געשעפטליכע שמועסען, רעדען מיט דער אמת'ער שאַרפער ליטווישער אויסשפּראַך, מיט'ן אמת'ן „ס." (סאַמעך), וואו מען דאַרף אַ „ש" (שין), און מיט „ש", וואו מען דאַרף „ס". אָבער שוין וואַרפען זיך דורך פוילישע ווערטער, אַ סך פוילישע ווערטער, אַ סך פוילישע אָפיציעלע ווערטער; ווענען געזעצען, שטייערען און דאָס גלייכען. אַנשטאָט די אַמאָליגע רוסישע „נאַקאַזי", „טרעבאָוואַניע", „דאָכאָדנאַיע" און אַנדערע, הערען זיך איצט „דאָכאָדאָוועץ", „מאַיאָנטקאָווע", „פּלאַסנישטשע" און אַנדערע אויסדרוקען.

מיר פאָהרען דורך פערשידענע סטאַנציעס. דערזעלבער וואָקזאַל, די זעלבע מאַגאַזינען, וואָס די רוסען האָבען אָוועקגעשטעלט, נאָר אַנשטאָט די רוסישע אויפשריפטען זעהט מען פוילישע. עפּעס אַ רוסישער גלח'ל דרעהט זיך אַרום און איז ביי זיך זעהר שפּל'דיג.

מען פאָהרט פאַרביי אַ סטאַנציע. אַנשטאָט אַ וואָקזאַל שטעהט אַ רויטע חורבה. אויף דער חורבה צייכענט זיך אַן'אָפּגעריבענער אויפשריפט „סמאָרגאָן".

מיט יאָהרען צוריק איז דאָס געווען אַ גרויסע ליטווישע שטאָדט. בלויז יודישע אַרבייטער זענען דאָרט געווען שעהנע עטליכע טויזענד. דאָרטען זענען געווען אַ מאַסע פאַבריקען, גאַר בערייען, און די שטאָדט האָט זיך גערופען, צוליב די פיל בונדיסטען, דאָס קעניגרייך פון „בונד". היינט וואוינען אין סמאָרגאָן עטליכע הונדערט יודען. קיין איין פאַבריק אַרבייט ניט. די הייזער זענען חרוב, פערברענט. צווישען די חורבות און שטומע קוימענס שטעהען פער'יתום'ט קליינע הילצערנע הייזלעך, ווי די פאַפּירענע לאַמטערנעס. אַנ'אמת'ע מצבה נאָך דער מלחמה-פערוויסטונג, קריזיסען און חורבנות!

ווידער אַ סטאַנציע, אָבער אַ סטאַנציע. אָט איז אַ סטאַנציע מאָלאָדעטשנאָ. אַ שעהנער וואָקזאַל. נאָר קיין מענשען זעהט מען ניט.

אַמאָל, זאָגט מיר אַ יוד, האָט דאָ געקאָכט, גערודערט, געטומעלט, אָבער איצט איז טויט, לעדיג.

אין די וואַגאָנעס איז שיטערלעך, בלויז עטליכע צעהנדליג יודען זיצען און רעדען וועגען האָלץ, וועגען פּאַפּיר.

דער וואַלד-מסחר איז טויט. די גרויסע ריזיגע געדיכטע וועלדער, מיט וועלכע עס איז אַזוי רייך די ליטווישע געגענד, שטעהען שטיל, רוהיג. נישטאָ, וואו דאָס האָלץ אַהינצוטון. ניט מען בויט, ניט מען מויערט, ניט מען פיהרט קיין אויסלאַנד בעהילץ, ווייל די קליינע ליטווישע מלוכה האָט אָפּגעטיילט פוילען פון דייטשלאַנד און מען קען מיט'ן וואַסער ניט פיהרען. אָבער אַ צווייטער סאָרט געהילץ געהט איצט יאָ אַ ביסעל. דאָס איז „פּאַפּיר-האָלץ".

פון די הויכע „יאָדלע"-ביימער מיט די אַראָפּהענגענדיגע נאָדעל-צווייגען מאַכט מען פּאַפּיר. און אין די געדיכטע וועלדער זיצען פויערען, ווייס-רוסישע פויערען, האַקען די גלייכע ביימער, שיילען אָפּ פון זיי די קאָרע, און מען שיקט עס אָפּ קיין אויסלאַנד צו מאַכען דערפון פּאַפּיר פאַר צייטונגען.

יודען סוחרים זיצען אין די וואַגאָנעס, פאָהרען אין די וועלדער און רעדען וועגען מסחר.

— איהר ווילט זעהן אַ ווייבערשע מלוכה? — פרעגט מיך איינער אַ בעקאַנטער יוד, אַ ליטוואַק, מיט וועלכען איך האָב זיך בעקענט אין ווילנאָ.

— ביטע זעהר.

— זעהט, אָט דאָ!

אַ קליין סטאַנציעלע איז עס, אַ שטילע, אַ פערלאָזענע, געבען דער סטאַנציע שפּאַצירען אַרום עטליכע יודען סוחרים מיט אַ מיידעל און טענה'ן, מאַכענדיג מיט די הענד.

— ווער זענען זיי?

— אָט דאָס מיידעל, וואָס איהר זעהט, — זאָגט מיר מיין בעקאַנטער, — איז איינע פון די גרעסטע וואַלד-אונטערנעהמער. ברוידע איז איהר נאָמען. אַ פריילין נאָך, נאָר זי קויפט אָפּ די גרעסטע וועלדער, פיהרט די גרעסטע וואַלד-מסחרים, האַקט וועלדער און שיקט פּאַפּיר-האָלץ קיין אויסלאַנד. אַלע סוחרים קענען זי, אַלע פּריצים, אַלע קומען צו איהר פרעגען עצות וועגען מסחר, מען בעראָט זיך מיט איהר וועגען געשעפטען, און זי קען אַזוי גוט דעם וואַלד, אַז זי שאַצט אָפּ געהילץ ווי דער בעסטער וואַלד-מענש.

אַ רייכע טאָכטער, איז אַנשטאָט זיצען אין שטאָדט, שפּילען פּיאַנע, לייענען ביכלעך, טאַנצען און געהן מיט בחורים, זיצט זי שטענדיג אין וואַלד, אין דאָרף, אויף פערוואָרפענע סטאַנציעס, שלעפּט זיך ביינאַכט אין די וואַגאָנעס, דינגט פויערען צו אַרבייט, רעכענט, חשבון'ט, פּלאַנעוועט און פיהרט זיך אַרום מיט בכבוד'ע עלטערע סאָלידע וואַלד-הענדלער. צוליב איהר אַליין רופט מען די סטאַנציע „ווייבערישע מלוכה".

— פאַרהאַן נאָך אינטערעסאַנטע ווייבער דאָ, — זאָגט מיר דער בעקאַנטער, — איהר זעהט דאָס גרויסע גוט! טויזענדער דיעסיאַטין פערנעהמט עס. די בעסטע ערד איז דאָ, די בעסטע תבואות, די בעסטע גערטנער, פעלדער. און דאָס אַלץ ווערט אָנגעפיהרט דורך צוויי שוועסטער, גרעפינס, אַלטע פריילינס, אָט קאָנט איהר זיי זעהן!

איך זעה זיי. אין אַ קליינער פּראָסטער קאַרעטקע פאָהרען דורך דעם וועג צוויי גרויע אויסגעדאַרטע ווייבער און קוקען אויף די פעלדער, אָנווייזענדיג מיט די שירמען. אָט זיי ביידע, די דאַרע פערזעסענע גרעפינס פיהרען דאָס אָן דעם גרויסען גוט. היינט איז זונטאַג, אָבער דאָס מאַכט נישט אויס! זיי פאָהרען אַרום בעקוקען די פעלדער, און וואָס עס געפעלט זיי נישט מאַכען זיי אויפמערקזאַם מיט די שירמען, וואָס זענען פונקט אַזוי אַלט, גרין און פערדאַרט, ווי זיי אַליין.

און אָט ביי אַ זייט וואוינט גאָר בתיה דער קאָזאַק. וואָס וואָלט נישט דאַרפען הייסען קאָזאַק, נאָר אַטאַמאַן, צוליב איהר קראַפט און בריה'שקייט.

אַ געזונטע מויד אַ קליינשטעדטעלדיגע. האָט זיך בעזעצט אין אַ ווינקעל, וואו אַ סך ווייס רוסישע דערפער קומען זיך צונויף, האָט אָפּגעקויפט אַ קליין הייזעל און איינגעאָרדענט אַ שענק מיט אַנ'איינפאָהר-הויז.

גרויסע וועלדער ציהען זיך, אין וועלכע עס בלאָנזשען נאָך ביז היינטיגען טאָג אַרום וועלף, וועלדער געדיכטע, טיפע, און די פויערען אַרום זענען פונקט אַזוי רויה, שטרענג און געהיימניספול, ווי די וועלדער, אַרום וועלכע זיי וואוינען. מעהרסטענס זענען עס פויערען צוריקגעקומענע פון סאָוויעט רוסלאַנד נאָך דער רעוואָלוציע, געוועהנט צום ביקס און שווערד. אָפטמאָל בעפאַלען זיי טאַקע דורכפאָהרער, מאַכען אָנפאַלען אויף גיטער, רויבען, שלאָגען און מאָרדען.

אָבער בתיה דער קאָזאַק האָט פאַר די פויערען נישט מורא קיין האָר. ווי אַ קעניגין זיצט זי זיך ביי זיך אין שענק, וואָס שטעהט אָפען צו אַלע וועלדער און דערפער, פערקויפט אַ טרינק בראָנפען, גיט אַ האַרטע בעט אויף איבערצונעכטיגען, און טאָמער צו'שכור'ט זיך אַמאָל אַ פויער, הויבט אָן מאַכען סקאַנדאַלען, ברעכען פלעשער אָדער וויל נישט בעצאָהלען, נעהמט איהם בתיה אָן פאַר'ן קאָלנער, גיט איהם די אמת'ע קלעפּ און וואַרפט איהם אַרויס. מעגען זיך צווילדעווען די ערגסטע שיכורים, די געפעהרליכסטע שלעגער, ווערט בתיה נישט נתפעל. זי וואַרפט זיי ווי די שפּענדלעך, און לערענט זיי דרך-ארץ.

און מען האָט טאַקע דרך ארץ פאַר בתיה'ן מיט אַלע ביטערע הערצער קומען פויערען צו בתיה'ן מיט אַלע שווערסטע געמיטער, מיט עצות און סכסוכים, און בתיה זאָגט איהר וואָרט, גיט אַן עצה, פערגלייכט.

— יאַקיש בי ביל טאַי שוויעט, קאַביניע באַסיאַ! — זאָגען גוים. (אַז אָך און וועה, הייסט עס, וואָלט געווען אויף דער וועלט, ווען נישט בתיה)

אַנ'אמת ווייבערישע מלוכה!

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielnian 47 tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעצ. לונגען און האַרץ-קראַנקהייטען בעשטראַהלונגען מיט קונסטליכע בערג-זון.
נעמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג. L:1

דער לעצטער טאג / סקיצע — פון — דזשיאָוואַני פאַפּיני

איך קאָן אַ סך שעהנע אַלטע פירשטינס, נאָר אַלע זענען זיי אַזוי אָרעם, אַז זיי מוזען אויסקומען אַפילו אָהן אַ דינסט. זיי וואוינען אין איינע פון יענע פערבאָרגענע טאָסקאַנישע ווילעס, וואו צוויי שטויב בעדעקטע ציפּרעסען היטען אָפּ דעם אַריינגאַנג ביים צוגעמויערטען טויער.

איך בין איינמאָל — נישט זעהר שפּעט אין אָוונד — געזעסען אין סאַלאָן ביי דער עלסטער און שעהנסטער פון אָט די פירשטינס.

זי איז געווען אָנגעטאָן איינגאַנצען אין שוואַרצען. דאָס פּנים איז געווען פערדעקט מיט אַ שוואַרצען שלייער, און אויף איהרע ווייסע, אַביסעל געקרייזעלטע האָר, האָט זי געטראָגען אַ שוואַרץ קאַפּעליושעל. אין סאַלאָן איז געווען פינסטערלעך. אַ שוואַך ליכטעל האָט זיך געגעלט אויף איהר בעפּודערט פּנים. און מיר האָט זיך אָנגעהויבען אויסדיכטען, אַז אַלץ וואָס איך זעה, קומט פאָר ווי אין אַ חלום.

— וואָס איך וועל אייך איצטער דערצעהלען, מיין פריינד, — האָט געזאָגט די פּרינצעסין — איז נאָך געשעהן מיט פערציג יאָהר צוריק, ווען איך בין נאָך געווען יונג און געהאַט דאָס פולע רעכט זיך אַמאָל נאַריש צו מאַכען. — און מיט איהר צאַרטער שטים האָט זי אָנגעהויבען דערצעהלען איינע פון אַזערע פּשוט'ע, געוויינטליכע מעשות.

דאָס מאָל האָט זיך מיר אָבער פערוואָלט הערען עפּעס אויסערגעוועהנליכעס, עפּעס אַזוינס, וואָס איז כמעט ווי נישט-געשעהען, נישט-בעפלויגען און איז פאָרט אמת.

— איהר צווינגט מיך — האָט זי געזאָגט — איך זאָל אייך אויסזאָגען דעם איינציגען סוד, וואָס איז מיר נאָך פערבליבען. איך ווייס אָבער, אַז איך וועל שוין לאַנג נישט אָנהאַלטען. סוף ווינטער וועל איך זיכער שטאַרבען, און איך צווייפעל, אויב איך וועל נאָך טרעפען אַזאַ מין מענשען ווי איהר וואָס אינטערעסירט זיך מיט פאַנטאַסטישע זאַכען.

— אָט די מאָדנע געהיימע זאַך האָט זיך אָנגעהויבען, ווען איך בין אַלט געווען צוויי-און-צוואַנציג יאָהר. איך בין דעמאָלט געווען די חנ'עוודיגסטע פּרינצעסין אין ווין; נאָך איידער איך האָב דער'הרג'עט מיין ערשטען מאַן. דאָס האָב איך געטון שפּעטער מיט צוויי יאָהר, ווען איך האָב זיך איינגעלעבט אין... אָבער די מעשה ווייסט איהר דאָך שוין. ביים סוף פון יענעם יאָהר האָב איך געהאַט צו גאַסט אַנ'אַלטיטשקען מאַן, וואָס האָט מיך געבעטען איך זאָל איהם ערלויבען צוויי מינוטען אונטער פיר אויגען. ווען מיר זענען געבליבען אַליין, האָט ער געזאָגט: „איך האָב אַ טאָכטער, וואָס איך ליב זעהר שטאַרק און זי איז זעהר קראַנק. איך מוז איהר געבען כח און לעבען. דערפאַר זוך איך יונגע מענשען, וואָס וואָלטען מיר אויף עטליכע יאָהר פערקויפען אָדער לייען יוגענד, אויב איהר וועט מיר איצטער מקריב זיין איין יאָהר פון אייער לעבען, וועל איך עס אייך פאַר'ן טויט אָפּגעבען ביז דער לעצטער רגע. איהר בעדאַרפט בלויז אַראָפּנעמען איין יאָהר פון אייער יוגענד. איהר זענט נאָך זעהר יונג און איהר וועט עס זיכער נישט פיהלען — אָט דעם שפּרונג, די 365 טעג וועט איהר צוריק בעקומען ביז דער לעצטער שעה. מיינט נישט, אַז איהר האָט דאָ צוטון מיט אַ ווערלינג אָדער אַ כשוף-מאַכער. איך בין נישט מעהר ווי אַנ'אַלטער פּאָטער, אויף וועמעס תפילות גאָט אַליין האָט זיך דערבאַרעמט און געמאַכט איך זאָל קאָנען טון דאָס, וואָס פאַר אַנדערע מענשען איז אוממעגליך. מיט גרויס אָנשטרענגונג האָב איך צענויפגעזאַמעלט דריי יאָהר. איך דאַרף אָבער נאָך אַ סך מעהר. גיט מיר איין יאָהר — און ס'וועט אייך נישט באַנג טון".

איך האָב זיך שוין דעמאָלט געהאַט צוגעוואוינט צו אַלע אויסטערלישע אַוואַנטורעס און אין דער הויף-געזעלשאַפט, אין וועלכער איך האָב געלעבט, איז נישט געווען קיין איין זאַך, וואָס איז בעטראַכט געוואָרען פאַר אוממעגליך. דערפאַר האָב איך איינגעוויליגט אויף אָט דער משונה'דיגער ערשיינונג און אין עטליכע טעג שפּעטער בין איך געוואָרען מיט אַ יאָהר עלטער. קיינער האָט עס אַפילו נישט בעמערקט, און ביז איך בין נישט אַלט געוואָרען פערציג יאָהר האָב איך זיך געלעבט זעהר גליקליך, נישט פיהלענדיג אַפילו דעם פערלוסט פון דעם יאָהר, וואָס איך האָב אָוועקגעגעבען און וועל זיכער צוריקבעקומען. דער אַלטיטשקער האָט מיר געגעבען אַנ'אָפּמאַך און זיין אַדרעס און מיך געבעטען, אַז איך זאָל צו וויסען געבען כאָטש מיט אַ חודש פריהער, ווען ס'וועט זיך מיר פערגלוסטען אַ טאָג אָדער אַ וואָך יוגענדליכקייט.

צוזאַמען מיט מיין פערציגסטען יאָהר האָט שוין מיין שעהנקייט אָנגעהויבען וויאַנען. איך בין אַוועק וואוינען אין שלאָס, וואָס האָט בעלאַנגט צו מיינע עלטערען, געשריבען צום אַלטיטשקען און בעזוכט די בעלער אין די גרעסטע סאַלאָנען פון דער הויפּט שטאָט. איך בין געוואָרען אַזוי שעהן און יונג, ווי ווען איך בין אַלט געווען 23 יאָהר — און אַלע, די וואָס האָבען צוגעזעהן ווי מיין שעהנקייט פערשווינדט, זענען איצטער נשתומם געוואָרען. אויסטערליש און מאָדנע זענען געווען די אָוונדען ערב מיין יונג ווערען. געגאַנגען שלאָפען בין איך אַ מידע און אַ צובראָכענע, און אויפגעשטאַנען בין איך פרעהלעך און גרינג, ווי אַ פעדער איך בין צוגעלאָפען צום שפּיגעל. יעדער קנייטש איז פערשוואונדען געוואָרען. מיין קערפער איז געווען פריש און בויגעוודיג, די האָר זענען געוואָרען בלאָנד און די ליפּען רויט.

מיט לויטער התפעלות האָבען זיך אַרום מיר אָנגעהויבען צושאַרען די פערעהרער און מיך בעשולדיגט, אַז איך גיב זיך אָפּ מיט כשוף. אין תוך בענומען האָבען זיי גאָרנישט געוואוסט.

קוים האָבען זיך נאָר דערנעהנטערט די לעצטע טעג פון מיין נייער „יוגענדליכקייט", האָב איך זיך שנעל אומגעקעהרט אין שלאָס, וואו איך האָב צוריקגעוויזען יעדען בעזוך, אַ יונגען בעהמישען גראַף האָט זיך גראָד געהאַט איינמאָל איינגעגעבען זיך אַריינצורייסען אין מיין צימער — איך ווייס אַליין נישט ווי אַזוי. ער איז געוואָרען געל ווי וואַקס און איז נשתומם געוואָרען, ווען ער האָט מיך דערזעהן. ווי עהנליך איך בין געווען צו יענער פרוי, פון וועלכער גאַנץ ווין איז געווען ענטצוקט. איך בין אָבער געווען אַ סך מיאוס'ער און עלטער.

אָט אַזוי, אין אָנפאַנג האָב איך געמיינט, אַז די 365 טעג וועלען זיך קיינמאָל נישט אויסשעפּען. דערפאַר בין איך געווען זעהר פערשווענדעריש און צו אָפט געשריבען צו מיין מיסטעריעזען אַלטיטשקען. ער האָט אָבער גוט אָפּגעהיט זיין חוב און גענוי פערצייכענט יעדען טאָג און יעדע שעה, וואָס מיר קומט.

איך האָב זיך קיינמאָל נישט געקאָנט דערוויסען, פון וואַנען ער נעהמט דאָס לעבען, וואָס ער גיט אַזוי פינקטליך צוריק.

און איצט — מיין ליבער פריינד — איך האָב אַלץ אָוועקגעוואָרפען, און איבערגעבליבען איז מיר נישט מעהר ווי איין טאָג. נאָך איין ליכטיגער טאָג און דערנאָך אייביגע פינסטערניש. בעגרייפט נאָר גוט אָט די נישט-פּאָראויס-געוועהנטע טראַגיק פון מיין לעבען. איידער איך וועל זיך נעהמען אָט דעם טאָג... אָבער ווען וועל איך עס טון? ווי אַזוי וועל איך אָנהויבען? שוין מעהר ווי דריי יאָהר, אַז איך בין נישט געווען יונג, און אין ווין האָט מיך שוין יעדער פערגעסען. און דאָך בענק איך אַזוי נאָך איינמאָל שעהן צו זיין און וויסען, אַז מען וויל מיך, מען גאַרט מיר. דאָס דאָזיגע צעקנייטשטע פּנים וועט נאָך איינמאָל ווערען רויזיג און פריש, די דאָזיגע ליפּען וועלען נאָך איינמאָל — צום לעצטען מאָל — געבען פער'שכור'ענדיגע זיסקייט, דעם לעצטען געליבטען. איך קאָן זיך אָבער נישט ענטשליסען, איך האָב נישט גענוג כח אויסצוגעבען די לעצטע מטבעה".

אָרעמע, טייערע פירשטין! שוין עטליכע רגע'ס, אַז זי האָט אויפגעהויבען

פערביטען די וועלטען / פון ישראל אקסמאן

(פון אונאויסשעפליכען כוואל)

איז דער רבונו-של-עולם האט געבענטש דעם זאקילקאווער צדיק מיט א בן יחיד, האט ער עס געטון מיט דער ברייטער האנד, געגעבען איהם א טייער קינד, מיט אלע מעלות. שיינקייט, חן, שכל און חכמה, שוין אפגערעדט. געווען דער אמת'ער מושלם. דער עילוי. נאך גאנץ יונג געווען און מ'האט איהם שוין גערופען: דער רבי ר' שמואל שמעלקי. זעהר יונג זוכה געווען צו מדרגות. דער זאקילקאווער האט בעקומען זיין בן-יחיד, דער לובלינער האט איהם ליב געהאט אהבת נפש. ידידים זענען דאך ביידע צדיקים געווען פון לאנגע יאהרען, אז א סב"א, אז דער רבי ר' שמואל שמעלקי איז געווען פון לובלינער'ס תפילה. איהר ווייסט דאך: „אין חבוש", פאר זיך זעלבסט קען מען נישט מתפלל זיין.

און אז ר' שמואל שמעלקי איז אויפגעוואקסען און מ'האט איהם חתונה געמאכט לפי כבודו ומעלות, האט דער זאקילקאווער דעם ליבען בן-יחיד נישט ארויסגעשטעלט פון הויז, ער האט נישט געוואלט, אז מ'זאל איהם חלילה שטערען אין תורה און עבודה, און ער האט אויסגעבוים פאר איהם א בעזונדער חדר אין זיין בית-המדרש, און דארט איז ר' שמואל שמעלקי געזעסען און עוסק געווען יומם-ולילה אין תורה און עבודה. זעלטען ווען פלעגען גרויסע חסידים אריינקומען אין זיין חדר מיוחד וועגען גאר גרויסע ענינים: דער זאקילקאווער אדער דער לובלינער האבען צוגעשיקט אמאל

געווען איז דעמאלט א יוד אן ארימאן. וואס פלעגט פאהרען צו ביידע צדיקים. צום זאקילקאווער און צום לובלינער. ער איז געווען א ביטערער ארימאן, נאר זעהר רייכע פעטערס האט ער געהאט אין א דארף צווישען לובלין און זאקילקאוו, פלעגט ער געהן פון איין צדיק צום צווייטען. און אויפ'ן וועג פלעגט ער דערווייל זיין ביי די רייכע פעטערס, אפשטעהן ביי זיי עטליכע טעג, און אויסוויינען א ביסעל געלד פאר די ארימע בני בית. קיין קינדער האבען די רייכע פעטערס נישט געהאט. נאר קיין אפענע הענד האבען זיי אויך נישט געהאט. דער ארימאן איז געווען זעהר אן איידעלער יוד, און האט געהאט שטארק עגמת-נפש דערפון, וואס ער דארף אנקומען צו זיי. ער האט זיך פיל מאל געקלאגט אין לובלין און אין זאקילקאוו, געבעטען אויף פרנסה בצמצום, כדי ער זאל נישט דארפען אנקומען צו זיי, און מ'האט איהם נישט געענטפערט.

אין דארף האט מען שוין איהם גוט געקאנט, און ווען ער פלעגט אהין קומען, פלעגען די עטליכע יודען זיך איבערוואונקען: ער איז שוין געקומען צו די קבצנים אויף לעבעדיגע קברי-אבות.

איינמאל, ווען ער איז געווען אין זאקילקאוו, געוואלגערט זיך דארט אין רבי'נ'ס בית-המדרש איבער ימים נוראים, האט ער געזעהן ווי עטליכע פון די גרויסע חסידים זענען אריינגעגאנגען צו ר' שמואל שמעלקי'ן אין חדר מיוחד און האבען פערבראכט דארט זעהר א לאנגע צייט. ער האט געהערט איינציגע ווערטער, געכאפט עפעס פון א טיפען שמועס, און האט אויף דער דארער באנק נישט געקאנט איינליגען. ארום און צוגעלייגט אנ'אויער צו דעם טירעל. האט ער דערהערט, ווי איינער פון די גרויסע יודען דארט האט געזאגט:

— יא, עס וואלט זעהר גוט געווען ווען מ'האט איצט א ביסעל בראנפען מיט א „לחיים" וואלט מען עס געקאנט מתקן זיין.

ר' שמואל שמעלקי האט דערויף געענטפערט מיט א זיפץ;

— יא. אבער וואו נעמט מען עס איצט, שוין א שטיק נאך האלבער נאכט, דערצו אזא שלאקס רעגען! מ'לאזט נישט!

געהערט די דאזיגע ווערטער האט זיך דער ארימאן אנגענומען מיט מוט, געעפענט דאס טירעל און געזאגט:

— איך וועל זיין דער שליח, נאר מיט איין תנאי, אז ר' שמואל שמעלקי זאל מיר צוזאגען, אז איך וועל שוין מעהר נישט דארפען בעטען קיין פערשעמט ברויט ביי מיינע קרובים.

האט ר' שמואל שמעלקי רחמנות געהאט אויף איהם און איהם צוגעזאגט, אז ער וועט ווערען אויס ארימאן.

דער ארימער יוד האט אבער ס'ף אפגעזיפצט און צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ, און זיך נישט גערוהרט פון ארט. ר' שמואל שמעלקי האט איהם געפרעגט, וואס דאס בעטייט, און ער האט געענטפערט:

— שוין אזוי פיל מאל אפגעקלאפט אייער הייליגען פאטער'ס טיר, די לובלינער טיר, און מ'האט מיר נישט געענטפערט. ווער ווייס...

האט ר' שמואל שמעלקי געענטפערט מיט גרויס התלהבות:

— וואס קען עס דען ארען דעם רבונו-של-עולם, וואס קען עס אונז דען ארען, אז א יוד וועט בעפרייט ווערען פון דלות? אדרבא, אז א יוד געהט גוט ווערט א שמחה אין אלע עולמות. איך זאג אייך צו, בהן שלי, אז איהר וועט, מיט גאט'ס הילף, אויסגעריכט ווערען, וועט זיין א גביר א גאנץ לעבען!

דער ארימאן איז געווארען מלא שמחה, און איז געלאפען נאך בראנפען. שלאקס-רעגען און שטאק-פינסטער האבען איהם מעהר נישט אפגעשראקען. ער איז געלאפען מיט גבירישע תקיפות און האט אויפגעוועקט דעם ערשטען שענקער — ער דארף א גרויסע מאס בראנפען. ווען דער שענקער האט איהם דערזעהן האט ער אפילו אויסגע'בטל'ט אלע זיינע חלומות צו זיין קאפ, האט איהם גוט אנגעזידעלט פאר'ן אויפרייסען פון שלאף. ער איז אבער דאס זייניגע נישט פטור געווארען ביז ער האט איהם געגעבען א פלעשעל בראנפען. ער האט שוין גערעדט מיט דער תקיפות פון א גביר.

און ווען ער האט געבראכט דעם בראנפען און מ'האט געטרונקען „לחיים" האט מען איהם נאכאמאל צוגעוואונשען.

אינדערפריה האט מען געבראכט צוויי קראנקע יודען אין שטאט אריין, דעם ארימאנ'ס צוויי פעטערס. דער ארימער קרוב האט זיך געמיהט פאר זיי, געלאפען צום רבי'ן. דער רבי האט מתפלל געווען פאר זיי, ער האט אבער גלייך געזעהן, אז עס איז א פערפאלענע זאך.

צוויי טעג שפעטער זענען זיי, לא עליכם, געשטארבען. קיין אנדערער יורש איז נישט געווען, און דער ארימאן איז געווארען דער בעל-הבית איבער דעם גאנצען פערמעגען!

ווען דער רבי ר' שמואל שמעלקי האט זיך אבער דערוואוסט דערפון, איז ער געווארען זעהר טרויעריג: ער איז שטום ארומגעגאנגען און האט זיך נישט געקאנט געפינען קיין ארט. ער איז אריינגעגאנגען צום פאטער און האט איהם דערציילט די גאנצע מעשה.

דער זאקילקאווער האט עס דערהערט און ער איז געווארען א פערציטערטער. ער איז ארומגעלאפען הין-און צוריק איבער זיין חדר א צעטראגענער. ער האט זיך אפגעשטעלט און געזאגט:

— מיין קינד, גלייך זאלסטו פאהרען קיין לובלין! דערצייל איהם אלץ, זאג אז איך האב דיך געשיקט!

און ער איז אוועקגעפאהרען.

דער זאקילקאווער האט זיך בערוהיגט, ווי קיינמאל נארנישט.

שבת, איז דער זאקילקאווער געזעסען ביי דער אינדערפריהעדיגער סעודה. זיין שטול איז געשטאנען נעבען פענסטער. פלוצלונג איז אויפגעשפרונגען א האן אין דרויסען, האט מיט זיינע פליגעל געטון א שטארקען קלאפ אין דער שויב, און איז אנטלאפען. דער זאקילקאווער האט זיך אויפגעהויבען און האט געזאגט:

— מ'דארף מיר נישט דערציילען. איך ווייס עס אליין!

אנ'אימה איז געפאלען אויף אלעמען.

און אין א ווײלע ארום א שטארקער שפרונג פון האן, און ווידער א קלאפ פול מיט שרעק. דער זאקילקאווער האט זיך ווידער אויפגעהויבען און געזאגט:

— איך ווייס נישט וואס ער וויל פון מיר האבען. איך האב דאך שוין געזאגט איהם, אז איך ווייס עס אליין!

אין איין שרעק איז דער עולם געבליבען זיצען, מ'האט זיך מורא געהאט א ריהר צו טון.

און פלוצלונג די שויב אויסגעבראכען. דער האן איז ארויף אויף דעם טיש, א פאטש געטון מיט די פליגעל, ארונטער און צוגעטוליעט זיך צום רבי'ן אונטער דער שטול.

דער רבי האט אויסגעשריען:

— נעמט שנעל דעם חצוף ארויס פון אונטער מיין שטול. און ווארפט איהם ארויס! א העזה דאס איז אריינצופליהען און פערשטערען דעם שבת!

מיט גרויס ציטערניש האט מען געטון ווי דער רבי האט בעהייסען. איבערפרעגען האט זיך קיינער נישט איינגעשטעלט, דער רבי אליין האט זיך נישט ווייטערדיג געמאכט, ווייטער געזאגט תורה, ווי קיינמאל גארנישט.

מנחה האט מען אביסעל פריהער געדאווענט, שלש סעודות מקצר געווען, ארויסגעשיקט זעהן, אויב עס זענען שוין פאראן שטערען, און גלייך מעריב און הבדלה.

נאך הבדלה איז ער אריינגעגאנגען צו דער רביצין און געהייסען זיך גלייך גרייטען אין וועג אריין קיין לובלין, צום בן-יחיד'ס לויה. אונזער שמואל שמעלקי איז היינט נאך האלבען טאג נפטר געווארען, האט ער געזאגט. זייט מצדיק דעם דין, אשה!

צו חצות איז מען געקומען צום לובלינער, ער איז געזעסען ווי אנ'אבל. דערזעהן דעם זאקילקאווער האט ער זיך אויפגעהויבען און געזאגט:

— פערפאלען. געטון אלץ וואס מ'האט געקאנט. זיך צופיל איינגעשפארט. צדיק גוזר און יארט האט מען געמוזט מקיים זיין. צוויי יודען געמוזט פאר דער צייט פון דער וועלט אוועקשיקען. איז נגזר געווארען מ'זאל איהם צונעמען דעם חלק עולם-הבא. קיין פערשטויסענעם האב איך נישט געוואלט, האב איך גע'פועל'ט מ'זאל עס אויסבייטען אויף דעם חלק עולם הזה, און מיתה האט מכפר געווען!

דער זאקילקאווער און די רביצין האבען אויסגעהערט און אפילו קיין זיפץ נישט ארויסגעלאזט, שטיל זענען זיי געשטאנען, אויפגעהויבען זייערע אויגען צום הימעל און געזאגט: „ברוך דיין האמת"!

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go Maia16, Tel. 11-24
אינערליכע- און קינדער - קראנקהייטען
נעמט אן פון 7—6, זונטאג פון 4—3

ווי אזוי
מ'שפילט יודיש טעאטער אין א רוסיש שטעטעל

אומעטום איז אין די שטעטלעך. רעגען, בלאטע.

א גראה לעבען, א וואכעדיגער לעבען.

אומעטום איז גראה, וואכעדיג דאס לעבען — גראה און וואכעדיג איז דאס לעבען אויך אין אודעטשיע, סלוצקער קרייז.

נאר איין מאל האט א ליכט-שטראל אריינגעשיינט אין בלאטיגער, אומעריגער אודעטשיע.

אויף אלע עקען פון די גאסען האבען זיך בעוויזען גרויסע אפישען אין רוסיש וועגען דעם, אז עס וועט פארקומען א פארשטעלונג אונטער דער אנפיהרונג פון דעם אנגעזעהענעם ארטיסט. די אפיש האט צוגעזאגט מכל טוב:

2 קאמעדיעס.
5 מאנאלאגען.
10 קופלעטען.
רעוואלוציאנערע הומאר און סאטירע.

היינט שטעלט שוין אליין זיך פאר, וואס פאר א רושם דער אפיש האט אנגעמאכט אין אודעטשיע. טוט גאר א טראכט: 2 קאמעדיעס, 5 מאנאלאגען, 10 קופלעטען, רעוואלוציאנערע הומאר און סאטירע און דערצו נאך „מיט'ן אנגעזעהענעם ארטיסט".

א שטיקעניש איז געווארען ביי דער בילעטען-קאסע.

און ווי געהט מען טאקע נישט זעהן א זעלטענהייט, וואס מאכט זיך איין מאל אין צעהן יאהר — אנ'אנגעזעהענער ארטיסט" און א בערימטער ארטיסט דערצו...

און איהר ווייסט זיך דערמאהנען, אז דער אפיש האט נאך צוגעזאגט 2 קאמעדיעס פון סאוויעטישען לעבענס-שטייגער, וועט אייך ווערען פערשטענדליך ווי געפאקט דער זאל האט בעדארפט זיין..

...שפעט אין אוונד. עס הויבט זיך אויף דער פארהאנג. אויף דער בינע בעוויזט זיך דער אנטיילנעהמער פון ספעקטאקל, גינזבורג, און אויף „בערדימשעווער רוסיש" מעלדעט ער, אז ווי די „ארטיסטען" זענען נאך נישט אין גאנצען צוגעגרייט, וועט דער „ארטיסט" פריהער רעדען וועגען ליטעראטור.

ברעכט אויס א בונט צווישען עולם.

— מיר ווילען נישט קיין רעדעס! גיט אונז די קאמעדיעס!

דער ארטיסט הערט אבער דעם עולם ווי דעם קאטער, און שטעלט זיך אוועק דרש'ענען (אין רוסיש פערשטעהט זיך) וועגען ליטעראטור.

ער רעדט וועגען שאליאפין, גאסען-מיידלעך, בורזשואזיע, ער, דער „בערימטער ארטיסט", וועלכער האט זיך געשטעלט א ציל אין לעבען צו שפילען פאר'ן פאלק, פאר די ברייטע מאסען, א. א. וו.

געענדיגט האט דער „בערימטער ארטיסט" מיט אנ'עכט-רעוואלוציאנערען אויסרוף: „זאל לעבען די פראלעטארישע קולטור"...

נאך דער לעקציע זענען געשטעלט געווארען די פיעסען. איינע איז א נאכמאכונג פון שלום עליכם'ס „די עצה", די צווייטע א מעשה מיט 2 „נעפליים" (סוחרים) און 1 גאסענמיידעל, וועגען פיאנערע, וואס דארפען לערנען לעניניזם, וועגען פראלעטארישע קולטור, אנ'איבערגעניצעווטע ליד „יתומה'לע" א. א. וו.

אין די קאמעדיעס זענען אריינגעפלאכטען געווארען קופלעטען וועגען 18 און 13... לעניניזם און וועגען אנדערע „פיקאנטע" רעוואלוציאנערע ערשיינונגען.

„בערימטע ארטיסטען", פיקאנטע קופלעטיסטען — אלע פאר וועלכע עס איז אויסגעשלאסען געווארען די מעגליכקייט צו אויפטרעטען אויף דער שטאטישער בינע, אלע לא-יוצלח'ס פון טעאטער האבען זיך א לאז געטון אין די שטעטלעך, וואו נישטא האבענדיג קיין קאנטראל איבער זיך, פערדארבען זיי דעם געשמאק פונ'ם שטעטלדיגען ארבייטער

א׳. אשנק

דעם שלייער. טרערען האבען זיך געגאסען אויף איהר בעפודערט פנים. זי האט געקרעכצט און נישט געקאנט ווייטער רעדען. אויף די קני האב איך איהר געבעטען אז זי זאל מיר, מיר אליין שענקען דעם לעצטען טאג. איך וועל זי א סך מעהר ליב האבען ווי איינער פון יענע נארישע הויפליים. מיינע ווערטער האבען זי געריהרט. זי האט מיר צוגעזאגט — כמעט טעאטראליש — אז איך וועל זיין איהר לעצטער געליבטער. מיר וועלען זיך טרעפען א חודש שפעטער פאר בלויז אנ'איין-איינציגען טאג. פערוויירט האב איך זיך אפגעזעגענט מיט איהר און אוועק.

אט דער חודש איז געווען לאנג. דער לענגסטער אין מיין לעבען. איך האב בעהאט צוגעזאגט מיין ציקונפטיגער געליבטער, אז ביז צו דער אנגעצייכענטער שעה וועל איך זיך נישט טרעפען מיט איהר און געהאלטען ווארט.

ענדליך האט זיך אנגערוקט דער טאג, אויפגעוואכט האב איך זיך אויסגעפוצט און מיט א קלאפענדיג הארץ און נישט זיכערע טריט בין איך צוגעגאנגען צו דער ווילע.

דער טויער איז געווען אפען. דער גאנג בעפוצט מיט בלומען. איך בין אריין אין סאלאן — אין לייכטער האבען געברענט פאנטאסטישע פלעמלעך.

מ'האט מיר געהייסען ווארטען און איך האב געפאלגט. דאס גאנצע הויז איז געווען טויט-שטיל. די ליכט האבען געברענט און די בלומען האבען געשמעקט אין דער איינזאמקייט. איך האב געווארט א גאנצע שעה און ווען איך האב שוין מעהר נישט געקאנט אויסהאלטען, בין איך אוועק אין עסצימער. אויפ'ן טיש זענען געלעגען צוויי טישטיכער, בלומען און פרוכט. איך בין אוועק ווייטער דורך א מאט-בעלויכטענעם סאלאן און בין צוגעקומען צו דער טיר, וואס האט געפיהרט צו דער פירשטינ'ס שלאפצימער. איך האב אנגעקלאפט צוויי אדער דריי מאל — קיינער האט נישט געענטפערט. איך האב זיך געמאכט הארץ און געעפענט. אויף דער שוועל בין איך שטיין געבליבען.

די פירשטין איז געלעגען אויסגעשטרעקט אויף א בענקעל, אנטקעגענאיבערען שפיגעל... איך האב זי גערופען ביים נאמען. זי האט נישט געענטפערט. איך האב אוועקגעלייגט מיין האנד אויף איהר אקסעל — זי האט זיך קיין ריהר נישט געטון. דערנאך האב איך געזעהן, אז איהר פנים איז קליין און ווייס ווי תמיד, גאר אביסעל טרויעריגער און דערשראקענער. איהר הארץ האט מעהר נישט געקלאפט.

די פרינצעסין איז געשטארבען — גאנץ פלוצלינג — שטעהענדיג ביים שפיגעל און ווארטענדיג אויף איהר שעהנקייט. א בריף, וואס איז געלעגען נעבען איהר אויפ'ן דיל, האט מיר ערקלערט דעם סוד. אין א הארטער שריפט זענען געווען אנגעווארפען עטליכע שורות, וואס האבען זיך געלייענט אזוי:

„בכבוד'ע פרינצעסין. מיר טוט געוויס וועה, וואס איך קאן אייך נישט אפשיקען דעם לעצטען טאג פון אייער יוגענד, וואס איך בין אייך נאך שולדיג געבליבען. ס'קאן זיך מיר אבער גראד אצינד נישט איינגעבען צו געפינען אזעלכע פרויען, וואס זאלען איינגעהן אויפ'ן דאזיגען מסחר, און מיין טאכטער איז געפעהרליך קראנק. איך פערזיכער אייך, פרינצעסין אז...

אייער איבערגעבענער..."

דעם נאמען האב איך נישט געקאנט איבערלייענען.

יודיש-מ. מינדעלזאן.

די ליבעס פֿון א קייזערין.

היסטאָרישער ראָמאַן פֿון לעבען אין רוסישן קייזערליכן הויף

פֿון ל. זאַכער מאַזאָך.

(9

דאָס איז געווען וואָראָנצאָוו, דער קאַמערהער פֿון דער פּרינצעסין יעליזאַוועטע.

— האָב איך עפּעס גוט געשפּילט מיין איימפּראָוויזירטע ראָל?
— האָט לודוויזנא זיך אָנגערופֿן מיט אַ פֿריילעכן געלעכטער.

— נאָך צו גוט — האָט געענטפֿערט וואָראָנצאָוו — מיר ווייזט זיך אויס, אַז דו ביסט צופֿיל פֿאַרליבט אין דיין מאַן.

די גרעפֿין האָט זיך נאָך העכער צולאַכט מיט איהר שטיפֿערישן געלעכטער.

— דו ביזט אויך אייפֿערזיכטיג געוואָרען? דאָס איז שעהן! האָט זי זיך אָנגערופֿן — אויב אַזוי, האָט זיך מיר איינגעגעבן צו שלאָגען צוויי היפּשע פֿליגען, שובאַלאָווען און דיך, אויף איין קלאַפּ.

מיר וועלען אָבער רעדען ערנסט — האָט געזאָגט וואָראָנצאָוו נעהמענדיג די קליינע גרעפֿין צו זיך אויפ'ן שויס — דיין מאַנס פּלאַן צו פֿאַרליבען זיך אין יעליזאַוועטען, איז וועהר אַ גוטער.

— ווייל דעמאָלט וועט ער דיר וועניגער שטערען? האָט לודוויזנא געזאָגט, און געוויזגט זיך קאָקעטיש אויף זיין שויס.

— ניין. ווייל דיין מאַן, גראַף שובאַלאָוו, האָט אַ גרויסען איינפֿלוס אויף דער רוסישער פּאַרטיי און ביי זיין פֿאָרזיכטיג־קייט און דרייסטקייט קען ער דורכברעכען דעם וועג פֿאַר יעליזאַוועטען צום רוסישן טראָן, דעמאָלט וועלען מיר אַלע געווינען.

— הייסט עס, אַז דאָס זענען די ערשטע טריט פֿון אַ פֿאַרשווערונג — האָט געלאַכט לודוויזנא — גוט, וואָס איך ווייס עס איצט, ווען מיין מאַן און מיין געליבטער וועלען מיר דערעסען, קען איך פֿון זיי איינס צוויי־דריי פּטור ווערען. איין מאָל ביי־ראָנען, און פֿון אייך ביידען בין איך בעפֿרייט.

— דו וואָלסט עס געקענט?

געוויס! דערפֿאַר זעה בעסער, אַז דו זאָלסט מיר ניט דערעסען...

.11

שובאַלאָוו.

אין דער אייגענער צייט, בעת די גרעפֿין שובאַלאָוו מיט איהר געליבטען האָבען זיך אונטערהאַלטען, איז יעליזאַוועטע געזעסען אין איהר בודואַר, פֿאַרנומען מיט'ן פֿריזור, וואָס די קאַמערפֿרוי האָט איהר געמאַכט.

זי האָט איצט געטראַכט פֿון שיינעם גראַף שובאַלאָוו'ן, וואָס איז נעכטען אויפ'ן באַל אַ הם קאַוואַלער געווען. פּונקט ווי מיט אַ קורצע צייט צוריק האָט זי געטראַכט פֿון לעווענוואָלדען זי איז איצט איינגאַנצען פֿאַרכאַפּט געוואָרען פֿון שובאַלאָוו'ן און זיין געשטאַלט האָט זיך געטראָגען פֿאַר איהרע אויגען.

זי האָט זיך דערמאָנט, ווי זי איז נעכטען אויפ'ן באַל מיט איהם ניט בענוג פֿריינדליך געווען און ווי זי האָט מיט אַמאָל איינגאַנצען פֿאַרלאָזען דעם באַל און ניט געזעגנט זיך אַפֿילו מיט שובאַלאָוו'ן.

פֿאַרוואָס האָט זי עס געטון? זי האָט עס אַליין ניט געוואוסט. אין אַזאַ שטימונג איז זי געווען. די שטימונגען האָבען זיך ביי איהר שטענדיג געביטען.

און זי האָט זיך ניט געקענט מוחל זיין, הלמאי זי האָט זיך אַזוי בענומען געגען דעם דאָזיגען מאַן, וואָס ער איז איהר איצט געווען אַזוי געפֿעהלען.

ווען די קאַמער־פֿרוי איז פֿערטיג געוואָרען מיט דער פֿריזור האָט מען פּלוצלונג געמעלדעט דער פּרינצעסין, אַז גראַף איוואַן שובאַלאָוו וויל זי זעהן.

האָט זי שוין מעהר ניט געטראַכט וועגען פֿאַרענדיגען איהר טואַלעט, אָרויפֿגעוואָרפֿען איבער איהר דוּפֿטיגער נאַכט קלייד אַ בלויעם סאַמעטענעם שלאָף צימער, וואָס איז מיט גאָלד אויסגענייט געווען, און האָט געהייסען, מ'זאָל אריינשיקען שובאַלאָוו'ן.

— עס פֿרייט מיך אייך צו זעהן ביי מיר, גראַף — האָט זי איהם אויפֿגענומען מיט אַ מאַיעסטעטישען זשעסט איהם אָנגעוויזען אַ פּלאַץ נעבען זיך — און איך מוז זיך ענטשולדיגען פֿאַר אייך, פֿאַרוואָס איך האָב נעכטען אַזוי פּלוצלונג אייך פֿאַרלאָזען אויפ'ן באַל.

איהר קענט זיך נאָרניט פֿאָרשטעלען, פּרינצעסין, וואָס פֿאַר אַ שווערע לאַסט אייערע גוטע ווערטער האָבען פֿון מיין הערצען אַרונטערגענומען — האָט שובאַלאָוו זיך אָנגערופֿען — איך האָב זיך איינגערעדט, אַז איך האָב אומגערען אייך מיט עפּעס בעליידיגט און דערפֿאַר זענט איהר אַזוי פּלוצלונג אַוועק. גאָט מייינער, איך האָב זיך קיין רוה ניט געקענט געפֿינען, דערפֿאַר בין איך איצט צו אייך געקומען, גרייט צו הערען פֿון אייך מיין פּסק און אונטערוואַרפֿען זיך איהם, מעג עס זיין טויט אָדער לעבען, ווייל עס איז ניטאָ קיין צווייטע פֿרוי איז גאַנץ רוסלאַנד, אין דער גאַנצער ברייטער וועלט, וואָס איך זאָל איהר אַזוי פֿערעהרען, ממש פֿערהייליגען, ווי אייך, פּרינצעסין.

— אָ, אָ, גראַף, שמייכעלט ניט אַזוי!

— איך רעד, וואָס איך מיין, פּרינצעסין! האָט שובאַלאָוו אויסגעשריען — לאָזט מיך אויסדריקען צו אייך די בעגייסטערונג פֿון מיי הארצען, מיין פֿערעהרונג און מיין איבערגעבענקייט. פּרינצעסין ווען איך האָב אַ געלעגענהייט צו דערווייזען דאָס אייך, דורך מיין טויט!

זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט האַלב צוגעמאַכטע אויגען קאָקעטיש, דערנאָך האָט זי זיך אָנגעהויבן:

— אייער לעבען, גראַף, איז פֿאַר מיר מעהר ווערט, איידער אייער טויט. אָדער קען זיין מעהר ווערט — האָט זי צוגעגעבען, און איהם אַ בריה געטון מיט איהרע שיינע אויגען.

.12

די צוואה.

אַזוי איז געוואָרען גראַף איוואַן שובאַלאָוו דער געליבטער פֿון יעליזאַוועטען און זי האָט ניט געטראַכט מעהר פֿון לעווענוואָלדען. אין דער אייגענער צייט האָט זיך די קראַנקע קייזערין אַנאַ אין בעט אָוועקגעלייגט און מעהר שוין ניט געקענט אויפֿשטעהן. זי האָט אָפֿט פֿאַרלוירען דעם בעוואוסטזיין און בסדר האָבען איהר געמאַטערט מוראדיגע בילדער און געשטאַלטען.

סוף אָקטאָבער 1740 האָבען די דאָקטוירים ערקלערט, אַז דער קייזערין איז פֿערבליבען נאָך עטליכע טאָג צים לעבען. דעמאָלס האָט בירען זיך פֿערשלאָסען אין זיין קאַבינעט מיט אָסטערמאַנען, מיניכ'ן און לעווענוואָלדע.

לעווענוואָלדע האָט, צוליב פּאָליטיק, פֿערגעסען דעם פֿערברעך, וואָס בירען איז בעגאַנגען געגען זיין געליבטער, דער שיינער לאָפּוכין.

— עס איז די העכסטע צייט — האָט בירען זיך אָנגערופֿן — אַז מיר זאָלען האַנדלען. די קייזערין האָט אַ צוואה איבערגעלאָזט, וואָס אין איהר גיט זי איבער די קרוין צו איהר פּלימעניצע, דער הערצאָגין פֿון מעקלענבורג אויב די הערצאָגין ווערט קייזערין, זענען מיר אַלע פֿערלוירען, ווייל אונזער אַלעמענס שונא, דער הערצאָג פֿון בראַונשווייג, איהר מאַן, וועט אריינגעמען די רעגירונג אין די הענד. מיר מעגען זיך דעמאָלט ריכטען אויף סיביר, צי גאָר אויף אַ גיכען טויט איך וויל נאָך ניט שטאַרבען. און איהר, מיינע הערען!..

— און וואָס זענען אייערע פּלענער, הערצאָג — האָט מיניך געפֿרעגט.

— איך פֿאָדער אייך אויף, מיינע הערען מיניסטאָרען — האָט בירען געענטפֿערט — צו געהן מיט מיר צו דער קייזערין און זי זאָל אַ נייע צוואה אונטערשרייבען, וואָס זאָל בעשטימען דעם זוהן פֿון דער הערצאָגין פֿון בראַונשווייג־מעקלענבורג, דעם פּרינץ איוואַן, פֿאַר איהר יורש.

— איך פֿאַרשטעה — האָט מיניך זיך אָנגערופֿן — דער פּלאַן געפֿעלט מיר דער פּרינץ איז נאָך אַ קינד. ביז ער וועט אונטערוואַקסען, בלייבט איהר, הערצאָג, ביים רודער פֿון דער רעגירונג און מיר דאַרפֿען ניט מורא האָבען...

— מעהר ווי דאָס, מיין ליבער מיניך — האָט געזאָגט בירען מיט אַ פֿריידליכען שמייכעל — איך וויל האָבען אין זינען, אַז מיינע פֿריינד זאָלען קענען שטיצען מיין רעגירונג, ווען עס זאָל עפּעס פּאַסירען. אייך, ליבער מיניך, וועל איך מאַכען פֿאַר'ן הויפּט־קאָמאַנדיר פֿון אונזער אַרמעע

מיניך, וואָס צו ווערען דער קאָמאַנדיר פֿון דער גאַנצער רוסישער אַרמעע איז געווען דער חלום פֿון זיין לעבען, איז רויט געוואָרען פֿאַר פֿרייד און ער האָט זיך טיף פֿערנייגט פֿאַר דעם הערצאָג.

— איהר וועט אַלע געווינען — האָט בירען געדעט ווייטער, און זיך אַ קעהר געטון צו אָסטערמאַנען און לעווענוואָלדען.

— וואָס זשע זאָלען מיר טון? — האָט געפֿרעגט מיניך — מיר זענען גרייט, הערצאָג.

— איך נעהם אויף זיך צו פּועל'ן ביי דער קייזערין, אַז זי זאָל אונטערשרייבען די נייע צוואה — האָט בירען געענטפֿערט — אָסטערמאַן און לעווענוואָלדע וועלען אָנווענדען זייער גאַנצען איינפֿלוס אין סענאַט, אַז כ'זאָל מיר איבערגעבען די רעגענטשאַפֿט, ביז פּרינץ איוואַן וועט אונטערוואַקסען. און אייך, ליבער מיניך, דעם בערי׳המטען זיגער איבער די טערקען, דעם העלד, וואָס די סאָלדאַטען פֿערגעטערען אַזוי, וועט גרינג זיין צו געווינען די אַרמעע פֿאַר דעם. און איצט צו דער קייזערין, מיינע הערען!..

אין אַ גרויסען צימער איז קייזערין אַנאַ געלעגען אין אַ צושטאַנד פֿון האַלב־פֿערגעסענהייט. נעבען איהר געלעגער האָבען זיך נאָך געפֿונען איינער פֿון איהרע דאָקטוירים און די גרעפֿין שובאַלאָוו, וואָס זי איז געווען איינע פֿון די הויף־דאַמען.

עס איז געווען נאָכמיטאָג און דאָך איז אינ'ם קראַנקען־צימער געווען האַלב טונקעל, צוליב די שווערע פֿאָרהאַנגען אויף די פֿענסטערס.

ווען בירען מיט זיינע בעגלייטערס זענען אריינגעקומען צו דער קראַנקער אין צימער, האָט ער גלייך אַ וואונק געטון צום דאָקטאָר און צו דער גרעפֿין שובאַלאָוו, אַז זיי זאָלען דעם צימער פֿערלאָזען. דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צו דער קראַנקער.

אַנאַ האָט אַ ווײלע אָנגעקוקט מיט האַלב־פֿערגלאָזטע אויגען איהר געליבטען, דערנאָך האָט זי שטיל אַרויסגערעדט:

— ווער איז דאָ?

— איך, בירען, מאַיעסטעט!

— דו?

— איך בין געקומען צו איינגעוואָהר צו ווערען, ווי פֿיהלט איהר זיך היינט, מאַיעסטעט?

— בעסער, בירען, בעסער — האָט די קראַנקע אַרויסגע־מורמעלט — אָבער פֿאַרוואָס רופֿסטו מיך מאַיעסטעט און ניט אַנושקאַ?

— מיר זענען ניט אַליין.

— ניט אַליין?

די קראַנקע, געפּייניגט פֿון די שרעקליכסטע בילדער, האָט זיך מיט פֿיבערשען האַסט אַ הויב געטון און אַ קוק געטון ארום זיך. ווען זי האָט בעמערקט די טונקעלע סילועטען פֿון די אַנדערע דריי מענער האָט זי אַרויסגעלאָזט אַ צושראָקענעם געשריי און זיך איינגעקאַמערט אין איהר געלויטען.

— וואָס דאַרפֿען זיי? — האָט זי געפֿליסטערט מיט שרעקראָס זענען די דאָלגאָרוקיס, וואָס דו האָסט זיי געלאָזט אָפּהאַקען די קעפּ, אַך, אַך!..

— בערוהיג זיך, אַנושקאַ.

זעה נאָר, זעה! — האָט די קייזערין אויסגעשריגען — פֿירסט וואַסיל דאָלגאָרוקי האַלט זיין קאָפּ אין דער האַנד און רופֿט מיך, אַז איך זאָל מיט איהם שפּילען! זעה נאָר, זעה, ער וואַרפֿט צו מיר זיין קאָפּ! איך האָב מורא צו שפּילען מיט זיין קאָפּ! פֿאַרוואָס איז די ערד אַזוי רויט, בירען? פֿון וואַנען איז די בלוט? איך האָב עס ניט פֿערגאָסען. אויף די קני האָב איך זיך ביי דיר געבעטען, אַז דו זאָלסט זיין לעבען שאַנעווען. וואָס האָבען זיי צו מיר? רופֿ די גרענאַדירען, און הייס זיי שיסען. זאָלען זיי אַוועק פֿון מיינע אויגען! אַוועק! אַוועק!

(פֿאָרטזעצונג קומט).

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע

א היינטיגער חשבון.

אַ יאָהר האָט פֿיר סעזאָנען, יעדער סעזאָן האָט אַ ליד, יעדעס ליד האָט פֿערזען, און יעדער פֿערז האָט וואָסער פֿרעגט זיך: וויפֿיל מקוואות קען מען איינאָרדנען אין אַ באַנד לידער?

אַ יאָהר האָט דריי הונדערט זעכציג טעג, יעדער טאָג האָט פֿיר און צוואַנציג שעה, אין יעדער שעה איז דאָ זעכציג ראַנדעוואוען, אויף יעדער ראַנדעוואו איז פֿאַראַן אַ יונגעל, מיט יעדען יונגעל שרייבט מען דריי מאָל תנאים, פֿון יעדען תנאים ווערט גאָרנישט. פֿרעגט זיך: וויפֿיל גאָרנישט'ען דרעהען זיך אַרום אַ קאַלטען שבת צונאַכטס אויף פּעטריקאָווער גאַס.

אנ׳אָרימאַנ׳ס השנה.

דאַמע (צו אַנ'אָרימאַן): — איך גיב דיר אַ רובל אויב דו וועסט העלפֿען מיין מיידעל צוהאַקען דאָס האָלץ.

אָרימאַן: — קען איך עס זעהן?

— דאַמע: — דאָס האָלץ?

אָרעמאַן: — ניין, דאָס מיידעל.

צו שפּעט.

ער: אייער מאַן, זאָגט איהר, איז היינט אַוועקגעפֿאָהרען?

זי: יאָ, איך האָב אָבער שוין אויף היינט אַ ראַנדעוואו.

זיי האָפֿען אויך צו גאָט.

אַ קאַרגער גביר איז אַזוי געפֿעהרליך קראַנק געוואָרען, אַז די דאָקטוירים מיט די פּראָפֿעסאָרען האָבען זיך געלאָזט בעצאָהלען שווער געלד און זיי האָבען פֿערזויגען די שטערנס און גע־טרייסט די פֿאַמיליע, אַז נאָר גאָט קען העלפֿען. האָבען דאָס ווייב און קינ־ער זיך געווענדעט צו גאָט, צוזאַמענ־גערופֿען אַלע אָרימע לייט, יעדען גע־געבען אַ קאָפּיקע פֿאַר תהילים זאָגען...

ווען די אָרימעלייט זענען פֿערטיג געוואָרען מיט'ן תהילים, רופֿט זיך אָן איינער צום אַנדערען: „אַזאַ געשוואָ־לענער נגיד, קראַנק איז ער צו געבען צוויי קאָפּיקעס אַנ'אָרימאַן?"

„לאָז זיין דערוויל איין קאָפּיקע — רעדט איהם אויס דער צווייטער — אַז גאָט וועט העלפֿען וועט מען פֿאַר דער לוי' נאָך אַמאָל טיילען!"...

צעמענט און פּלאַסטער.

אַ קליין יונגעלע קומט אריין אין אַפּ־טייק און בעט פֿאַר אַ זלאָטע צעמענט און פֿאַר 20 גראָשען אַ פּלאַסטער.

דער אַפּטייקער האָט זיך געוואונדערט וואָס פֿאַר אַ שייכות די צוויי אַרטיקלען האָבען איינס מיט'ן אַנדערן האָט ער געבעטען, אַז דאָס יונגעלע זאָל עס איהם ערקלעהרען.

— דעם צעמענט, — האָט דאָס יונ־געלע געענטפֿערט — איז צוזאַמענצו־קלעבען די טעלער, וואָס מיין מאַמע האָט געוואָרפֿען אויפ'ן טאַטען, און דער פּלאַסטער איז צו פֿערקלעבען אַ לאָך ביי איהם אין קאָפּ".

א צייט־פֿראַגע.

חיים: צו וואָס קען מען פֿערגלייכען די געוועזענע באַרטעל־רעגירונג?

נחמן: צו אַ בלאַט פֿון אַ בוים.

חיים: פֿאַרוואָס?

נחמן: ווייל אין מאַי איז זי געבוירען געוואָרען און אין הערבסט איז זי אָראָפּגעפֿאַלען.

ער האָט געזאָגט „ניין".

אַ כלי זמר איז אַרעסטירט געוואָרען אין בערלין פֿאַר פֿאַלשע וועג, ווען מען האָט איהם געבראַכט אין געריכט, האָט ער געפֿאָדערט מען זאָל איהם געבען אַ דאָלמעטשער, וואָס קען איבערזעצען פֿון כינעזיש אין דייטש.

נאָכדעם ווי מען האָט פֿערגלייכט די אַ קלאָגע, האָט דער ריכטער געזאָגט צום דאָלמעטשער, אַז ער זאָל דעם כינעזער פֿרעגען אויב ער וויל זיך ער־קלערען שולדיג.

דער דאָלמעטשער האָט די פֿראַגע געפֿרעגט און דער כינעזער האָט גענו־מען ענטפֿערן.

ער האָט גערעדט אַ לאַנגע צייט. ער האָט גערעדט אַ שעה און צוויי, ביז דער ריכטער איז געוואָרען אומגעדול־דיג און האָט געפֿרעגט דעם דאָל־מעטשער:

— נו וואָס זאָגט ער?

— ער האַלט נאָך אין זאָגען, ער האָט נאָך ניט געענדיגט!

דער ריכטער איז געווען זעהר הונ־געריג, האָט ער אָפּגעלייגט די זיצונג אויף נאָכמיטאָג און אַוועק עסען.

נאָכמיטאָג האָט דער כינעזער פֿאָרט־געזעצט זיין תשובה. ער האָט גערעדט פֿיער שעה און ענדליך האָט ער... גע־ענדיגט.

— נו, וואָס זאָגט ער? — האָט דער ריכטער געפֿרעגט.

— ער זאָגט אַז „ניין!" — האָט דער דאָלמעטשער געענטפֿערט.

צחישע דאָקטוירים.

ערשטער דאָקטאָר: — נו ווי גייט עס דיר אין דיין פּראַקטיק?

צווייטער דאָקטאָר: — אויסגעצייכענט. איך קען זיך שוין היינט ערלויבען צו זאָגען צו אַ פּאַציענט, אַז ער איז גע־זונד...

אַזוי זאָגט דער „קונדס".

פֿרויען זענען גאָרנישט אַזוי מיאוס ווי זיי מאָלען זיך.

—————

מיר האָבען פֿרויען און אַנדערע... אויסגאַבען.

—————

הויב ניט דיין האַנד ענטקעגען דיין ווייב — סיידען אין זעלבסט־שוץ.

—————

איינציגע מענער קומען אָפּ אויף דער וועלט פֿאַר זייערע זינד; אַנדערע בליי־בען אַלטע בחורים.

—————

אויף ווי ווייט מענער קאָנען זעהן, זענען די פֿרויען־קליידער נאָך אַלץ צו לאַנג.

—————

ווער עס האָט תענוג אויס ליבע אָן גדן, האָט גוטע נעכט און פֿינסטערע טעג.

—————

וואו דער מוח איז פֿערשטאָפּט איז דאָס מויל אָפֿען.

—————

ווען אַ פֿרוי קויפֿט אַ קלייד, וויל זי עס זאָל זיין — גוט צו זעהן.

רעמשניצע פון דאקטוירים־ספעציאליסטען!
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 א'בענד

ד"ר וואלינסקי	נאז,האלז, אויערן-קר.	4—3
ד"ר קערשנער	קינדער-קראנקהייטען	12—9 5 30—4
ד"ר שיפמאן	אונערלובע קראנקה.	12—10 6.30—5
ד"ר לובימש	הויט-און געשלעכט קר.	2—12
ד"ר שמירגעלד	נערוועז און גייסטיגע קר.	3—1
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	2—12.30
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע קראנקה.	$2^1/_2$—1
ד"ר בערנשטיין	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פסיכא-טעראפיע, שפר ד־שטערונגען חי שטאמלען א. ז. ח. פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג אינ-שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג — וויזיטען אין שטאט. — אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אוי־פלעגמא און בלוט. 2120

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א
דענטיסטישער קאבינעט
עס נעהמען אן:

ד"ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	9—2 נ.מ.
ד"ר לאזשינסקא סטארא־אלפקא	צאהן-ארצט	7.30—3

קינסטליכע ציינער, קראנען, פאסטען א. או. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

עלטערן!

וואס ווילען קינדער לערנען אין פאלקס-שולען און ווילען זיי געבען א שטרענג רעליגיעזער ערציהונג, און אויך א גע־העריגע מאס יודישע רעליגיעזע בילדונג ווי: חומש, נ"ך, תלמוד, יהדות, היסטאריע, רעדען און שרייבען העב־רעאיש און יודישע בריף זאלבסט צוזאמענשטעלען ווענדט זיך צום העברעאישען לעהרער י. ד. ראזענפעלד, וועלכער שטעלט אויס די שווערסטע שילער אלס די בעסטע, ער־טיילט אויך פריוואט לעקציעס צו מעסיגע פרייזען. „ערפאלג גא־ראנטירט"! פלאַק-וואלנאשטשי 6, קווער אפיצינע רעכטס, 2 שטאק. נייע שילער ווערען אנגענומען טעגליך פון 12—3, 7—8 בעמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אנפאנגער. 1089

בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך

איך האב די מהרע מיטצוטיילען, אז איך האב מיין ביורא א ... פון פעטריקאווער 18 אויף

17 פעטריקאווער 17

2-טען הויף, פארטער. דורכגאנג זאכאדניא 52,
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטען לויט'ן אוסטאוו, קלאוזעס, זאבעזפיעטשעניעס - אויף אלע שטעט און פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, אדוואַ־קאטען, רעקורסען - וועגען קאנצעסיעס אין קאמיסאריאט-רזשאנדו, ביטעס צו אלע פאָ־ליציי-פאציונקען, שותפות-אקטען, סטאטו־טען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דעראזוויזיעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. 503
רעכט-קאנסולענט י. מאנעלא
פעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.
שנעל, רעעל און ביליג!

א גרויסער אויסוואהל שירם — פון — און שטעקענס
מיט 25 פראצ. ביליגער ווי איבעראל!
צו בעקומען אין ווערקשטאט פון
ס. פינגענבוים,
19 נארוטאוויטש 19.
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלערליי רעפעראטורען, ווי אויך איבערציהען. 324
נצדענקט די אדרעס: נארוטאוויטש (דזיעלנא) 19.

אכטונג, ה' פריזיערס!
קעלניש וואסער 4.50 זל. א קילא,
בלומען-וואסער 4.50 זל. א קילא,
וועזשעטאל 3.20 זל. א קילא,
ראזיר-זייף Pixin 8.50 זל. א קילא.
אלץ בעקומט איהר אמביליגסטען נור אין דער
פערפומעריע פון
י. דרוקער, זאוואדזקא 11

אוואינונג פון 2-3 צימער
און קוך מיט בעקוועמליכקייטען אדער
א טייל פון א גרויסע וואוינונג
ווערט זאפארט געזוכט. אפערטען אונטער "W. T."
אין אדמיניסטראציע. 1413

„ZULIN"

דאס אידעאלע מיטעל! הענד צו וואשען
אונבעדינג נויטיג פאר שאפערס, זעצערס, מאשיניסטען, האנדווערקער, ארבייטער. עס וואשט אפ פון די הענד, פעטיגקייטען, סמארעס, זשאווער, טינט, סמאלע א. או. וו. — צו בעקומען אין די סקלאד־אפטעקשנעס, זייף-געשעפטען און בענזין-סטאציעס.
כעמישע פראדוקציע „STAMUN" Warszawa
פאב ?: ... : ŁÓDŹ, Piotrkowska 189, m. 1 telefon 43-84
מ'בעט צו בעזוכען אונזער שטעלע אויף דער ווירטשאפטליך-היגיענישער אויסשטעלונג. 1371

בעקאנטמאכונג.
די בעוואוסטע ווארשאווער פירמע א. נ. J. KRZYPOW האט ערעפענט :-: אין :-:
לאדז, 16 בענעדיקטא 16
א מעבעל-לאגער
קויפט און פערקויפט אלערליי מעבעל, דיוואנעס, נייע מאשינען, ווי אויך גארדע־ראבען, אנטיקען פון פעלצע, כ'קויף פיאנינאס, אין כ'צאהל די העכסטע פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך 289

אכטונג, קאנקורענץ פרייזען!
אין דער היגיענישער פריזיער-אנשטאלט פון מ. קופקא פאלודניאווא 12

1) ראזירען מיט עלנ וואסער 30 גר. 5) שערען פון דאמען 50 גר.
2) שערען—70 גראשען. 6) קאפ וואשען 50 גר.
3) שערען יו גלידמיט די מאשין 30 גר. 7) עלעקטר. מאסאזש פון געזיכט 50 גר.
4) „ „ מיט די שער 50 גר.
כאיידע בעדינונג! ערשטקלאסיגע ארבייט! 2046

קויפט מעבעל
פון דער 2-טער האנד, ווייל גישט קיין
אזעלכע בעקומט איהר אמביליגסטען פון דער 1-טער האנד ביי
L. SALAMONOWICZ, 66 Wschodnia 66, tel. 34-25
איינ. אויסראבייטונג! בעקוועמע בעדינגונגען! לאנגיעהר. גאראנטיע!

די מאדערנסטע
לאמפען
פאר שפייזע צימערן און קאבינעטען
קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס פרייזען נור ביי
ש. פ. שמארעוויטש
8 פאלודניאווא 8
בעמערקונג: עס ווערען אויך אנגענומען אלערליי איבעראלבייטונגען פון גאז אויף עלעקטריע. אויך אקפידירט. 982

מעבעל
קאמפלעט-איינריכטונגען ווי אויך איינצעל, קויפען אלע ביי די עלטעסטע סאלידע פירמע
I. M. TERKELTAUB
12 NARUTOWICZA 12
– Tel. 34-18 –
w podwórzu.
ווייל דארט איז די בעסטע אויסארבייטונג!
די ביליגסטע פרייזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען!

גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע
פעלץ-ווארען.
בעשטעלונגען ווערען שנעל און רעעל אויסגעפירט מיט גוטע בעדינגונגען
א. פישרעוויטש, לאדז,
דזיעלנא 12, פראנט 1. שטאק, טעל. 34 66

Dr. med. S. MAŁOWIST
ספעציאליסט פאר האלז-, נאז- און אויערן-קראנקהייטען
GDAŃSKA 37, tel. 15-93
נעמט אן פון 10 ביז 12 און פון 4—6 אוונד. 276

NAJUPORCZYWSZY BÓL GŁOWY USUWAJĄ ORYGINALNE PROSZKI z KOGUTKIEM

1 אדער 2 צימער
צו 2 פענסטער 1 שטאק אפי־ציגע איבערצוגעבען, וועגענטועל פערדינגען אויפ'ן חודש. אדער צום שלאפען אין דער געגענד ליפאווא ביי מולשא. ווענדען זיך ליפאווא 78, ווינטרוויב.

רעכטסאנוואלט
ס. העלפער
געהילף פון אדוואקאט הײנסדארף אויס ווארשא.
וואוינט יעצט ווסכאדניא 36.
איבערנעהמט אלערארט סעראוועס.
עמפפאנגט שטונדען פון 3 — 7. 110

Dr. M. Klaczko
KILIŃSKIEGO 117
ספעצ. פאר אויערן-, נאז- און האלז-קראנקה.
עמפאנגט אין לעטשניצע „פאמאץ" (אלעקסאנדראווסקא 1)
פון 9—11, פון 3—5 נ"מ אין לעטשנ צע פעטריק. 62
פון 11—1 און פון 7—8 אוו., אין דערהיים.

רעמשניצע פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	11-10 2-3 $6^1/_2$—$7^1/_2$
ד"ר רוזשאנער	הויט-און געשלעכט-קר.	11—10 2—1
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	2-1 7-8
ד"ר יוסטמאן	נערווען-קראנקהייטען	12—2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	12-10 4-5
ד"ר פאפיערני	פרויען-און געבורטס-הילף	$1-11^1/_2$ 5-6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייטען	4-3 1.1-2
ד"ר וויינבערג	אינערע הארץ לונגען-קר.	1-11 $5^1/_2$-7
ד"ר סטופעל	רענטגען	6-4 12-10
א. גראדזענטשיק	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאה -טעכניק, בעלייכטונגען, קראנען, פאסטען, א או. ח.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר פעשטראהלונג און דורכלייכטונ־גען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעדיצינישע אנאליזען. א קורס פאר שוואכלער.
אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטון) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
ווידוויש אין דער שטאט.

יעדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, ניי מאשינען, גארדעראבען א. ז. וו. צאהלט די העכסטע פרייזען
א. וויצמאן נארוטאוויטש 9 (דזיעלנא)
און מעבעל-געוועלב, (פריוואט-וואוינונג) שענקעוויטש 29 ניי מיר איז שטענדיג פערט. גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען. 1374

בעקאנטמאכונג.
די בעוו. פירמע ח. לאזניק האט געעפענט א פראנט־
מעבעל-געשעפט
אויף גדאנסקא (דלוגא) 44, טראמוואי 6 און 8
קויפט פערשידענע מעבעל, דיוואנעס, פעלצען, גארניטורען, ניי-מאשינען א.ז.וו צאהלט די העכסטע פרייזען
בעמערקונג: אין געשעפט איז שטענדיג אויף לאגער פערשידענע מעבעל אין גוטען צושטאנד פרייזווירדיג צו פערקויפען. (פריוואט-וואוינונג בענעדיקטא 28).

Miejski Kinematograf Oświatowy
Wodny Rynek (Róg Rokocińskiej)
Od poniedziałku, 11 do 19 października r.b.
Dla dorosłych: początek codziennie o godz. 6[30] i 8[45] (w soboty i w niedziele 5, 6[45] i 8[45])
IWONKA W roli tytułowej **Jadwiga smosarska.**
Dramat w 10-iu aktach.
Następny program: MARJA ANTONINA.
Dla młodzieży: początek o godz. 3 i 5 (w soboty i niedziele o godz. 1 i 3-ej p.p.
PRZEMYTNICY dramat w6 aktach, osnuty na tle walki strzelców alpejskich z przemytn.
Nad program: **„Entliczek Pentliczek"**
Komedja w 2-ch aktach.
Seanse bezpłatne dla młodzieży szkół powszechnych **INDJE**, kraina baśni i cudów. Obraz w 8-miu częściach, ilustrujący piękno i tajamnice dalekiego Wschodu (Indje i Tybet
Ilustracja muzyczna pod kierunkiem **Ign. Cłapińskiego.**

מעבעל
שלאפצימערן, עסצימערן, מערכען-קאבינע־טען, פארצימערן, קוכען איינר כטונגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-געגענשטאנדען צו צוגענג־ליכע פרייזען אויף בעקוועמע בעדינגונגען
קען מען בעקומען נור אויף
699
5 Zawadzka 5 (אויפ'ן הויף).

דאנטיסט און צאהנטעכניק
י. ביטענסקי
5 קאנסטאנטינער 5
נעהמט אן אלע טאג פון 9 פריה ביז 8 אוונד.
פרייזע ביליגע! בעראטונג אהן געצאהלט

15 פרייטאָג **ז** מרחשון תרפ"ז	אָקטאָבער זון-אויפגאַנג 5.25 זון-אונטערגאַנג 5,28 לענג פון טאָג 13 ליכט צינדען 4-50

דער וועג צום ציוניזם.

פאָרטראָג פון דעפּוטאַט י. גרינבוים אין פילהאַרמאָניע-זאַל.

דינסטאָג אין אָוונט איז אין זאַל פון פילהאַרמאָניע פאָרגעקומען א גרויסער ציוניסטישער מיטינג אונטער'ן נאָמען „דער ציוניזם רופט" נאָכדעם ווי ה גורין עפענט דעם מיטינג בעקומט דאָס וואָרט דעפּוטאַט גרינבוים, זיין רעדע האָט געדויערט 3 א האַלבע שעה איז אין אָנהויב פיל מאָל איבערגעריסען געוואָרען דורך אייניגע צוריקגעקומענע פון א"י. שפּעטער אָבער איז דעם דעפּוטאַט גרינבוים געלונגען צו בעהערשען דאָס גרויסע אודיטאָריום און מאַכען שטיל-שווייגען די ברוגז'ע און א'בצופרידענע.

דער רעדנער ווייסט, אַז ער וועט האָבען אַ שווערע אויפגאַבע איצט צו רעדען וועגען דעם פליכט צו דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, דער אינטערעס צו א"י איז אַלע מאָל געווען גרעסער ווי צו דער אָרגאַניזאַציע, וועט רעדט נאָך היינט, ווען ס'זענען דאָ פיל אומצופרידענע באַנקראָטירטע יחידים, וואָס מיינען, אַז צוזאַמען מיט זיי האָט באַנקראָטירט אויך די א"י-אידעע.

דער רעדנער געהט איבער צו אַנאַליזירען דעם דורכגעמאַכטען וועג.

די קאָלאָניזאַציע פון א"י, זאָגט ער, איז אַ מלחמה. אינדיווידועל איז עס אַ טראַגעדיע פאַר יעדען, וואָס האָט זיך נישט איינגעאָרדנט און מוז צוריקפאָהרען. נאָר פאַר דער אַרמעע איז עס נישט קיין טראַגעדיע, ווען אַ טייל פון מיליטער פאַלט אין שלאַכט.

ס'איז געמאַכט געוואָרען אַ טעות, וואָס איז זיך איצט נוקם. קיין א"י קאָן מען נאָך נישט פאָהרען, ווי מ'אז אַמאָל געפאָהרען קיין אַמעריקע. אַמעריקע איז שוין געווען צוגעגרייט און די יודישע איינוואַנדערער האָבען זיך געקענט איינפּאַסען אין די שוין עקזיסטירענדע ווירטשאַפטען און ערפילען די לאַנד-בעדערפנישען.

אין א"י האָבען מיר אַליין, זאָגט דער רעדנער, גענומען די אויפגאַבע צוצוגרייטען דאָס לאַנד, ס'איז אַן אונגעהייערע שווערע אויפגאַבע.' די גוים וועלען פאַר אונז די דאָזיגע אַרבייט נישט אָפּטון.

קאַנאַדע און אַרגענטינע ווערען איצט צוגעגרייט און זיי וועלען אין אַ פאַר צעהנדליג יאָהר אַרום ווערען דאָס, וואָס די פּעראייניגטע שטאַטען זענען געווען פאַר אונז אין די לעצטע 20 יאָהר פונ'ם פאָריגען יאָהרהונדערט, דערווייל פּלאָנירען דאָרט בלויז פּויערען.

אין אַרגענטינאַ וועלען עס די בעדינגונגען צוגרייטען די איטאַליענער, שפּאַניער, סלאַווען, דייטשען, און קאַנאַדע — ענגלענדער און די צפון-פעלקער אין, א"י אָבער וועלען מיר עס טון.

אין 1925 יאָהר האָט מען געמיינט, אַז תל אביב איז קאַליפאָרניע; איצט מיינט מען אין א"י, אַז אין פּוילען איז די ווירטשאַפטליכע לאַגע געוואָרען זעהר גוט. ס'איז ווייט נישט ריכטיג.

דער רעדנער שטעלט זיך אָפּ אויף דער שטעטישער און דאָרפישער קאָלאָניזאַציע און קלערט אויף, אַז שטעט לעבען אויפ'ן חשבון פון דאָרף אין א"י. א"י האָבען מיר נאָך נישט געשאַפען דעם דאָרף.

איבערגעהענדיג צום איצטיגען קריזיס, ווייזט אָן דעפּ. גרינבוים, אַז אין 1923 איז דער קריזיס געווען אַנ'אַלגעמיינער. בעת איצט איז ער אַ ווייטע פון ... די קאָלאָניעס בליהען, די צאָהל פּלאַנטאַציעס פערגרעסערט זיך די צאָהל יודישע אַרבייטער אין די קאָלאָניעס וואַקסט. אָבער דאָך רופט די לאַגע איצט אַרויס אַנ'אומרוהע, ווייל בעת אין תרפ"ו איז דער קאָלאָניזאַציע פּראָצעס דאָך געווען (4 20) 16 טויזענד, האָט זיך אין די לעצטע פאַר חדשים די אויפוואַנדערונג כמעט אויסגעגליכען מיט דער איינוואַנדערונג.

אָבער די נאָהנטסטע פּערספּעקטיוו איז שוין עפּיס בעסער. באַלד וועלען אָנהויבען ווערען די עלעקטריפיקאַציע-אַרבייטען ביים ירדן (רוטענבערג-פּראָיעקט), די אַרבייטען ביים חיפה'ער פּאָרט, ביי יפו; ביים פערלענגען די באַהן-רעהרען פון מאַסול-געביט קיין חיפה צום פּאָרט. חיפה וועט ווערען אַ האַנדעלס-שטאָדט אָהן די פעהלערען פון תל-אביב. אונזער אנטייל אין די דאָזיגע אַרבייטען איז אָפּהענגיג פון אונזער כח ד. ה. פון געלד, פּאָליטישען איינפלוס, אָרגאַניזאַציע און טעכנישען מאַטעריאַל. איינגעהמען דאָס לאַנד הייסט פערנעהמען דעם באָדען, דער ... איז די דאָרפישע קאָלאָניזאַציע, הגם זי איז אפשר טייערער און נעהמט לאַנגזאַם.

דער רעדנער שטעלט זיך נאָך אָפּ אויף דער לעגענדע וועגען די „רוסישע" און „פּוילישע" יודען און ווענדענדיג זיך צו די אומצופרידענע, זאָגט ער, אויב איהר זענט אינזערע פריינד, טאָ העלפט אונז שטאַרקען די אָרגאַניזאַציע, אויב איהר זייט שונאים, טאָ מיינט נישט, אַז מיר זענען אַזוי אָפּגעשוואַכט, דאָס מיר וועלען זיך נישט קענען געבען מיט אייך קיין עצה.

צום סוף שטעלט זיך דעפּ. גרינבוים אָפּ אויף דער קרימער קאָלאָניזאַציע, ער אָנערקענט, אַז די קאָלאָניזאַציע האָט אַ גרויסען ווערט פאַר די רוסישע יודען, ער האַלט אָבער נישט פון די, וואָס שאַפען פון קרים אַ נייע אוגאַנדע, ער מאַכט אַ פּאַראַלעל צווישען קרים און א"י און פיהרט אויס, אַז בעת א"י בעדייט אויך די נאַציאָנאַלע תחית המתים פון פאָלק, בעדייט קרים גאָרנישט. אָבער הערצל, אָהן געלד האָט געשאַפען אַ נאַציאָנאַלע בעוועגונג, בעת באַראָן הירש מיט זיינע קאַפּיטאַלען האָט אויסגעטון אַ מינימום.

י. ד.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטש 20

נור 1 גאַסטראָל פון דער בעוואוסטער סוברעט

יוכבד זילבערג

צוזאַמען מיט די גוט-בעקאַנטע אַרטיסטען: מ. קליין, ז. קאַץ, מ. ווינדער

ס'וועט געשפּילט ווערען נור 1 פאָרשטעלונג – שבת, 8¼ אָוועגד דיי הצלחה-בורלעסק אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ

ציפּקע-פייער

מוזיק בעאַרבייט פון פּראָפ. לייב ציטלין.

די הויפּט-ראָלען: „ציפּקע"-יוכבד זילבערג; „מילטאָן"-מ. קליין; „אַרטשי"-ז. קאַץ; „יעקל שיכור"-מ. ווינדער.

„ציפּקע פייער" איז מיט 2 יאָהר צוריק געשפּילט געוואָרען מיט גרויסע ערפאָלג אין „סקאַלאַ"-טעאַטער מיט פרוי יוכבד זילבערג.

באַ"אין אַרהעסטער א גרויסע לייטונג פון דוד ביינעלמאַן.

נאָרטעראָבע פּריין! בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמ.

POMOC עטשנ צ פאַרקומענ-דע קראַנקע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען און דענטיסטן, קאָבינעט אויף אַלעקסאַנדראָווסקא 1 (רוג זגערזשער), טעלעפאָן 129.

ד"ר פּאַכשאַנסקי ד"ר מאַרגאַנסקי	9—8 און 5—4 2—1	כירורגישע קראַנקהייטען
ד"ר שיפּרים ד"ר ליכטענשטיין	11-9 און 2-12 5—3	אינערליכע קראַנקהייטען
ד"ר לאַנדאַו	7—6	נערווען-קראַנקה.
ד"ר הערשפינקעל פר'ד"ר ליכטענשטיין	11—9 6—4	קינדער-קראַנקהייטען
ד"ר האַמער ד"ר ראַסאַלאָווסקי	1—12 3-2 און 7-6	פרויען-קראַנקה. און אקושעריע
ד"ר קרינסקא ד"ר לעווקאָוויטש	1—11 6—5	הויט- און ווענע-רישע-קראַנקה.
ד"ר קלאַטשקא	11-9 און 5-3	נאָז, האַלז, אויערען
ד"ר שפּאַראַנסקא	1-12 און 5-3	אויגען-קראַנקה.
ד"ר גאַרעוויטש		רענטגענאָלאָג
דענט. כאַנעס „ יאַנקאָווסקא „ פּילעצקא „ שניידער	10½—8 2—10½ 6—2 8—6	צאָהן- און מונד-קראַנקהייטען

עלעקטראָ- און ליכט-היילונגס-קאַבינעט, קוואַרץ-לאַמפּ, עלעקטריזאַציע, נאַכט-דיושורען. בריקען, גאָלד-קראָנען און קינסטליכע ציינער.

איינשפּריצונגען געגען שקאַרלאַטין.

קאָנטראָל-פערזאַמלונגען.

היינט, פרייטאָג דעם 15-טען אָקטאָבער קומען פאָר די קאָנטראָל-פערזאַמלונגען פון די קאַטעגאָריעס A, C, C1 פון די פערזאָנען, וועלכע האָבען זיך צוליב פערשידענע סיבות נישט געשטעלט צו די קאָנטראָל-פערזאַמלונגען אין 1925.

די קאָנטראָל-פערזאַמלונגען וועלען פאָרקומען לויט'ן פאָלגענדען סדר:

יאָהרגאַנג 1891.

(קאָנסטאַנטינער 81) די, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות A און E.

שבת: Ba — Bk.

יאָהרגאַנג 1892.

(קאָנסטאַנטינער 81) די, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות A און E.

שבת: Ba — Bh

יאָהרגאַנג 1893

(לעשנאָ 9) די, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות A און E.

שבת: Ba — Bk

יאָהרגאַנג 1894.

(קאָנסטאַנטינער 62) די, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות A און E

שבת: Ba — Bh

יאָהרגאַנג 1898.

(סקלאַדאָווע 40) די, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן אויף די אותיות A און E.

שבת: Ba — Bh

צו די פערזאַמלונגען דאַרף מען זיך מעלדען פונקט 9 אַ זייגער אין דערפריה. מיטנעהמענדיג מיט זיך דאָס מיליטער-ביכעל מאָביליזאַציאָנס-קאַרטע און אַנדערע מיליטער-דאָקומענטען. די, וועלכע וועלען זיך נישט שטעלען וועלען שטרענג בעשטראָפט ווערען.

די הוספה אין די פּרייזען.

(פ) לויט דער מיינונג פון די לאָדזשער אינדוסטריעלער-קרייזען, וואָס זיך די געגעבענע הוספה פאַר די אַרבייטער נישט אָפּרופען אויף די פּרייזען פון די סחורות.

די אינדוסטריעלען אליין גיבען איצט צו (מ'מוז זיי גלויבען...) אַז ווען נישט דאָס, וואָס די קאָניונקטור האָט זיך בעדייטענד פערבעסערט, וואָלטען די אַרבייטער בעקומען אפשר אַ גרעסערע הוספה.

דערווייל זעהט זיך אָבער פאַר די צוקונפט נישט אַזוי פרייליך.

יוכבד זילבערג

שפּילט שבת „ציפּקע פייער"

אין לאָדזשער פילהאַרמאָניע-זאַל קומט היינטיגען שבת פאָר נאָר 1 פאָרשטעלונג מיט'ן אנטייל פון דער בעקאַנטער סוברעטין יוכבד זילבערג, מ. קליין, ז. קאַץ און מ. ווינדער.

ס'וועט געשפּילט די שטאַרק אויסגענומענע אָפּערעטע „ציפּקע פייער".

פאַרוואָס עפּיס נאָר איין גאַסטראָל? פאַרוואָס זאָלען די בעליבטע אַרטיסטען נישט בלייבען אין לאָדז אַ לענגערע צייט?

Dr. med. H. GUTSZTADT

פּריוואַט-קלינישע-קראַנקהייטען פאַר קינדער. אין קינדער-שפּיטאָל

62 Zachodnia 62 (Cegielniana 23) Tel. 29-52

אַקינער 6 בין 4 אַן 12 ביז 10 פון. לעטעני-אינטרגלוגין, צאַכודניאַ 29 פון 6 ביז 8 אָוונט.

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA Nr. 6 45-49 טעל.

הויט-, וועניריש-, שיקליגאַרד. קראַנקהייטען

685 פון 8-7 אָוונט 2-12, 9,30-8 פון

אכטונג! אין מיין ערשטקלאַסיגער אכטונג!

קירזשנער ווערען אָנגענומען זעמטליכע פעלץ-אויסאַר-בייטונג, ווי אויך בעשטעלונגען פון אייגענע וואַרען צו ביליגע פרייזען און גוטע בעדינגונגען.

ס. שאַרים, פּעטריקאָווער 33

היילפּעדאַגאָגישע קורסען

פאַר שוואַכבעפעהיגטע און שווערערציהבאַרע קינדער. שפּראַכשטערונגען

Dr. med. A. SZMIRGELD

נערווען-אַרצט.

CEGIELNIANA 6.

אַנשרייבען קאָן מען זיך יעדען טאָג פון 6 ביז 7 אָוונט.

Dr. med. Ludwik Rapeport

Pr. Narutowicza 25 (Dzielna)

Telefon 44-10 1090

ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און האַרן-קראַנקהייטען. נעמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אָוונט.

Rediuta

אנהויב שבת און זונטאג 3 נ"מ אין וואכענטעג 5 נ"מ.

ווערט אויף אונזער עקראן דעמאנסטרירט די פרעמיערע פון פילם, וועלכן די דייטשע צענזור האט נישט דערלויבט צו דעמאנסטרירען און מאנכע בייערנ שע שטעדט דער מעכטיגער דראמע-פערסאנאזש פילם

צי דארפען מיר שווייגען!

-מיט'ן- נעניאלען CONRAD VEIDT אין דער ראלע פון א מענש, אנ'אויסגעפרעסטען פון שנדון. קאראקטער האט נעשאפען אין דעם בילד א קרעאציע, וועלכע שטייגט איבער אלע ביז א הערינגע זיינע ראלען, זאגאר פון „ברידער שעלענבער"?!

קוידערען און שפייז פאר ארבייטסלאזע.

(ב) אויף א פערוואלטונג זיצונג פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען צו דער צענטראל-מאכט וועגען אנ'אקציע צו פערזארגען די ארבייטסלאזע מיט בעהייצונג און פראדוקטען אויף די ווינטער חדשים.

שפיצע פאר אינטעלעקטועלע.

אויף א קאנפערענץ וועגען פערטיילען די 110.000 זל. אונטערשטיצונג פאר די ארבייטסלאזע אינטעלעקטועלע איז בעשלאסען געווארען 9'290 זלאטעס צו פערטיילען אויף דער פראווינץ און 100,710 צווישען די לאדזשער אינטעלעקטועלע ארבייטסלאזע פון נומער 912 אן.

*

(או) היינט, פון 10 א זייגער אינדער-פריה אן פינקטליך, ווערט אויסגעצאהלט אונטערשטיצונג פאר די ארבייטסלאזע אינטעלעקטועלע פון נומער 1736 ביז 2600.

די אויסצאהלונג קומט פאר אין לאקאל פון מלוכה'שען ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט (אליע קאשטשושקי 9).

ווי-אזוי זיך צו פערהיטען פון „בויך-טיפוס".

אויף דער דאזיגער טעמע קומען פאר פאלגענדע פארלעזונגען, איינגעארדענט דורך דער געזעלשאפט „טאז":

היינט, פרייטאג, 8 אווענד, אין דער געזעלשאפט „אווענגי-קורסען" (פיראמאוויטש-גאס 14) פון ד"ר א. אוריסאן; שבת, 8 אווענד אין לאקאל פון „טאז" (אנרזשעיא 1) – פון ד"ר מ. וואלפסאן; שבת, 5 נאכמ. אין האנדווערקער קלוב (פאלודניאווע 4) – ד"ר א. הערץ; זונטאג, 5 נאכמ. אין ארבייטער-רעסטאראן (פאלודניאווע 20 – ד"ר מ. שוואלבע.

פון דער ווירטשאפטליך-היגיענישער אויסשטעלונג.

די ווירטשאפטליך-היגיענישע אויסשטעלונג אויף אל. קאשטשושקי 73, 75, 77 האט א גרויסען ערפאלג.

פון היינט אן וועלען די בעזוכער מיט דער אויסשטעלונג פילמירט ווערען. אזוי אז די בעזוכער וועלען נאכדעם האבען די מעגליכקייט זיך אליין צו זעהען אין קינאמאטאגראף, ווי זיי האבען אויסגעזעהען אויף דער אויסשטעלונג.

פון ראנפעקציאנערן-פעראיין.

פאריגען זונטאג איז פארגעקומען אין קאנפעקציען-פערבאנד (קאנסטאנטינער 10) די יעהר'ליכע אלגעמיינע פערזאמלונג. ה' מאסי האט געעפענט די פערזאמלונג מיט א בעריכט און האט איבערגעגעבען דעם פארזיץ ה' קירב.

פון דער דיסקוסיע האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער פעראיין האט געפיהרט א טעטיגקייט אויף אלע געביטען.

בעת די וואהלען איז געוועהלט געווארען פאלגענדע פערוואלטונג: פרעזעס ה' מאסע; וויצע-פרעזעס ה' אייזען; סעקרעטאר – קארם; עקאנאם – שטולצמאן; קאסיר – גערשענאוויטש; מ. כימאוויטש, ל. האלבערג, א. קויאווסקי, מ. קירשטיין.

קאנדידאטען: ש. מעש, ח. אקסענבערג, מ. לעדערמאן. רעוויזיאנס-קאמיסיע: מעסט, דאווני, דאמב.

„די פאליטישע לאגע אין פוילען און דער ארב. קלאס".

אויף דער דאזיגער טעמע קומט פאר היינט א רעפעראט פון ה' קרוי אין לאקאל פון די „פועלי ציון", פעטריק. 83. נאכ'ן רעפעראט וועלען זיין דיסקוסיע.

דער סוף פונ'ם סכסוך אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע.

נעכטען איז אונטערגעשריבען-געווארען דער אפמאך צווישען די ארבייטער און אינדוסטריעלער.

(–) אין צוזאמענהאנג מיט דער הסכמה, וואס די ארבייטער-פעראיינען האבען נעגעבען אויף די פארגעלעגטע 5 פראצ. הוספה מצד די אינדוסטריעלער, איז מען נעכטען צוגעטרעטען אונטערשרייבען דעם נייעם לוין אפמאך אין דער טעקסטיל אינדוסטריע.

דער אפמאך איז אונטערגעשריבען-געווארען אין לאקאל פון אינדוסטריעלער-פערבאנד.

די פארשטעהער פון „פראצא" האבען צוגעשיקט אנ'ערקלעהרונג, אז זיי וועלען נישט קומען אין אינדוסטריעלער-פערבאנד אונטערשרייבען דעם אפמאך, נאר זיי וועלען שיקען עמיצען, וואס זאל דעם אפמאך ברענגען צו זיי אין פעראיין אויף אונטערצושרייבען. די איבריגע פעראיינען האבען זייערע פארשטעהער צום אונטערשרייבען יא געשיקט.

פאר'ן אונטערשרייבען איז נאך פארגעקומען א קורצע קאנפערענץ, אויף וועלכע דער פארשטעהער פון די אינדוסטריעלער, ה' רומפעל האט ערקלעהרט, אז עס איז פולשטענדיג איבריג געווען דאס איבערפיהר'ען די אונטערהאנדלונגען נאך ווארשא, אז אויך אין לאדז וואלט מען געקענט קומען צו א פערשטענדיגונג, ווייל די אינדוסטריעלער האבען נישט געהאט בדעה זיך אפצוזאגען פון קאנפערירען מיט די ארבייטער.

דער פארשטעהער פון די קלאסען-פעראיינען האט פערלאנגט, אז די הוספה זאל זיין גילטיג פון 4-טען אקטאבער אן, ווייל שוין דעמאלט זענען אלע מסכים געווען אויף די 5 פראצ. הוספה און מ'האט נאר אונטערהאנדלט וועגען דער גילטיגקייט פון דער הוספה פאר די מייסטער און ביורא-אנגעשטעלטע.

דער פארשטעהער פון די אינדוסטריעלער האט אויף דעם אפגעענטפערט, אז צוליב דעם, וואס די אויסצאהלונגען זענען שוין פארגעקומען און אויך ווייל די ארבייטער-פעראיינען האבען דעם 4-טען אקטאבער נישט אפיציעל אנערקענט די 5 פראצענט, קאן דעריבער קיין רייד נישט זיין וועגען געבען די הוספה פון 4-טען אקטאבער אן.

צום סוף פון דער קאנפערענץ, איז געווארען אונטערגעשריבען אנ'אפמאך, לויט וועלכען עס ווערען געהעכערט די לוינען פון די ארבייטער אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע אויף 5 פראצענט.

די דהוספה איז גילטיג פון 11-טען אקטאבער אן. דער קלענערער פראצענטזאץ, וועלכער איז געווען גילטיג אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע אויף דער פראווינץ, בלייבט ווייטער אין קראפט. יעדער צד האט דאס רעכט צו קינדיגען דעם אפמאך פאר'ן 15-טען פון יעדען חודש, נאר מיט דעם בעדינג, אז דער אפמאך פערלירט זיין גילטיגקייט אין דעם ערשטען מאנטאג פון ווייטערדיגען חודש.

מכח געקינדיגטע סעזאן-ארבייטער.

אינטערווענצען ביים ח.-וואיעוואדע און אין מיניסטעריום פאר געזעלשאפטליכע ארבייטען.

(ב) צוליב דעם וואס דער מאגיסטראט האט געקינדיגט עטליכע הונדערט סעזאן-ארבייטער, מאטיווירענדיג די קינדיגונג דערמיט, וואס דער מאגיסטראט בעקומט נישט מצהר קיין קרעדיטען אויף צו פיהרען די שטעטישע ארבייטען, האבען זיך צום ח.-וואיעוואדע אסאלינסקי געווענדעט פארשטעהער פון די געקינדיגטע, און פארגעשטעלט די לאגע פון די ארבייטסלאזע, וועלכע בלייבען ציט ווינטער ביט זייערע פא-מיליעס אהן מיטלען צום לעבען.

דער ח.-וואיעוואדע האט זיך מיט דעם ענין שטארק פעראינטערעסירט און אינטערווענירט אין מיניסטעריום פאר געזעלשאפטליכע ארבייטען.

דאס מיניסטעריום האט געענטפערט, אז עס איז בעשטימט-געווארען ארויסצוגעבען אויפ'ן חודש אקטאבער 100 טויזענד זלאטעס אויף געזעלשאפטליכע ארבייטען און 260 טויזענד אויף קאנאליזאציע.

דער מאגיסטראט האט אבער ערקלערט, אז די סומע איז ווייניג און קען נישט ענדערן די געשאפענע לאגע.

דער וו.-וואיעוואדע האט דעריבער ענערגיש געפאדערט, אז די קינדיגונג זאל צוריקגעצויגען ווערען, און עס איז בעשטימט געווארען א ספעציעלע בעראטונג וועגען דעם ענין.

דער וואיעוואדע האט צוגעזאגט, אז ער וועט האלטען דעם ענין וועגען די שטעטישע ארבייטער אויפ'ן אויג.

א באנדיט וויל אנטלויפען פון טורמע

שיסט מען אין איהם, ער פאלט אראפ פון צווייטען שטאק און צובראכט זיך ביידע פיס.

(–) ווי אונזערע לעזער געדענקען, איז מיט אנ'ערך 2 חדשים צוריק פארגעקומען א באנדיטען-אנפאל אויפ'ן שאסעע צווישען לאדז און בזשעזין.

דעמאלט זענען בערויבט געווארען 3 לאדזער יודישע סוחרים און דער געמיינדע-סעקרעטאר פון נאווא-סאלנא ה' ראמאן.

נאך אנ'ענערגישער פאליציי-אבלאווע און בעת א שיסעריי, איז איין באנדיט, פראנטשאק, דער'הרג'עט געווארען און 2 באנדיטען: יוזעף מיכאלסקי און באלעסלאוו לודוויקאווסקי זענען ארעסטירט און איינגעזעצט געווארען אין די מיליטער-טורמע אין כאינע.

אין די נאהנטסטע טעג האט זיין געזאלט פארקומען דאס שטאנד-געריכט איבער די צוויי באנדיטען.

מיכאלסקי, וועלכער ערווארט אויף זיך א שטרענגערע שטראף פאר פערשידענע פערברעכענס, האט בעשלאסען צו אנטלויפען.

פערגאנגענע נאכט האט מיכאלסקי דורכגעבראכען די אייזערנע גראטעס פונ'ם טורמע-פענסטער, פון דער קאך זיך געפלאכטען א שטריק און זיך אנגעהויבען אראפלאזען.

דאס האט בעמערקט דער וואך-זעלנער, וועלכער האט אויפגעפאדערט מיכאלסקי'ן צוריק ארייינצוגעהן אין קאמער. ווען די אויפפאדערונג האט נישט געהאלפען, האט דער זעלנער עטליכע מאל אפגעשאסען צו מיכאלסקי'ן.

מיכאלסקי איז באלד אראפגעפאלען פונ'ם 2-טען שטאק און אריינגעפאלען אינ'ם הויף. וואס גרעניצט זיך מיט דער טורמע.

באלד דערנאך איז דער וואך-זעלנער, צוזאמען מיט נאך עטליכע זעלנער אריין אינ'ם צווייטען הויף, אבער – נישט געוויקט אויפ'ן לאנגען זוכען, האבען זיי שוין מיכאלסקי'ן נישט געפונען.

די זעלנער זענען דעריבער צוריקגעגאנגען אין טורמע אונטער דעם איינדרוק, אז מיכאלסקי איז ארויס אונבעשעדיגט, כאטש ער איז אראפגעפאלען פון 2 שטאק.

ערשט אין עטליכע שעה ארום איז דער סעקרעטאר פון מיליטערישען קריימינעל-געריכט פארוטשניק פריטקא אריין אין קלאזעט פון דעם הויף, וואס גרעניצט זיך מיט דער טורמע. דאר'ט האט ער אין דער פינסטער ארויסגעטרעטען אויף עמיצען, וואס איז געלעגען דער ערד. ווען דער פארוטשניק האט געפרעגט: „ווער איז דארט?", האט זיך געהערט א שטימע:

– דאס בין איך, מיכאלסקי. איך קען שוין מעהר נישט אויסהאלטען. נעהמט מיך צו.

וועגען דעם האט פארוטשניק פריטקא מיטגעטיילט דער טורמע-וואך, וועלכע האט מיכאלסקי'ן אריינגעטראגען אין טורמע-שפיטאל.

ווי ס'האט זיך ארויסגעוויזען, זענען ביי מיכאלסקי'ן צעבראכען-געווארען בעת'ן אראפפאלען ביידע פיס. ער האט אבער דאך זיך געפרובט ארויסקריכען אויף דער גאס, כדי אפשר, צו טרעפען א בעקאנטען. ער האט זיך דעריבער געשלעפט צו פערבלוטיגטער און מיט די צעבראכענע פיס ביז דעם קלאזעט, כדי צו-זיך צו קומען.

איצט ליגט מיכאלסקי אין א האפיטאלגעפלאזען צושטאנד אין טורמע-שפיטאל.

אנורקען-פוטער מיט א בראווע קאלנער ביליג צו פערקויפען.

צו ערפאהרען קאנסטאנטינער 9 (ביים וועכטער פון הויז). 1503

שאראדען-ווינקעל

3.

פון די פאלגענדע זילבען צוזאמענשטעלען 17 ווערטער, לויט דער רייה, וואס די ערשטע אותיות פון זיי, געלייענט פון אויבען אראפ און די לעצטע אותיות, געלייענט פון אונטען ארויף וועלען בילדען דעם נאמען פון וועלט-בעריהמטען שריפטשטעלער, וועלכער קומט קיין לאדז:

ע—רא—אב—באל — וויע — אם — גענד—גער—רי—מא—טין—פי — רוז —א—ראמ — בא — יאנג—רא—פע—נאוט—טאר—דע—גא — יא—ניא—קא אל—לאם—נאנ—א — דרעד — טא—דאר—וועלט—סען — זאנ—גא—אור ריז—רי—רא—רע—קא—א—די.

די בעדייטונג פון די ווערטער: 1) א טייל פון א ביהנע, 2) מזבח – אנדערש, 3) אינדישע טענצערין, 4) יודישע אפעראטען-קעניגין 5) גרעסטער האפעראל, 6) גרויסער מלחמה-שיף, 7) בעריהמטער פרעזידענט פון אמעריקא, 8) א האלב-אינזעל, וואו מיר האבען געזעהן טשאפלינען, 9) בעריהמטער נארד-פאל-פארשער, 10) א פרוי א רייטערין, אדער א טייך אין אמעריקא, 11) אקסען-קעמפער, 12) צניעות – אנדערש, 13) א מיטעל צו קאפ-וועהטאג, 14) בעריהמטער איטאליענישער פרייהייטס-קעמפער, 15) בעקאנטער לאדזשער פעדאגאג, 16) בעקאנטער ים-ברעג אין פראנקרייך, 17) בעריהמטער אדוואקאט אין ווארשא.

פרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין קינא „קאסינא".
2) 2 בילעטען אין „נאוואשטשי".

שאראדען-ווינקעל קופאן 3

4.

וואס איז עס, וואס, רבותי זאגט
פון אותיות צוויי
מיט בארד און לאנגע פאות;
וואס א מיניסטער דוקא וויל,
אז זאגען זאל ער דעות;
וואס זאלען זאל מען
בייטען איהם
ווי יאהרצייטען
א יעדען, יעדען קווארטאל?
ווער איז עס ווער, נו, אדרבא!
איהר ווייסט, טא שיקט א קארטעל.

פרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין קינא „אדעאן".
2) 2 בילעטען אין „קינא פון מלוכה-בעאמטע.

שאראדען-ווינקעל קופאן 4

*

לעזונג פון די רעטענישען פון נומער 229 „נייער פאלקסבלאט".

1) פיל-פוד-סקי.
2) זעלים
ארגענטינא
כאראז
ערא
רייכענבאך
זאכער מאזאך.

לויט א גורל, האבען די פרעמיעס פון די שאראדען געוואונען.

שאראדע 1: 1) דור בלאוואט, זגערזשער 94 – 2 בילעטען אין קינא „טשארי" 2) לאה זאבלודאוויטש, ציגעל-גאס 12 – 2 בילעטען אין קינא-טעאטער „קאסינא".

שאראדע 2: 1) וואלף רייכמאן, פעטריקאווער 62 – 2 בילעטען אין קינא „רעדוטא"; 2) ד. גוטמאן, לאגעווניצקא 27 – 2 בילעטען אין קינא „לונא".

דער פּראָצעס וואָידיסלאַווסקי-לעווינזאָהן

סענסאַציאָנעלע ערקלערונג פון לעווינזאָהנ'ען געגען אברהם וואָידיסלאַווסקי.

דער צווייטער טאָג.

די סענסאַציע פון נעכטיגען טאָג איז געוועזן די ערקלערונג פון אָנגעקלאָגטען לעווינזאָן, אין וועלכער לעווינזאָן האָט דאָס ערשטע מאָל בעת'ן פּראָצעס געוואָרפען א פערדאַכט, אַז דעם גאַרןלאַגער האָט אונטערגעצינדען אברהם וואָידיסלאַווסקי.

לעווינזאָנען האָבען אין דעם געהאָלפען זיינע פערטיידיגער נאָוואָדוואָרסקי און קאָבילינסקי און דעמאָלט האָט זיך זיי ענערגיש אָקעגענגעשטעלט אברהם וואָידיסלאָסקי'ס פערטיידיגער, אַדוו. וואַסערבערגער.

די פערטיידיגונגס-באַנק האָט זיך פון דער צייט אָן צוטיילט אויף צוויי געגנערישע לאַגערן. דער ערשטער ווערט אויסגעהערט אַלס עדות

פּאָליציי-קאָמענדאַנט חייער,

ער ערקלערט, אַז ער אַליין האָט געהאַט דעם איינדרוק, אַז די שרפה איז ענטשטאַנען דורך אַן אונטערצינדונג. דער צווייטער עדות

מאַקס שפינמאַן,

רופט אַרויס די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט אין זאַל, דאָס איז דער עדות, צוליב וועלכען דער פּראָצעס איז דאָס ערשטע מאָל אָפּגעלעגט געוואָרען.

ער דערצעהלט, אַז אין אָנהויב יאַנואַר האָט ער בעקומען אַן אויפטראַג פון לעווינזאָנען צו מאַכען אַ פיקטיוו לאַגער-בוך, כדי צו זיין פערזיכערט אין פאַל פון אַ רעוויזיע פון פינאַנץאַמט, די איינגאַנגס-פּאָזיציעס זענען געמאַכט געוואָרען ריכטיג, דאַגעגען זענען געפעלשט געוואָרען די אויסגאַנגס-פּאָזיציעס, דאָס פיקטיווע בוך האָט זיך געמוזט דעקען מיט'ן בוך פון אומזאַץ-שטייער, צו דעם זענען אויך צוגעפּאַסט געוואָרען די קוויטונגס-ביכלעך.

אויף אַ פראַגע פון פּראָקוראָר ערקלערט דער עדות, אַז אין דער נאַכט פון דער שרפה, האָט איהם אויפגעוועקט לעווענזאָן און זיי זענען צוזאַמען אין אַ „טאַקסובקע" אַוועקגעפאָהרען אויף פּיעטריקאָווער 33. דאָרט איז דער עדות נאָר געווען צעהן מינוט, איז צוריק אַהיימגעפאָהרען בערוהיגען די שטוב-מענשען און ערשט אַרום האַלב צעהן איז ער נאָכאַמאָל געקומען אויפ'ן אָרט פון דער שרפה. דאָרט האָט ער זיך דערוואוסט, אַז פון דעם בעהעלטניש אין געשעפט זענען שוין אַרויסגענומען געוואָרען אַלע וועקסלען און די ריכטיגע ביכער און זענען אַריבערגעטראָגען-געוואָרען צו דעם שכן וואַרגאַן.

אויף דער פראַגע פון פּראָקוראָר צי דער עדות האָט געזאָגט לעווינזאָנען, אַז ער זאָל אָבגעבען די פיקטיווע ביכער אין אויספאָרשונגס-אַמט. ענטפערט דער עדות, אַז ניין. (דאָס איז אַ סתירה מיט די ערקלערונגען פון לעווינזאָן'ען).

אַדוו. וואַסערבערגער: צי האָט איהר אַמאָל געהערט, אַז לעווינזאָן זאָל אַמאָל רעדען „זשאַרגאָן"?

עדות: ניין. לעווינזאָן קען נישט קיין „זשאַרגאָן".

דער עדות דערצעהלט, אַז לעווינזאָ און שלמה וואָידיסלאַווסקי זענען געווען אין זעהר גוטע בעציהונגען, אָבער נאָר איז האַנדעלס-ענינים. דאַגעגען צווישען לעווינזאָן'ען און אברהם וואָידיסלאַווסקי זענען די בעציהונגען געווען זעהר שלעכטע. אברהם וואָדיסלאַווסקי האָט די לעצטע צייטען גענומען פון דעם גאָרן-געשעפט פיל געלד און דאָס נישט צוריקגעגעבען.

אַדוו. קאָבילינסקי: ווי האָט אויסגעזעהען דעם 14-טען יאַנואַר די קאָנטאָ מיט דער ווידזעווער מאַנופאַקטור?

עדות: דער פירמע לעווינזאָן און וואָידיסלאַווסקי איז דעם 14-טען יאַנואַר דעם טאָג פון דער שרפה געקומען ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור עטליכע טויזענד דאָלאַר. דאַגעגען קיין שולדען האָט די פירמע איבגאַנצען נישט געהאַט, וויייל זי האָט אויסשליסליך געקויפט ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור, דער וועקסעל-פּאָרטפעל איז שטענדיג געלעגען אין דעם בעהעלטניש, וואָס האָט זיך געפונען אין געשעפט. דער עדות געדענקט אויך, אַז עטליכע טעג פאַר דער שרפה, האָט איהם לעווינזאָן געגעבען צו בעהאַלטען עטליכע פּאַפּירען, וויייל אין דערביייאיגען געשעפט פון ביעלאַיעוו'ן האָבען בעאַמטע פון פינאַנץאַמט אַדורכגעפיהרט אַ רעוויזיע.

אַדוו. עטינגער: צי האָט פיינמעסער, וועלכער האָט געפלעגט צו שלאָפען אין געשעפט געהאַט וועלכע ס'איז זאַכען?

שפינמאַן: יאָ, ער האָט געהאַט אַ קישען, אַ וואַטענע קאָלדרע, אַ ליילעך און אַן אויסלייג-בעטעל.

עס קומט פאָר אַ „דועל" צווישען דעם פּראָקוראָר און פערטיידיגער וועגען דער וואַטענע קאָלדרע, וועלכע האָט אַ וויכטיגע בעדייטונג. (די עדות-פייערלעשער האָבען אַלע ערקלערט, אַז זיי האָבען בעת דער שרפה געזעהען אָפּפאַל-מאַטעריאַל אין דער פאָרם פון וואַטע) דער פּראָקוראָר וויל דערווייזען, אַז די וואַטע איז געווען צוגעגרייט, כדי דאָס פייער זאָל זיך גיכער פערשפּרייטען. אַדוו. עטינגער וויל אויפגווייזען, אַז די וואַטע האָט געקענט זיין פון דער קאָלדרע.

דער עדות דערצעהלט ווייטער, אַז אין טאָג פון דער שרפה האָט אין לאַגער געקאָנט זיין 500 פעקלעך און 2 קאַסטענס גאָרן. די פירמע לעווינזאָן און וואָידיסלאַווסקי האָבען שוין געהאַט אויסגעקויפט אַ פּאַטענט אויפ'ן יאָהר 1926.

עס ווערט אויסגעהערט דער

דירעקטאָר פון דער פערזיכערונגס-געזעלשאַפט

„אָזשעל" – גאָלקאָנט און דער פּראָקורענט פון דערזעלבער פירמע כאָראָנזשאַק. דער לעצטער דערצעהלט, אַז די פירמע לעווינזאָן און וואָידיסלאַווסקי האָט דעם אָפּצאָהל פאַר דער פּאָליסע געדעקט אין וועקסלען. דעם 24 דעצעמבער 1925 איז געקומען לעווינזאָן און האָט צוריקגעצויגען די וועקסלען און בעצאָהלט מיט מזומן.

פּראָקוראָר: ביז ווען האָט די פירמע געהאַט צייט צו בעצאָהלען פאַר דעם פּאָליסע?

עדות: ביז'ן 20 פעברואַר 1926.

אַדוו. קאָבילינסקי: ווען די פירמע וואָלט נישט געהאַט בעצאָהלט פריהער אויס פאַר דער פּאָליס, וואָלט דאָס געהאַט אַ ווירקונג אויף דעם אויסצאָהלען פון דער אַסעקוראַנץ?

דער עדות זאָגט, אַז נישט און דערצעהלט, אַז נאָכ'ן פייער איז ער געווען אין דער פירמע, אויפגענומען די שאָדענס און האָט געפיהלט פון גאָרן נאַפּט. ווען לעווינזאַן און וואָידיסלאַווסקי זענען שוין געזעסען אין טורמע, איז אין דער פערזיכערונגס-געזעלשאַפט געקומען אַ געוויסער פישעל קאַרנאָווסקי, וועלכער האָט געהאַט אַ בעפולמעכטיגונג פון דער פירמע צו ערלעדיגען אַלע ענינים און האָט פאָרגעלעגט צו ליקווידירען דעם ענין מיט דער פּאָליסע. קאַרנאָווסקי איז אַפילו גרייט געווען זיך איבגאַנצען אָפּצוזאָגען פון דער ענטשעדיגונג, אַבי צו ליקווידירען די גאַנצע מעשה.

דער עדות יצחק בינעס ערקלערט, אַז די פירמע לעווינזאָן און וואָידיסלאַווסקי איז געווען זעהר אַ פינקטליכע און סאָלידע.

עדות אַנדזשעי סאָסנאָווסקי האָט געמאַכט די עקספּערטיזע פון גאָרן, ער ערקלערט, אַז ס'איז געווען איינגענעצט מיט אַ געמיש פון נאַפט און בענזין. בעת אַ גענויער אונטערזוכונג האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָרט איז געווען געוועהנליכער נאַפט, ס'איז מעגליך, זאָגט דער עדות, אַז דער בענזין איז אויסגעוועבט געוואָרען.

אַנ'אויפלעבונג אין געריכטס-זאַל רופט אַרויס דאָס אַריינקומען פון דעם אַלטישקען נאַכט-וועכטער אויף פּיעטריקאָווער 33 פּיוועל אַספּיס, דער דאָזיגער עדות דאַרף פעסטשטעלען, דאַס אברהם וואָידיסלאַווסקי איז אין אָווענד פון דער שרפה מיט אַ פּעקל אונטער'ן אָרים נאָכאַמאָל אַריינגעקומען אויפ'ן הויף.

דער עדות דערצעהלט, אַז דעם קריטישען אָווענד אַרום 9 אין אָווענד האָט ער געזעהען אַרויסגעהען לעווינזאָנען, אברהם וואידיסלאַווסקי און שלמה וואָידיסלאָווסקי, נאָך אַ האַלבער שעה האָט ער געזעהען ווידער אַריינגעהן אברהם וואָידיסלאָווסקי'ן מיט אַ פּעקל אונטער'ן אָרים.

אַדוו. קאָבילינסקי וויל דערווייזען, אַז אברהם וו. איז אַריינגעקומען דאָס צווייטע מאָל אויפ'ן הויף מיט אַ וואַליזקע דאַגעגען אַדוו. וואַסערבערגער, דער פערטיידיגער פון אברהם'ן וויל דערווייזען, אַז ער האָט נאָר געהאַט אַ פּעקעלע אונטער'ן אָרים. מ'קאָן פון עדות גאָר נישט אַרויסבעקומען.

אַדוו וואַסערבערגער: צי האָט איהר אויך דאָסזעלבע געזאָגט אין דער פּאָליציי?

עדות: יאָ.

נאָכדעם ווי דער עדות ענדיגט

בעט לעווענזאָן א וואָרט

צו אַנ'ערקלעהרונג. דער פּאָרויצענדער גיט איהם דאָס וואָרט.

לעווינזאָן: איך וויל זאָגען איצט דאָס, וואָס איך האָב נישט געזאָגט ביי מיין ערשטער ערקלעהרונג, אין דער נאַכט פון דער שרפה, ווען עס האָט שוין אָנגעהויבען צו טאָגען אַזוי, צווישען 7–8, איז צוגעקומען צו מיר דער נאַכטסטרוזש פּיוועל אספּיס און מיר שטילערהייט געזאָגט. אַז נאָך מיין אַרויסגעהן פון געשעפט, איז פון דער זאַכאָדניאַגאַס צוריקגעקומען אברהם וואָידיסלאַווסקי מיט אַ וואַליזקע אין האַנד, צי ער איז אריינגעגאַנגען אין געשעפט, צי נישט ווייסט ער נישט, אָבער ס'דאַכט זיך איהם, אַז יאָ. אויף דעם דאָזיגען פאַקט, זאָגט לעווינזאָן, האָט איך מיך אָפּגעשטעלט, קיין קאָנקרעטע בעווייזען, נאַטירליך האָב איך נישט געהאַט, אָבער אַ פערדאַכט אויף אברהם וואָידיסלאַווסקי האָב איך שוין בעקומען. די בעציהונגען צווישען מיר און אברהם'ען זענען געווען אָנגעשטרענגטע, אברהם האָט געהאַט די שליסלען פון געשעפט

בעת מ'האָט אויסגעפאָרשט אַספּיס'ן אין דער פּאָליציי האָב איך געבעטען דעם קאָמיסאַר וועסאָלאָווסקי, אַז ער זאָל מיר ערלויבען צו זיין אָנוועזענד, דער קאָמיסאַר האָט מיר דאָס ערלויבט. ווען איך בין אַריינגעקומען האָט זיך אַספּיס צו מיר געווענדעט אויף יודיש, וואָס ער זאָל זאָגען, הגם, איך פערשטעה וועניג יודיש האָב איך איהם פערשטאַנען און האָב איהם געענטפערט אויף יודיש:

אמת, אמת!

אַספּיס האָט דאַן דערצעהלט, אַז ער האָט געזעהען אברהם וואָידיסלאָווסקי'ן אַדורכגעהען דורכ'ן הויף. איך בין פאַר פרייד אַוועקגעפאַלען אויף דער קאַנאַפּע, ווייל כ'האָב געוואוסט, אַז דאָס עדות-זאָגען פון אַספּיס'ן איז מיין רעטונג. איך בעט דעריבער דאָס געריכט פעסטצושטעלען, אַז דער עדות אַספּיס האָט מיט מיר דער ערשטער גערעדט וועגען אברהם וואָידיסלאָווסקי'ן און אויך בעט איך אויסהערען נאָכאַמאָל דעם עדות קאָמיסאַר וועסאָלאָווסקי, כדי ער זאָל בעשטעטיגען,' אַז דאָס, וואָס איך האָב געזאָגט, איז אמת.

דער פּראָקורענט פון דער ווידזעווער-מאַנופאַקטור לייכנער זאָגט, אַז די פירמע לעווינזאָהן און וואָידיסלאָווסקי איז זעהר אַ סאָלידע. די פירמע האָט געמאַכט אַ יעהרליכען אומזאַץ אין פערלויף פון אַ יאָהר 970 טויזענד זלאָטיס און 76 טויזענד דאָלאַר, די פירמע האָט פערדינט 25 פּראָצענט. אין טאָג פון דער שרפה איז דער פירמע געקומען ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור עטליכע טויזענד דאָלאַר.

אויף אַ פראַגע פון פּראָקוראָר, פון וואַנען דער עדות ווייסט, וויפיל די פירמע וואָידיסלאָווסקי און לעווינזאָהן האָט פערדינט, ענטפערט דער עדות, אַז ער איז געווען ביי עטליכע קליענטען פון די אָנגעקלאָגטע און נאָכגעפרעגט אויף די פרייזען.

– צי וואָס האָט איהר דאָס געטון?

— איך האָב בעקומען אַנ'אויפטראַג פון דירעקטאָר מאַקס קאָהן.

עדות פישעל קאַרנאָווסקי

דערצעהלט, אַז אויף צומאָרגענס נאָך דער שרפה האָט ער זיך בעגעגענט מיט לעווינזאָנען און איהם געפרעגט וואָס ס'איז געשעהען האָט דער לעצטער געענטפערט, „אַנ'אומגליק, זעהט אויס, אַז מיר האָבען פיינד". דער עדות האָט שפּעטער בעקומען אַנ'אויפטראַג פון לעווינזאָנען און וואָידיסלאַווסקי צו ליקווידירען אַלע זייערע געשעפטען, ער האָט בעקומען פון די אָנגעקלאָגטע אַ בעפולמעכטיגונגס-בריף אַרויסגעשיקט פון טורמע.

קודם כל האָט דער עדות געמאַכט אַנ'אויסצוג פון די וועקסלען און פּראָטעסטען וואָס זענען אַרויסגענומען געוואָרען נאָך דער שרפה פון דער בעהעלטעניש. די פּאַפּירען זענען געווען אויף א סומע פון 100 טויזענד זלאָטיס. ער האָט שפּעטער געמעלדעט, עס זאָלען קומען די גלויביגער, נאָר עס האָבען זיך בלויז געמאָלדען גלויביגער אויף 2000 זלאָטיס.

ער האָט אויך געוואָלט ליקווידירען דעם ענין אין דער פערזיכערונגס-געזעלשאַפט, נאָר דאָרט האָט מען איהם ערקלערט, אַז ס'איז נאָר געווען שאָדענס אויף 1800 דאָלאַר. דער עדות האָט זיך געהייסען געבען די 1800 דאָלאַר.

איך בין אַנ'אַלטער סוחר, זאָגט קאַרנאָווסקי, איך ווייס, אַז ווען אַ פערזיכערונגס-פירמע גיט געלד, דאַרף מען נעהמען. איך, זאָגט דער עדות, האָב עטליכע פאַבריקען און בין גוט סיטואירט, פונדעסטוועגען האָב איך שטענדיג מקנא-געווען לעווינזאָן'ען מיט איין רוהיג און גוט געשעפט.

מיט דעם ענדיגט זיך די פאַרמיטאָג ז'צונג.

אויף דער נאָכמיטאָג זיצונג ווערט אַלס ערשטער אויסגעהערט דער עדות

אָסקאַר קאָהן,

ער זאָגט, אַז לעווינזאָן איז זעהר אַ סאָלידער מענש. די פירמע איז געווען אַ רייכע און האָט גוט פערדינט. נאָך אַ גאַנצע רייהע עדות טרעט צו דאָס געריכט צו לעזען די פּראָטאָקאָלען פון די עקספּערטיזעס, צום סוף ווערט פאָרגעלייענט אַ בריף, וואָס דער אָנגעקלאַגטער אביהם וואָידיסלאָווסקי האָט געפּרובט אַרויסצושיקען פון טורמע, אין בריף שרייבט וו., אַז מ זאָל בעאַרבייטען די עדות, זוכען פּראָטעקציע צום פּראָקוראָר. ער שרייבט ווייטער, אַז מ'וויל איהם מאַכען פאַר אַ שותף צום אונטערצינדען און בעט זיין פרוי צו טון אַלץ איהם צו ראַטעווען,

9 אין אָווענד פערענדיגט זיך דער פערהער פון די עדות.

נעכטיגע זיצונג פון לאָדזשער שטאָדט-ראַט.

מויהלען פאַר דער בעפעלקערונג.-סאַניטאַרער צושטאַנד.-לאָקאָל-שטייער.-סובסידיעס.-פאַנאַטאַחיע אין-צום סוף.. אנ'אנראַפּלאָן...

(-) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון לאָדזשער שטאָט-ראַט האָט גאָר צום ערשטען ראַטמ. ראָדע (דייטשען) אינטערפּעלירט דאָס פּרעזידיום, פאַרוואָס די פּרעסע פאָרשטעהער זיצען אין עק זאַל, אַזוי, אַז זיי הערען נישט די רעדעס.

דערויף האָט פּרעזעס פּיכנאַ געענטפערט, אַז – דער זאַל איז שוין אַזוי געבויט, און ס'לאָזט זיך נישט ענדערן.

נאָכדעם, ווי ס'זענען בעריהרט געוואָרען די פראַגען: וועגען שלעכטען ברוק אין די גאַסען א. ד. גל. זענען אַריינגעטראָגען געוואָרען דרינגענדע פאָרשלאַגען.

1) פון דער בונדישער פראַקציע, אַז דער מאַגיסטראַט זאָל בעזאָרגען מיט קויהלען די אָרימע בעפעלקערונג אויפ'ן ווינטער און אַז ס'זאָל אָבגעהיט ווערען דער סאַניטאַרער צושטאַנד אין שטאָדט, ווייל די שמוציגקייט געהט שוין פאַקטיש אַריבער אַלע גרעניצען; און 2) פון ראַטמאַן האָלענדערסקי (פּ. צ.) וועגען דעם, אַז דער שטאָדט ראַט זאָל ווירקען ס'זאָלען בעפרייט ווערען פון לאָקאָל-שטייער: די אַלע, וועלכע בעוואוינען דירות, פאַר וועלכע מ'צאָהלט ביז 150 רובעל; אַרבייטער-אין קאָאָפּעראַטיווע אינסטיטוציעס און אַרבייטסלאָזע.

ס'איז געמעלדעט געוואָרען, אַז דעם שטאָטישען טעאַטער איז אויסגעצאָהלטגעוואָרען אַ קאָנטא אויף דער סובסידיע 8,000 זלאָטעס.

מיט די שטימען פון די יודען, פּ. פּ. ס., דייטשען און נ. ד. געגען נ. פּ. ר. איז בעשלאָסען געוואָרען, צו געבען אַ סובסידיע דעם פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער 6,000 זלאָטעס. אָבער דערפאַר זאָלען איינגעאָרדענט ווערען פּאָפּולערע מוזיק-פריהמאָרגענס.

ס'איז אָנגענומען-געוואָרען דער פאָרשלאַג פון ראַטמ. שוויג, אַז אויך ביינאַכט זאָלען פאָהרען אויטאָ-קאַרעטקעס פון דער פּאַגאָטאָוויע.

דער פאָרשלאַג, אַז די שטאָט זאָל קויפען אַנ'אַראָפּלאַן אויפ'ן נאָמען פון לאָדז, – איז אָפּגעשיקט-געוואָרען אין דער קאָמיסיע.

רעדאַקציאָנס-קאָלעגיום:
מ. בראָדעראָהן, ל. בראַנט, ח. י. ברוסטאָווסקי, ב. זינגער
פעראַנטוואָרטל. רעד.: ח. קויפמאַן.
אַרויסגעבער: פערלאַג „נייער פאָלקסבלאַט", פּראָדוציר-קאָאָפּעראַטיווע מיט פאַר-האַפטונג.

„קאזינא“

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

„קיקי“ („KIKI“)

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ מ. כהאש

סופּער פילם פון הינטערקוליסען לעבען פון קאבארעט. פול מיט קאָלאָסאַלען רייץ און שפּריצענדען לעבענס-לוסט. נאָך ביז איצט נישט געזעהענע פּראַכטפולע אויסשטאַטונג.

Norma Talmadge i Ronald Colman אין די הויפּטראָלען

TEATR-ŚWIETLNY „NOWOSCI“

Piotrkowska, róg Główne

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם אין 15 אקטען!

1) „די שלים-מזל׳דיגע גרעפין“ (Hrabianka popychadło)

די שפּרודלענדע מיט הומאָר פּראַני - קאָמעדיע אין 8 אַקטען מיט דעם ליבלינג פון דער גאַנצער וועלט — MARY PICKFORD — אין דער הויפּטראָלע

2) די גרויסע לעבענס-דראַמע אין 7 אקטען

דעם מערדערס טעכטער׳ל

פון דער פּראָדוקציע „יערמאָלעוו“ אין, דער הויפּטר. Severin Mars.

קינא „ERA“ „פּראַ“ פּריהער

זאַוויישא 22 (באַלוט)

היינט און פאלגענדע טעג! די גרעסטע סענסאַציע!

„די צוויי יתומות“

עם ווערט דעמאָנסטרירט דער גרויסער ריזען-פילם

די גרויסע פראנצויזישע רעוואָלוציע

מיט Liljan i Dorota Gish אין די הויפּטראָלען.

אין דעם פילם נעהמען אַנטייל צעהנדליגער טויזענדער מענשען. צו דעם גרויסען בילד איז ספּעציעל צוגעפּאַסט מוזיק. דער אָרקעסטער איז בעדייטענד פערגרעסערט אונטער דער לייטונג פון ה׳ עסטרייכער. צוליב׳ן אנדראַנג ביי דער קאַסע ווערט געבעטען דאָס ג׳ פובליקום צו קומען אויף ד פריהערדיגע סעאַנסען. — — אָנהויב 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 נאָכמיטאָג

Dr. J. HERSZFINKIEL

Zawadzka 15, tel. 11-87.

ספּעציאַליסט פאַר קינדער-קראַנקהייטען

איז צוריקגעקעהרט.

Dr. H. Hammer

אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען.

נעהמט אָן פון 5 ביז 7 אָוונד.

Wschodnia 38, telefon 28-39.

וועש אומזיסט!

יעדע צאָהל וועש פאַר פּריוואַט-אַנשטאַלטען, לעטשניצעס, רעסטאָראַציעס, צוקערניעס, האָטעלען, באַר-אַנשטאַלטען, ווי אויך טישטוכער און סערוועטקעס אויף בעלער, פערוואַלטונגען א. אז. וו. שירצען פאַר פעריקויפעריגס און האַנדטוכער פאַר קאָנטאָרען,

גיבען מיר ארויס צו בענוצען אומזיסט. דאָס בעצאָהלען איז אויסשליסליך נור פאַר׳ן וואַשען.

גלייכצייטיג מאַכען מיר בעקאַנט, אז מיר נעהמען אָן יעדער אַרט וועש צו וואַשען (טאָג- און נאַכט-וועש א. אז. וו. די בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט אין פערלויף פון 24 שעה. די אויספיהרונג איז ערשטקלאַסיג. יעדע צאָהל וועש ווערט אָבגענומען אונ אָפּגעשיקט.

מיר נעהמען אָן בעשטעלונגען טעלעפאָניש.

Wypożyczalnia Bielizny i pralnia Mechaniczna „WYGODA“ Łódź, Kilińskiego 43. telefon 45-21.

לעטשניצע „SANITAS“

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען (פאַר קומענדע קראַנקע) און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט.

ציגעלנאַס 29, טעלעפאָן 44-51

קראַנקהייטען	דאָקטוירים	שעהן
	ד״ר א. כאַצענעלסאָן	4-3
מאָגען און קישקע קראַנקהייטען	ד״ר ג. ראָזענבערג	12-11 ז. 7½-6 10-9
אינערליכע קראַנקהייטען	ד״ר י. איציכזאָן „ ה. ראַכאָווסקי „ ד. פריד	11-10 ז. 10½-9½ 5-4 12-11 6-5 1-12
קינדער קראַנקהייטען	ד״ר י. בעטטע „ וו. קאַ־הי „ י. שטיינבערג	5-3½ 3½-2½ 11-10 7-6 2-1
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר ז. לעווינסאָן „ ע. מאַרטכאָוויטש	3-1 6-4
פרויען און געבורט קראַנקהייטען	ד״ר ה. גוטשטאַדט „ ב. מינץ „ ל. שייער-אָוויטש	8-6 1-11 9-8 1-11 5-3 11-9
נאָז, האַלז און אויערען-קראַנקהייטען	ד״ר י. אייזיק „ ש. מאַלאָוויסט	5½-3½ 11½-10½ 7-6 2-12
אויגען-קראַנקהייטען	ד״ר ג. גערשטייו „ ע. ראָזענבלאַט	2-1 12-10 4-6 10-9
הויט, וענערישע און אורין-קראַנקהייטען קאָסמעטיק	ד״ר ס. כאַנטאָר „ מ. לעווינסאָן „ ל. פריבולסקי	3½-2 11-9 8-6 1-12 זונט. 8½-7½ דינס. דאָ. מאָנ. מיטוו. פרייט. 5-5⁵⁰ ש. 2-1
רענטגען פיזיקאַלישע טעראַפּיע און אָרטאָפּעדיע	ד״ר א. שטיינבערג	5-3½ 1-12
ציינער און מונד-קראַנקהייטען. גאָלד-קאָר אַרבעטן און בריקען	ציינער ד״ר צוקער „ גרינשטיין-נאַרכאָווי פּר. ד״ר שאַצקאַ „ קרעניצקאַ-ציפּין	½2-12 12-9 5-½2 8-5

עלעקטראָטעראַפּיע, קוואַרץ-ליכט, דיאַטערמיע, אַלטראַ-ווייאָלעט באַלויכטונגען, רענטגען, אָפּעראַציעס, אַנאַליזן, איינשפּריצונגען, אימפּונגען, שוץ אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין, עריסיפּעלאַ קאָסמעטיק, בלוט-אונטערזוכונגען

די לעטשניצע איז געעפנט פון 9 פריה ביז 9 אָוונט. זונטאָג פון 9 ביז 4.
אַקושעריע-הילף, בייטאָג און נאַכט. וויזיטען און שטאָדט. דויערנדע חלוקה, לויט אָפּמאַך

Dr. med. S. ROSAŁOWSKI

אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען.

נעהמט אָן פון 2 ביז 3 נאָכמ. און פון 6 ביז 7 אָוונד.

Bałucki Rynek 3. tel. 35-75.

Dr. med. I. BETTE

ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנק.

Piotrkowska 6, tel. 44-95

נעהמט אָן פון 8-11 פריה און פון 4-6 נאָכמ.

א גרויסען אויסוואַהל פון קאַכען און אייוועך בעקוועם די פאַבריק

פון ש. שאַשניאַק

נאַוראָט 46

צו פערקויפען

שריפט-שטריק-מאַשינען

א מאַשין נומר 8—70 צענט.
„ 8—27 „ „
„ 7—25 „ „
„ 6½—33 „ „
„ 9—23 „ „
„ 12—27 „ „

פאַר פאַסען מאַשינען 8 אייגענע לינקס-לינקס 9—29 צענט. איין שטריק-קאַפּ פון 216 נאָדלען, אַלע קורצע שליטען פון אויסלענדישע פאַבריקאַציע.

וואָלטשאַנסקאַ 129 וואָינגוע 17

Dr. med. ADOLF ENGEL

choroby kobiece i akuszerja

Al. I-go Maja 8, tel. 40 27.

Przyjmuje od 4—6.

די 8-קל. גימנאַזיום

בית-אלפנא

צעגעלניאַנאַ 60

נעמט נאָך אָן איינשרייבונגען פון נייע שילער אין די נידעריגע קלאַסען.
די קאַנצעלאַריע איז טעטיג פון 9 — 1 פאַרמיטאַג. 1386
ספּעציעלע אויפזיכט פאַר קינדער פון 5 — 7 יאָהר.

די דירעקציע.

לעטשניצע „זדראָוויע“

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

אויף נאָוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאָדניאַ 13), טעלעפאָן 37-76.

קראַנקהייטען	דאָקטוירים	שעהן
אויגען קראַנקהייטען	ד״ר שווייג	4-2½ זונט. 11-10
נערווען קראַנקהייטען	ד״ר בראָניסל. פרענקעל „ קלאָזענבערג	12½-1½ חוץ פרייטאג 12-11 דינסט. דאָנר. און שבת
מאָגען און קישקע קראַנק	ד״ר אלכסנד. מאַרגאַליעס	1-12
אינערליכע קראַנקהייטען	ד״ר גיביאַנסקי „ פאַק „ לעווי „ כאַי הענריק	11-9 זונטאָג 11-10 11½-1½ ז. 12-11 5-3 זונטאָג 2-1 8-6 1-12
קינדער קראַנקהייטען	ד״ר סאַלאַוויעיטשיק ארס „ מאַשלאַנקאַ „ פרעכנער	10-11½ ז. 5-3 ז. 2-12 1½-2½ ז. 12-10½ 5-6½ זונטאָג 9-10½
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר גאָלדמאַן „ פערליס	3½-4½ זונטאָג, דינסטאָג, מיטוו. פרייטאָג, שבת 9 10 11-12½ 6-7½ ז. 1-11
פרויען קראַנקהייטען	ד״ר אַראָנסאָן „ אייגעראָוואַ	1-12 זונטאָג 1-12 דינסטאָג, פרייטאָג 1½-½1 מאָג. מיטוו. דאָנ. ש. 1³⁰-01³⁰
נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען	ד״ר העלמאַן „ ראַבינאָוויטש	4-3 זונטאָג 2-1 2-12 „ 11-10
הויט און וענערישע קראַנקהייטען	ד״ר פאַלק „ זאָנענבערג	4-3 מיטוו. ש. 7-8 זונט. 9-10 12-11 מאָנ. פרייט. 7-8 זונט. 11-12
ענטגענזיעהונג	ד״ר קיילסאָן	
ערצטליכע אַנאַליזען	ד״ר מ. כאַצען	

וויזיטען אין שטאָדט. — פּאָקען-שטעלען. רענטגען אָגראַפיע זעמטליכע דוירשריגע הילונגען. — (פּטער לאַמפּען). עלעקטרישע אַנאַליזען און אונטערזוכונגען. די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוונט. זונטאָג פון 8.30 פריה ביז 2 אַ זייגער נאָכמ.

CASINO

די בעריהמטעסטע GLORJA SVANSON
טראַגיקערין פון דער וועלט
אלס די בעליבטעסטע און שענסטע וועשין פון דעם מאַכטהאָבער פון איראָפּע, נאַפּאָלעאָן דעם 1-טען

„Madame Sans Géne"

(„די פירשטין פון דאנציג")

דאָס איז איינע פון די מעכטיגסטע קרעאַציעס פון דער געניאַלער טראַגיקערין. וועלכע האָט זיך ערוואָרבען די העכסטע אָנערקענונג פון פראַנקרייך דורך בעשענקען
GLORJA SVANSON מיט א גרויסער קרייץ פון דער עהרען-לעגיאָן.

די עפּאָכע פון נאַפּאָלעאָן I. - דער לוקסוס און די כוליסען פון קעניגליכען הויף. - אינטריגעם און ליבעס. - בלוטיגע כוואַליעס פון דער רעוואָלוציע און מלחמות. - דער אינטערנאַנג פון די טיראַנען.

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען: 4.30 נאָכמיטאָג. סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. ראָנטאַר. אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען: 4.30 נאָכמיטאָג.

Grand-Kino

RUDOLF VALENTINO -- און זיין פּאַרטנערקע -- ALICE TERRY
בעניאַאַונג - די געניאַלסטע קרעאַציע פון

אין בילדער „די 4 רייטער פון אפּאָקאַליפּסיס"

גרויס מייסטערק אין 2 סעריעס, 12 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג, געשאַפען לויט דער ערצעהלונג פון Vincente Blasco Ibanez

בעמערקונג: פון 6 אַ זייגער און ווענער ווערט צו יעדען בילעט צוגעגעבען רודאָלף וואַלענטינאָס בילד. 1519

אָנאָנס! „NERON" קירצליך געהט דער שלאַגער

CORSO היינט און פאָלגענדע טעג!

אינדישער פּאַמליעז-כבר

(Indyjsk Grobowiec).

אין 2 סעריעס, 16 אַקטען ראָס גאַנצע עמאָנסטרירט, אין די הויפּט-ראָלען: MIA MAY, Konrad Veidt

Lyà de Putti, Gätzke i innį. 1549

APOLLO היינט: צום ערשטען מאָל אין לאָדזש! דאָס מאָנומענטאַלע פילם קונסטווערק א. נאָמען:

ODEON היינט:

„דער אונטערגאַנג פון די רויטע געטער"

(פערשאָלטען פאָלק) רייהרענדע טראַגעדיע פון אָבשטאַרבענדע פעלקער פון דרום אַמעריקאַ אין קאַמף מיט די ווייסע אין 10 גרויסע אַקטען. אין די הויפּט ראָלען: Richard Dix, Wallace Berry, Lois Wilson

בעמ.: דאָס בילד דעמאָנסטרירען די קינאָ-טעאַטערס „אָדעאָן"-„אַפּאָלאָ" גלייכצייטיג.
אויסער פּראָגראַם: פאַרסע.

שטריק-מאַשינען

פון ע. אין שאַקאַרד-שטריקמאַשינען, בעסטעס אויסלענדישעס פאַבריקאַט, אויך מאַרקע וואַלטער. רונדשטריקמאַשינען פאַר האַנד און קראַפט. אויך מאַשינען פאַר אלע בראַנזשעס
.. ל. פּרייז דער רעפּרעזענטאַנט ..

מ. שטיינהאַוער, לאָדז
צעגעלניאַנא 71, לינקע אָפיציגע, 3 שטאָק. 1505

נאָך פאַר אונפערמעגליכע!

- ביי דער - נעועלשאַפט „טאָז" זענען טעטיג עדען טאָג א חוץ פריייטאָג פאָלגענדע אינסטיטוציעס:

1) רענטגען-קאַבינעט אין פּאָזנאַנסקים שפּיטאָל פון 9-1 פריי
2) בעראַטונגס-שטעלע פאַר מוטערס מיט זויג-קינדער 9-1 פריי
3) בעראַטונגס-שטעלע פאַר שוואַנגערע פרויען:

זונטאָג	פון	$5^1/_2-4^1/_2$	ד"ר פאָפּערנע.
מאָנטאָג	„	$3^1/_2-2^1/_2$	„ אראַנסאָ
מיטוואָך	„	1 -12	„ פּראַשקער
דאָנערש.	„	$1^1/_2-12^1/_2$	„ ריימלער כו'יאַנבאַ
שבת	„	$1^1/_2-12^1/_2$	„ אייגער

4) 2 אמבולאַנס-סטאַציעס נעגען שאַרלאַטין:
א) אין פּאָזנאַנסקים שפּיטאָל פון 9-10 פריי
ב) אין לאָקאַל פון „טאָז" פון 4-5 נאָכמיטאָג.

ס'ווערט געעפענט א קינדער-היים מיט פערפלעגונג פאַר קינדער פון פאָרשול-עלטער (5-7 י.)
איינשרייבונגען קימען פאַר יעדען טאָג אין דער קאַנצלעריע פון „טאָז" פון 12-2. מעטריקאַס דאַרף מען מיטברענגען. 1523

נוצט אויס

דעם פאַר-סעזאָן פרייז קוראַנט
כל זמן דער זאַפּאַס איז ניט אויסגעשעפּט!

קינדער-קאַלאָשען	5^{50}	פון זל.
דאַמען קאַלאָשען	7^{50}	פון זל.
מענער קאַלאָשען	8^{75}	פון זל.
שוועדישע טרעטאָרן	11	פון זל.
קינדער-באָטען	13	פון זל.
דאַמע באָטען	16	פון זל.
פאַמעמענע באָטען	19	פון זל.
שוועדישע טרעטאָרן	32	פון זל.

H. SZEJNFINKIEL Piotrkowska 44

KANCELARJA SZKOŁY PRZEMYSŁOWEJ
T-a Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej Pomorska 48

נעמט אן איינשרייבונגען אויף פאָלגענדע ניי-אָרגאַניזירטע אָפּטיילונגען פאַר פאַך-קענטניש. 1) 2-יעהריגער קורס פון פּראַקטישען וועב-פאַך (שטוהלמייסטער-שולע) אונטערריכט פון 8 פריה ביז 4 נאָכמ. 2) נאָכמיטאָגדיגער יעהליכער שלאָסער-קורס, אונטערריכט פון 5 אַ זייגער ביז 9 אָוונט. 3) יעהרליכער אָוונט-קורס פון טעאָרעטישען וועב-פאַך פאַר בעשעפטיגטע אין דער אינדוסטריע און אין מאַנופאַקטור-האַנדעל פון 7 ביז 10 אָוונט. 1551

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג ביים הערן חיים רוזניק, פּעטריקאַווער 114 פאַר מיינע עפענטל. בעליידיגונגען איהם און איך פּערזענ. אז אַזעלכעס וועט פון מיין זייט מעהר ניט פאָרקומען 1513
בינם גליקסמאַן, קאָנסטאַנטינער 68

„ויפט אויפ'ן אָרט".
פּריוואַטירדיג
מעבעל
אין רייכסטען אויסוואַהל
שפּייז, שלאָף און הערן-צימערן קיכע, אויך איינצעל-מעבעל
עמפּפעהלט אויף בעקוועמע ראַטען-צאַהלונגען די מעבעל-טישלעריי פון
A. Müller
Inh.: G.Günther, Wschodnia 65
„קויפט אויפ'ן אָרט". געגר. 1876.

וויכטיג פאַר ה"ה פאַבריקאַנטען.
„REKORD" די איבעראַל-בעוואוסטע ספּאָוואַלניע
wł. L. TALER, GŁÓWNA 36, tel. 50-42
פּיהרט-אויס אלע אַרט שווייסען-רעפּאַראַטורען אויפ'ן אָרט און צו יעדער צייט! קאָנקורענץ-פּרייזע. 1467

Dr. med. Braun
פּאָלודניאָווא 23, טעל. 40-26
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וענע. געש.-קראַנקהייטען און מענער שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ לאַמפּ (האָר אויספאַל).
יעדען טאָג פון 9-12 און 5 ביז 8 אָוונט.

Dr. PRYBULSKI
צוריקגעקעהרט - זאַוואַדזקאַ 1, טעל. 25-38.
ווענערישע- און האָר- הויט- קראַנקה מענער-שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל), רענטגען-שטראַהלען. — נעמט אָן 9-1, 4-8 אָוו., דאַמען: 4-5

א 14 יעהריגער 1544
יונגע
פון אנשטענדיגע עלטערן קען זיך מעלדען ביי S. Gefon נאַוואָמיעיסקאַ 7,
אין שטאַהל-וואַהרען געשעפט.

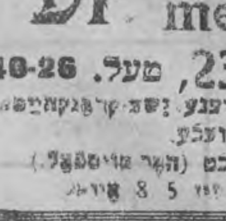

Najsilniejsze bóle głowej usuwa.

ד"ר מ. ראָזענהויז-כאַץ
קינדער-קראַנקהייטען
22 קאָנסטאַנטינער 22
נעהמט אָן פון 21 ביז 3 נאָכמ. און פון 7 ביז 8 אָוונט. 275

עס ווערט געזוכט א 1541
יונגע
פון אנשטענדיגע עלטערן ביים קירזשנער י. פּושעדבאָרסקי
כאָ-ניא 54

שוויץ-באַד
פאַר פרויען
אין יעדען דאָנערשטאָג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט אהן איבעריגעס
טעליך וואַנעס.
„KĄPIELE CENTRALNE" 1261
H. Offenbacha, Zachodnia 38 tel. 38-51

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז: א חודש — 4.00 זלאָטעס. אויף דער פּראָווינץ: א חודש — 6 זלאָטעס. אין אויסלאַנד מיט 50 פּראָצענט טייערער.—פּאָר'ן אָנהאַלט און טערמין פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע ניט פאַראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען ביי טאָג און ביי נאַכט.

אַנאָנסען - פּרייז: פאַר'ן טעקסט 15 גראָשען, פּריוואַט 20 גראָשען, און טעקסט 20 גר. פּריוואַט 30 גראָשען, נאָכ'ן טעקסט 10 גר. פּריוואַט 15 גראָשען. — פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100 פּראָצ. טייערער. אויסער דער שטאָט — 50 פּראָצ. טייערער. —
פאַר 6 מאָל טעקסט שורה

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustewski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk.: „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.